

ADVENTUM
ISKOLA

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Tartalomjegyzék

Jogsabályi háttér.....	6
Az intézmény rövid bemutatása	6
Bevezető.....	7
I. Az iskola nevelési programja.....	7
I. 1. A nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, céljai, feladatai, eszközei, eljárásai	8
I. 2. Személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok.....	10
I. 3. Egészséges és környezettudatos életmódra nevelés.....	12
I. 3. 1. Az egészségfejlesztés iskolai feladatai	13
I. 3. 2. Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátítása	15
I. 4. A közösségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok	16
I. 4. 1. A tanítási órán megvalósítható közösségfejlesztő feladatok.....	16
I. 4. 2. Az egyéb foglalkozások közösségfejlesztő feladatai	17
I. 4. 3. A diákönkormányzati munka közösségfejlesztési feladatai.....	19
I. 4. 4. A szabadidős tevékenység közösségfejlesztő feladatai	19
I. 5. A pedagógusok helyi feladatai, az osztályfőnöki munka tartalma, az osztályfőnök feladatai	20
I. 6. A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység.....	23
I. 6. 1. A tehetségek és képességek kibontakoztatását segítő tevékenység	24
I. 6. 2. A tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkózását segítő program	25
I. 6. 3. A beilleszkedési, magatartási nehézséggel küzdő tanulókkal összefüggő pedagógiai tevékenységek.....	26
I. 6. 4. A sajátos nevelési igényű tanulók segítése	27
I. 6. 5. Az ifjúságvédelmi feladatok ellátása Alapfeladatok:	28
I. 6. 6. A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység.....	30
I. 7. Az intézményi döntési folyamatban való részvételi rendje.....	30
I. 7. 1. A DÖK jogai.....	30
I. 7. 2. A DÖK tisztségviselői	31
I. 7. 3. Diákközgyűlés.....	31

I. 8. A szülő, a tanuló, a pedagógus és az intézmény partnerei kapcsolattartásának formái.....	31
I. 8. 1. A pedagógusok közösségét érintő kapcsolattartási formák	32
I. 8. 2. A tanulók közösségét érintő kapcsolattartási formák	33
I. 8. 3. A szülők közösségét érintő együttműködési formák	33
I. 8. 4. Külső szervezetekkel való kapcsolattartás	34
I. 9. A tanulmányok alatti vizsga vizsgaszabályzata	35
I. 9. 1. A vizsgaszabályzat célja	35
I. 9. 2. A vizsgaszabályzat hatálya	36
I. 9. 3. Az értékelés rendje	38
I. 10. A felvételi eljárás szabályai	39
I. 11. Az iskolaváltás, valamint a tanuló átvételének szabályai	40
II. Az intézmény helyi tanterve	41
II. 1. A választott kerettanterv megnevezése	41
II. 2. A választott kerettanterv feletti óraszám	45
II. 3. Az oktatásban alkalmazott tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei	46
II. 4. A Nemzeti Alaptantervben meghatározott pedagógiai folyamatok helyi megvalósítása	48
II. 5. A mindennapos testnevelés.....	49
II. 6. A választható tantárgyak, foglalkozások és a pedagógusválasztás szabályai	49
II. 7. Projektoktatás	52
II. 8. A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések	53
II. 9. Az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményei és formái	56
II. 10. Az otthoni felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározása	62
II. 11. A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezésének elvei	64
II. 12. A tanulók fizikai állapotának, edzettségének méréséhez szükséges módszerek	65
II. 13. Az iskola egészségnevelési és környezeti nevelési elvei	66
II. 13. 1. Az iskola egészségnevelési elvei	66
II. 13. 2. Az iskola környezeti nevelési elvei	69

II. 14. A tanulók jutalmazásának, magatartásának és szorgalmának értékelési elvei	71
II. 14. 1. A magatartás értékelésének elvei	71
II. 14. 2. A szorgalomjegyek megállapításának elvei	72
II. 14. 3. A jutalmazás, fegyelmezés iskolai elvei	72
II. 15. Az érettségi vizsgatárgyak részei és követelményei	75
III. Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai fejlesztő programja	97
III. 1. Általános elvek	97
III. 1. 1. A Nemzeti Alaptanterv és a választott kerettanterv alkalmazása a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásában	97
III. 1. 2. Célja a sajátos nevelési igényű tanulók esetében	97
III. 1. 3. A sajátos nevelési igényű tanulók egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs ellátása	98
III. 1. 4. A szükséges pedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű tanulók számára	100
III. 1. 5. A többségi intézményekben megvalósuló (integrált) nevelés, oktatás	100
III. 2. Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanuló	103
III. 2. 1. Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanulók nevelés-oktatásának alapelvei	104
III. 2. 2. Kiemelt feladatok a nevelés-oktatás során	105
III. 2. 3. Olvasási zavar	107
III. 2. 4. Íráskép zavara	108
III. 2. 5. Helyesírás zavara	109
III. 2. 6. Számolási zavar	109
III. 3. A NAT alkalmazása az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során	111
III. 3. 1. Kulcskompetenciák fejlesztése	112
III. 3. 2. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái	114
III. 3. 3. Értékelés (tanulási célok, tanulási eredmény)	120
III. 3. 4. Állapotmegismerés – szakértői vélemény	120
III. 3. 5. Habilitáció/rehabilitáció	120
III. 3. 6. A beszéd fogyatékos tanuló	121

III. 3. 7. A beszéd fogyatékos tanulók nevelési, oktatási szempontú jellemzői.....	123
III. 3. 8. A beszéd fogyatékos (beszéd- és nyelvi fejlődési vagy szerzett zavarral küzdő) tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei.....	130
III. 3. 9. Nevelési-oktatási szakaszok és kiemelt pedagógiai feladatok.....	134
III. 3. 10. A NAT alkalmazása a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során.....	135
III. 3. 11. Differenciálás – egyéni tanulási utak – erősségek – fejlesztési területek	148
III. 3. 12. Értékelés (tanulási eredmény)	149
III. 3. 13. Állapotmegismerés, szakértői vélemény	151
III. 3. 14. Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitáció	151

Jogsabályi háttér

Jelen pedagógiai program a következő jogszabályok alapján készült:

- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény Magyar Közlöny 2011/162. szám – 2011. december 29.
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény Nkt. 4. §-a a következő 42–49. ponttal 2019. július 12. Magyar közlöny 2019. évi 126. szám
- A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. Kormányrendelet; illetve annak Melléklete, különös tekintettel a III. részre (Glosszárrium) Magyar Közlöny 2012/66. szám – 2012. június 4.
- 5/2020. (I.31.) A Nemzeti Alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. Kormányrendelet módosításáról, Magyar Közlöny 2020/17. szám.
- 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet a nemzeti köznevelési törvény végrehajtásáról 106/2012. (VI. 1.) Korm. rendelete az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet módosításáról
- A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelveiben foglaltak: (https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alap-programok)
- 2023. LII. törvény a pedagógusok új élt pályájáról

A 20/2012.(VIII.31.) EMMI rendelet előírásai értelmében az iskola életével kapcsolatos egyes kérdéseket a házirendben kell szabályozni.

Az intézmény rövid bemutatása

Az intézmény adatai

Neve: Adventum Iskola

Székhelye: 1114 Budapest, Villányi út 11-13.

Fenntartója: Magyar Pütkösdi Egyház, 1143 Budapest, Gizella út 37.

Alapító okirata: Az iskola működésének törvényi feltétele az alapító okirat, melyet a Magyar Pütkösdi Egyház adott ki.

Bevezető

Az Adventum Iskolában folyó nevelő és oktató munka alapja a Pedagógiai Program, amely tartalmazza az iskola pedagógiai stratégiai tervét, meghatározza az intézményben folyó munka rendszerét: céljait, feladatait és tevékenységeit, törvényi előírásoknak megfelelően a nevelési Programból és a Helyi Tantervből áll. Ez az iskola szakmai önmeghatározásának alapdokumentuma, egyben szakmai autonómiájának biztosítója is. Szövegét és egyéb tartalmait a folyamatosan változóban lévő társadalmi folyamatoknak és az iskola belső fejlődési pályájának, igényeinek megfelelően rendszeresen aktualizálja a gimnázium tanáraiból álló pedagógiai műhely. Az ebben foglaltakat az iskola minden tagjára, a teljes közösségre nézve kötelező érvényűnek tekintjük.

I. Az iskola nevelési programja

Küldetésnyilatkozat

Célunk olyan értékrend és tudás kialakítása a gyerekekben, ami egy életen át elfogadható önmaga és környezete/ társadalmunk számára. Ehhez fontosnak tartjuk, hogy az önmagunk számára meghatározott nevelési és oktatási elvek és értékek figyelembevételével minden pedagógus a személyiségéhez és kialakult gyakorlatához közel álló módszereket alkalmazzon.

Gimnáziumunk nevelőtestülete alapvető feladatának tekinti az érettségire és felsőfokú tanulmányok folytatására való felkészítést, valamint a tehetséggondozást. Célunk, hogy tanulóink korszerű, általános műveltséggel rendelkezzenek, motiváltak legyenek a tanulásra, munkára, hogy sokoldalúan képzett, a változó körülményekhez alkalmazkodni tudó fiatalokat neveljünk. Olyan ifjú felnőtteket kívánunk nevelni, akik korszerű, általános műveltséggel rendelkeznek, motiváltak a tanulásra, munkára, valamint képesek az egészséges életvezetésre. Megismerik, és magukénak vallják a tradicionális erkölcsi értékrendet, ugyanakkor alkalmazkodni tudnak napjaink változó körülményeihez és elsajátítják a modern polgári léthez elengedhetetlen magatartási normákat, modelleket, a demokrácia alapvető szabályait. Fontosnak tartjuk, hogy tanulóink lássák hazánk helyzetét Európában, értsék és elfogadják az európaiság szellemiségét, törekedjenek más kultúrák megismerésére.

A tanulóval kapcsolatos elvárások:

- Törekedjen minél szélesebb körű tudás megszerzésére.
- Alakuljanak ki benne azok a kompetenciák, amelyek a sikeres élet és a munkába állás feltételei.
- Alakuljon ki olyan értékrendje, amely közelít a társadalmi normákhoz.
- A közösségi normák figyelembevételével valósítsa meg önmagát, legyen egyéniség.

- Legyen nyitott a sok irányból érkező információk, értékek iránt, de következetes értékrendje segítségével tudjon szelektálni e tartalmak között.

Az iskola által közvetített értékek:

Kétféle értéktípus közvetítését tartjuk fontosnak: egyrészt gyakorlatiasakat, amelyek a továbbtanuláshoz, pályaválasztáshoz szükségesek, illetve olyanokat, amelyek alkalmassá teszik a tanulókat a társadalomba való beilleszkedésre: ezek kulturális, jellembeli, magatartásbeli, erkölcsi értékek. Ezen értéktartalmakat következetes pedagógiai munkával és személyes példamutatással kívánjuk kialakítani.

I. 1. A nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, céljai, feladatai, eszközei, eljárásai

Célok és feladatok

Az Adventum Iskola azonosul az alapvető gimnáziumi célokkal: egészséges, a világra nyitott tanulókat képez, akik alkalmasak a felsőfokú oktatási intézményekben továbbtanulni. Alapvető cél tehát a továbbtanulásra való készítés. Ennek érdekében kiemelt szerepet szán az idegen nyelvek oktatásának, a magyar nyelv helyes használatának, az informatikai képzettségnek. Ezen kívül természetesen jelentős szerepet kap a helyes természettudományos kép megalapozása, hangsúlyos a művészeti nevelés és nem utolsósorban az egészséges testkultúra elsajátítása. A kiemelt területként kezelt idegen nyelv oktatása érdekében angol nyelvből emelt szintű képzést valósítunk meg nyelvi tagozatos osztályainkban.

Az informatika oktatása szintén ilyen szerepet kap: a kerettantervi óraszámokhoz képest megnövelt óraszámokban tanulják a tantárgyat.

Lehetőségeinket is figyelembe véve fejleszteni kell tárgyi eszközeinket, részben a változó tananyagtartalmak miatt, részben a korszerűsítés szükségessége miatt. Ezen feltételek megteremtése talán a legnehezebb feladat.

Célunk a korszerű, általános műveltség biztosítása:

- magas színvonalú anyanyelvi kultúra elsajátítása
- a kommunikációs készség sokoldalú fejlesztése
- a humán és reál értékek egyenrangúságának biztosítása
- az absztrakt gondolkodás, a tudományos és a művészi modellalkotás képességének fejlesztése
- két idegen nyelv alkalmazási szinten való elsajátítása
- korszerű társadalomtudományos ismeretek megalapozása
- korszerű természettudományos ismeretek megalapozása

- a nemzeti, az európai és az egyetemes kulturális örökség megismertetése, az esztétikum mindennapi életben betöltött szerepének megmutatása
- az információs társadalom technológiáinak átfogó, magabiztos és kritikus használata

Célunk az alkotó gondolkodásra és gondolkodva cselekvésre nevelés:

- aktív résztvevője legyen a diák a tanulási – tanítási folyamatnak
- az ismeretek tárgyilagos és többoldalú közvetítése
- a vallási és világnézeti információk tárgyilagos és többoldalú közvetítése
- a tanórákon kiemelt a szerepe mind a tanulói, mind a tanári kreatitásnak
- az eredményes tanulási módszerek megismertetése
- a tudományos kutatás alapjainak, módszereinek elsajátítása
- a megszerzett tudás hasznosítása önálló feladatokban (előadások, pályamunkák, tanulói kísérletek, műhelymunkák művészeti csoportokban)
- a folyamatos önképzés képességének és igényének kialakítása, építés az önszerveződésre
- az önálló véleményalkotási képesség, a logikus érvelés fejlesztése

A célok elérését szolgáló legfontosabb feladataink, legjelentősebb tevékenységeink, nevelési eszközök, eljárások:

- Egyéni és egyenlő bánásmód
- Az életkornak megfelelő és a vizsgakövetelményeket is figyelembe vevő megfelelő tárgyi tudás kialakítása
- A tanítási órák hatékonyságának biztosítása
- Háziversenyek szervezése, lebonyolítása
- Motiválás, felkészítés a versenyekre
- Szakkörök, speciális tanulócsoportok kialakítása és működtetése
- Érettségi vizsga előkészítése, megszervezése
- Az egy osztályban tanító tanárok és az osztályfőnök kapcsolatának erősítése
- A munkaközösségek belüli kapcsolatok fejlesztése
- A felsőoktatási intézményekkel és egyéb tudományos, társadalmi szervezetekkel meglévő kapcsolataink továbbfejlesztése, új kapcsolatok kiépítése
- Bizonyos tantárgyakat emelt óraszámban tanítunk
- Megfelelő tárgyi feltételek biztosítása

- Rendszeres részvétel továbbképzéseken
- A tanítási órákba a lehetőségekhez képest minél több kreatív gyakorlatot építünk be: önálló problémamegoldás, elemzések készítése, kiselőadások, önálló gyakorlatok, feladatok algoritmizálása (folyamatok megtervezése)
- Tanórán kívül is végzünk kreativitást fejlesztő tevékenységeket: iskolai ünnepek, rendezvények rendezése, szervezése, lebonyolítása, szakkörökön, háziversenyeken és egyéb önálló munkát igénylő (pl.: internetes, levelezős) versenyeken való részvétel
- Csoportbontás esetén több lehetőséget biztosítunk az önálló szóbeli megnyilatkozásokra.
- A nyelvtanárok kommunikatív nyelvoktatást alkalmaznak.
- Számítógépparkunkat és szoftverállományunkat folyamatosan bővítjük és korszerűsítjük. A diákok olyan önálló feladatokat kapnak szakórákon, melyek megvalósításához szükséges a számítógép.
- A tanulás: mozgások, viselkedésmódok, készségek elsajátítását, látási, hallási stb. tapasztalatok szerzését tartalmazza. Az iskolai tanulás folyamatában megkülönböztetünk lecke- és problématanulást. Az első esetben a már kész anyag memóriában rögzítéséről beszélünk, a másodikban a célhoz való eljutás érdekében önálló út és mód kereséséről.
- A művészeti tevékenységek: az esztétikai nevelés középponti tényezői, melyeknek segítségével az ifjakat nemcsak a művészi alkotások tudatos élvezésére, a bennük való gyönyörködésre tesszük alkalmassá, hanem arra is inspiráljuk őket, hogy aktív résztvevői legyenek valamely művészeti ágaknak.

I. 2. Személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

Célunk: a tanulók harmonikus személyiségének kialakítása az érzelmi, értelmi, testi nevelés egyensúlyával. A gimnáziumunkba érkező tanulók döntően megfelelő erkölcsi tulajdonságokkal, magatartási, életviteli jellemzőkkel rendelkeznek. A többség szorgalmas, kitartó. A családok komoly hangsúlyt fektetnek a tanulók nevelésére, kiegyensúlyozott fejlődésükre, amelyben fontos emberi értékek jelennek meg: tisztelettudás, becsületesség, őszinteség, fegyelmezettség, nyitottság a környezetre, érzelmi gazdagság. Célunk, hogy ezeket a tulajdonságokat erősítsük. Különös figyelmet szentelünk a kor kihívásainak megfelelő tulajdonságok fejlesztésére: gyors reagálás a környezet változásaira, gyors akklimatizálódás az új körülmények között, váltani és változtatni tudás. Iskolánk azonban a hagyományos értékek, a kortól független állandó értékek preferálását tartja elsődlegesnek és legfontosabbnak. A személyiségfejlesztés minden tantárgy tanításának része, minden tanár a saját szakterületén és egyéniségével formálja a diákot. A tanórán kívüli iskolai tevékenységek szerepe különösen fontos. A szabadidős tevékenységek összehangolása az ezért felelő pedagógus(ok) kiemelt feladata.

A személyiség megismerésének lehetőségei, eszközök, eljárások:

A tanórai kapcsolatteremtés, kapcsolattartás mellett a megismerés fontos színterei: órán kívüli szakmai találkozások (szakkörök, tanulmányi kirándulások) az iskolai diákrendezvények, az iskola hagyományait őrző rendezvények. A megismerés folyamatában mindenki részt vesz, aki valamilyen formában kapcsolatba kerül az iskola növendékeivel. A módszerek egyediek és alkalomhoz, személyhez adaptáltak, hiszen nincs két azonos személyiség, így a hozzájuk vezető út sem uniformizálható.

Fejlesztési tevékenységek, eszközök, eljárások:

Oktatási struktúránk tantárgy-centrikus, ezért minden szaktanár saját tudományágának megfelelően, speciális eszközeinek felhasználásával, s – nem utolsósorban – saját egyéniségének pozitív kisugárzásával végzi fejlesztő tevékenységét.

Az osztályfőnök „pótszülő”. Tevékenysége nem korlátozódik az osztályfőnöki órákra vagy az osztálykirándulásra. Figyelme szinte folyamatosan tanítványaira irányul, s állandó segítő támogatásával kíséri végig tanítványait a gimnáziumi évek alatt.

A diákmozgalom a közösségfejlesztés igen jelentős terepe.

Mindazokon a találkozáson, ahol a megismerésre lehetőség nyílik, a személyiség pozitív befolyásolására is fel kell használni: elsősorban a személyes jó példát mutatva, illetve felhívni a figyelmet a követendő példákra. Amennyiben az intézmény tanárai által ismert és elismert szakember vezet személyiségfejlesztő tréninget, úgy tanulóink részvételét támogatjuk.

A személyiség fejlesztésében kiemelt szerepet kap a jövőben az 50 óra közösségi szolgálat, a melynek során a szociális érzékenység kibontakoztatását, a segítségnyújtást sajátítják el a diákok.

Célunk a harmonikus személyiség fejlesztése:

- pozitív emberi értékek, tulajdonságok kialakítására törekvés (a szeretet, a jóság, a becsületesség, az őszinteség, az önzetlenség, a szorgalom, a segítőkészség, a tolerancia, a felelősségérzet példáinak erősítése)
- helyes önismeretre nevelés és énkép kialakulásának segítése (a értelmi és érzelmi oldal egészséges arányának kifejlesztésére törekvés, a sikerek és kudarcok feldolgozásának segítése)
- az együttműködési képesség és az egészséges versenyszellem kialakítása, az empátia képességének fejlesztése (különös tekintettel a sajátos nevelési igényű tanulók integrációjára)
- a munka, az erőfeszítés és az általa létrehozott szellemi és anyagi javak megbecsülése
- a kezdeményezőkészség, az önállóság, a személyiség maximális tisztelete
- a játék személyiségformáló erejének felismertetése és erősítése

- a nyelvi, kulturális, vallási és egyéb sokszínűség elfogadtatása, az emberi jogok teljes körű tisztelete
- hagyományok tisztelete

Kulcskompetenciák

A kulcskompetenciák azok a kompetenciák, amelyekre minden egyénnek szüksége van személyes boldogulásához és fejlődéséhez, az aktív állampolgári létehez, a társadalmi beilleszkedéshez és a munkához.

A nevelő-oktató munkánkba a NAT-ban megfogalmazott kulcskompetenciákat és kiemelt fejlesztési területeket kívánjuk beépíteni.

Kulcskompetenciák a NAT alapján:

- A tanulás kompetenciái
- A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)
- A digitális kompetenciák
- A matematikai, gondolkodási kompetenciák
- A személyes és társas kapcsolati kompetenciák
- A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái
- Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

I. 3. Egészséges és környezettudatos életmódra nevelés

Az Egészségügyi Világszervezet az egészséget alapvető emberi jognak, az „élethez szükséges erőforrásnak” tekinti. A mai társadalmi helyzetünkben előkelő szerepet foglal el az egészségnevelés, a testi és lelki egészségnevelés egyaránt! Ennek következtében iskolánk egyik legfontosabb feladatává vált a tanulók egészségnevelésének kiemelt kezelése, a tanulók folyamatos tájékoztatása, ismereteinek gyarapítása, tapasztalatok átadása az egészségnevelés minden egyes oldaláról való megközelítésében.

A teljes körű egészségfejlesztés célja, hogy a nevelési-oktató intézményben eltöltött időben minden gyermek részesüljön a teljes testi-lelki jóllétét, egészségét, egészségi állapotát hatékonyan fejlesztő, a nevelési-oktató intézmény mindennapjaiban rendszeresen működő egészségfejlesztő tevékenységek.

Cél a tanulók felkészítése, aktív szerepvállalása egészségük megőrzése érdekében, az „egészség, mint érték” kialakítása.

I. 3. 1. Az egészségfejlesztés iskolai feladatai

Biztosítani kell a tanulók egészséges testi-lelki fejlődését, lehetővé tenni az egészséges életmód gyakorlását (közétkeztetés, mindennapi testedzés, stresszmentes környezet, káros szenvedélyek elleni küzdelem, balesetvédelem) az iskolában.

El kell érni, hogy tanulóink számára az egyik legfőbb emberi érték az egészség legyen, és az egészség megőrzéséért mindent tegyenek meg.

Egészségtudatos szemlélet, magatartás és életvitel kialakítása, ahol a testi-lelki egészség harmonikusan érvényesül.

Olyan környezet megteremtése, amely alkalmas a balesetbiztonsággal kapcsolatos szokások, magatartási formák kialakítására.

Az egészségfejlesztés, az egészség-megőrzés fő célja, hogy képessé tegye a diákokat arra, hogy egyre növekvő kontrollt szerezzenek saját egészségük felett, többet törődjenek egészségükkel és rendelkezzenek az emberi szervezet működésével, a betegségek megelőzésével, az életvezetéssel kapcsolatos ismeretekkel. Az egészségfejlesztés egyik legfontosabb színtere az iskola, ahová a diákok több éven keresztül járnak és személyiségfejlődésük még olyan fejlődési periódusban van, hogy eredményt lehet elérni a megfelelő életvitel kialakításában. Ha változást akarunk elérni a diákok egészségi állapotában, akkor még az ártalmakkal való találkozás előtt kell segítséget nyújtanunk, ez a könnyebb ún. felvilágosító munka, másrészt olyan képességeket és készségeket kell kialakítani, amelyek megkönnyítik kritikus helyzetekben a választást, a döntéshozatalt.

Gimnáziumunk kiemelt figyelmet fordít a gyermek, a tanuló egészséghez, biztonsághoz való jogai alapján a teljes körű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatokra, amelyek különösen

- az egészséges táplálkozás,
- a mindennapos testnevelés, testmozgás,
- a testi és lelki egészség fejlesztése, a viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségekhez vezető szerek fogyasztásának megelőzése,
- a bántalmazás és iskolai erőszak megelőzése,
- a baleset-megelőzés és elsősegélynyújtás,– a személyi higiéné területére terjednek ki.

Pedagógiai célok:

- az általános célokra vonatkozó érték-és szokásrendszer érzelmi, értelmi, és erkölcsi megalapozása
- érzelmi és értelmi környezeti nevelés
- tolerancia és segítő életmód kialakítása
- az életminőség fogyasztáson túlra mutató elemeinek keresése

- az egészséges életmód fontosságának megértetése
- az egészség és a környezet összefüggéseinek felismertetése
- az egészség és társadalom összefüggéseinek felismertetése
- jövőbetekintő gondolkodás fejlesztése
- problémamegoldó gondolkodás, döntésképeség fejlesztése
- tevékenységre, aktív szerepvállalásra, közösségi tevékenységre, együttműködésre való nevelés

Mindennapos egészségvédő feladatok:

- a pedagógus a diákkal való találkozás alkalmával megtekinti a tanulók ruházatát, tisztaságát, a beteggyanús tanulókat orvoshoz irányítja
- pedagógiai munkájával oldja a beszámolástól való félelmet
- iskolai baleset-megelőzés
- tanterem, folyosó tisztaságának megőrzése
- állandó tanácsadás a védőnő közreműködésével (higiéné, szexuális élet, fogamzásgátlás, abortusz, terhesség, nemi betegségek, daganatos betegségek –önvizsgálat, drog, alkohol, dohányzás, testsúlyproblémák, elsősegély-nyújtási alapismeretek témakörökben)

Higiénés nevelés:

- tanulók higiénés állapotának ellenőrzése
- környezethigiénéiára való nevelés (tanterem, folyosók, mosdók tisztasága)
- lelki egészségvédelem
- személyiségfejlesztő foglalkozások
- önismeret-fejlesztő foglalkozások
- a kedvezőtlen pszichés állapot mielőbbi felismerése, visszaszorítása korrigálása (ezek felismerése a szülők, a pedagógusok és a diákközösség együttes feladata)

Tennivalók beteg gyermekekkel:

- iskolaorvos /védőnő megvizsgálja a gyermeket
- szükség esetén szülők értesítése
- adott esetben mentő értesítése, tanári kíséret biztosítása, a szülő értesítése

- Egészségfejlesztő, egészségvédő feladatait a nevelőtestület részben a hagyományos tanórákon végzi (biológia, osztályfőnöki, testnevelés), részben tanórán kívüli programokat szervez az iskolapszichológus, iskolaorvos és a védőnő bevonásával.

I. 3. 2. Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátítása

- Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátítása tanítási órákon belül (kémia óra, fizika óra, osztályfőnöki, biológia és testnevelés óra)
 - **Kémia órán:** A tanulók megismerik a veszélyjeleket, a biztonsági előírások szerepét, értelmét, teendőket egyes mérgezések esetén.
 - **Fizika órán:** Megismerik az elektromos áram hatását az élő szervezetre. Elsajátítják az alapvető érintésvédelmi ismereteket, az élő rendszereket veszélyeztető fizikai hatások elkerülését (érintésvédelem, villám, villámhárító, sugárvédelem).
 - **Biológia órán:** Alapfokú elsősegély-nyújtási és újraélesztési ismeretek oktatása, az egyes szervrendszerek leggyakoribb betegségei, kezelésük, megelőzésük. Kiemelt területek a vérzéstípusok és ellátásuk, a fertőtlenítés fontossága, a szívinfarktus előjelei, teendők a felismerés esetén. Az alapvető újraélesztési protokoll. Elsősegélynyújtás különböző típusú mozgásszervi sérülések esetén (nyílt és zárt törés, rándulás, ficam, gerincsérülés, koponyaalapi törés felismerése és elsősegélye)
 - **Osztályfőnöki órán** különböző témajavaslatok feldolgozása:
 - Felfogások az egészségről, az életmódról.
 - Kortársaink
 - Kapcsolatok és megjelenés
 - A biztonság megőrzése ▪ Kockázatok és veszélyek
 - Mit üzen a média?
 - A család szerepe
 - Társadalmi elvárások – devianciák
 - Meg akarok felelni?
 - A társadalmi együttélés szabályai
 - A társadalmi normaalkotás folyamata (norma, szabály, szokás)
 - Eltérés a normáktól: alkohol, drog, táplálkozás, párkapcsolati minták
 - Önismeret, kommunikáció, pályaválasztás
 - Döntések életmódban, hatásai
 - Közösségért érzett felelősség (a környezet)

- Helyem a világban
 - délutáni csoportfoglalkozásokon és projekt módszerrel valósul meg.

Az iskolai elsősegélynyújtás oktatásának legfőbb célja: Az elsősegélynyújtás célja az élet megmentése, a további egészségkárosodás megelőzése és a gyógyulás elősegítése. Célja még a beteg mielőbbi végleges ellátásának elősegítése.

A tanulók az iskolai alapvető elsősegélynyújtói ismeretek elsajátítása során képessé válnak:

- felmérni a veszélyforrásokat
- tájékozódni a helyszínen
- helyszínbiztosításra és a veszélyforrások kiiktatása
- környezet-és betegvizsgálatra
- vészhelyzetet felmérni,
- vészhelyzetben nyugodtan, logikusan cselekedni, "szakszerűen segítséget kérni, mentőhívásra
- sérülteket megvizsgálni,
- elsősegélynyújtásra

I. 4. A közösségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

Nevelési programunk személyiségfejlesztésre irányuló feladatait egyrészt a pedagógus és tanuló viszonyában, másrészt tanulóink közösségekben való részvétele kapcsán valósítjuk meg.

Célunk olyan tulajdonságok, magatartásminták, értékek megismertetése, közvetítése, gyakoroltatása, melyek alkalmassá és képessé teszik tanulóinkat a különböző iskolai és iskolán kívüli közösségekben arra, hogy értékalkotók legyenek, alakíthassák és megteremthessék azt a közösségi életet, mely őrzi a hagyományokat, ugyanakkor alakíthatja is azokat.

I. 4. 1. A tanítási órán megvalósítható közösségfejlesztő feladatok

Iskolánk vezetése és tantestülete pedagógiai munkájában alapvető és meghatározó közönségnek tekinti az osztályközösségeket. Iskolánkban hangsúlyos a közönségen belüli segítségnyújtás fontossága, a tolerancia és az empátia fejlesztése. Célunk a beteg, sérült és fogyatékos embertársak iránti elfogadó és segítőkész magatartás elősegítése (például a közönségi szolgálaton keresztül). Az iskolánk nyitott sérült gyerekek befogadására, amennyiben az oktatásukhoz szükséges feltételek biztosíthatók.

A közösségfejlesztés elsősorban az osztályfőnöki munka feladata, de az egyes szaktanárok összehangolt munkájával lehet csak eredményes. Az egyén élete során különböző csoportokban, közösségekben vesz részt. Az egyén fejlődése nem történhet meg, ha viszonya nem rendezett az adott természetes, vagy társadalmi közösségekhez. Az embert csak céltudatosan irányított közösségben lehet alakítani, ezért a nevelés egyik alapja a közösségi lét, a közösség útján való nevelés. A közösség nemcsak a közös célban és a közös munkában, hanem e munka közös megszervezésében is egyesíti tagjait. A közösségek egymás közötti kapcsolatait, a kapcsolatokat koordinálása lehetővé teszi, hogy a közösségek rendszere hasson a tanulói személyiségre, elősegítve annak jó irányú fejlődését.

A közösségi lét talán legfontosabb területe a család. Az iskolának ugyan nincs alapvető befolyása a családok „működésére”, mégis fontos feladat a tanulók családi hátterének megismerése. Ez a megismerés két okból fontos: az egyik az, hogy családi problémák esetén az iskola lehetőségein belül segítséget nyújtsunk a tanulónak. A másik ok az, hogy rámutassunk – például osztályfőnöki órák keretében – a család szerepére, fontosságára, meghatározó szükségességére.

Az iskolában lévő tanulók nagyon sok közösséggel találják magukat szembe. Ezek közül a nevelési szempontból fontosabbakat emeljük ki. Ilyen az osztályközösség.

A gimnáziumban a tanuló személyiség fejlődése szempontjából továbbra is alapvető az osztályok létrehozása. A (nevelési, oktatási) munka e keretek között folyik. Törekszünk arra, hogy a kialakított osztálystruktúrákhoz a megfelelő tanárkollégát tudjuk megbízni osztályfőnöki teendőkkel.

Az elkövetkezendő időszakban fontos, hogy az osztályfőnöki munkába a fiatalabb kollégákat is bevonjuk, még akkor is, ha e felelősségteljes munka anyagi elismertsége rendkívül alacsony. Egy osztály jó működésének alapja a megfelelően kiválasztott osztályfőnök. A nevelőtestület az alábbi feladatok elvégzésére törekszik:

- a tanulás támogatása segítségnyújtással, ellenőrzéssel, a tanulmányi és munkaerőkölcs erősítésével,
- a közvetlen tapasztalatszerzés lehetőségének megteremtése,
- a tanulók tanulmányokkal kapcsolatos kezdeményezéseinek támogatása, önállóságuk, öntevékenységük fejlesztése,
- egységes követelményrendszer érvényesítése, összehangolt nevelési eljárások alkalmazása.

I. 4. 2. Az egyéb foglalkozások közösségfejlesztő feladatai

Iskolánk hagyományai folyamatosan alakulnak, egyre több jeles esemény jelenik meg az iskola életében, melyek komoly lehetőséget nyújtanak közösségfejlesztési szempontból. A projektnapok lehetőséget adnak a tehetséges diákok és diákcsoportok bemutatkozására, a tanulmányi kirándulások és a gólyatábor komoly közösségformáló események. A projektnapok révén a tanulók nyitottabbá, megértőbbé válnak a különböző szokások, életmódok, kultúrák, vallások iránt. Erre további lehetőséget adnak a történelem, földrajz, társadalom-

ismeret és osztályfőnöki órák témái, és az iskolai versenyek. Az erkölcsi értékek közül fontos az egészséges nemzettudat és a más népeket és csoportokat tisztelő toleráns és velük együttműködő magatartás kialakulása.

A közösségfejlesztés fontosságát mutatja az is, hogy intézményünk kifejezi elismerését a közösségi életet kiemelkedően szervező diákjai, tanárai számára. Diákoknak a közösség előtt átadott oklevelek jelentik az elismerést.

A nevelőtestület célja, hogy a tanórán kívüli foglalkozások kötetlenebb tevékenységi formái, az itt szerzett élmények, tapasztalatok is a közösségfejlesztést szolgálják. Szorgalmazzuk, hogy a diákok vegyenek részt tanórán kívüli foglalkozásokon –sportköri foglalkozások, szakkör, felzárkóztatás, tehetséggondozás, honlap szerkesztése – így az azonos érdeklődésű tanulók kisebb közösségekben is együtt lehetnek.

Feladataink:

- tanítványainkat a társas együttélés alapvető szabályaira megtanítsuk,
- a tevékenységek pedagógiai irányításával a közösséghez való tartozás és az egymáshoz való felelősség érzését erősítsük, az együttműködés formáit megismertessük.

A továbbiakban tervezett közösségformáló program a tavaszi erdei iskola bevezetése.

Közösségi programok	
Iskolánk rendezvényei	
Tanévnyitó ünnepség	szeptember
Megemlékezés: Október 23.	október
Nyílt napok	november
Karácsonyi vásár	december
Karácsonyi ünnepi műsor	december
Magyar Kultúra Napja	január
Projektnapok	január
Szalagavató	február
Megemlékezés a II. Világháború áldozataira	február
Középiskolai felvételi vizsgák	február
Megemlékezés: Március 15.	március
Tanulmányi versenyek	március
Megemlékezés a Holokauszt áldozataira	április
Érettségi vizsga megkezdése	május

Ballagás	június
Tanévzáró ünnepség	június

I. 4. 3. A diákönkormányzati munka közösségfejlesztési feladatai

Nagy hangsúlyt kap a Diákönkormányzat működése, hisszük, hogy a demokratikus szemlélet elsajátítása, a véleménynyilvánítás és a javaslattevés lehetősége alapot teremt az együttműködő közösségek létrejöttéhez. Célunk, hogy tanítványaink a diákönkormányzat működése során tanulják meg jogukat gyakorolni, a jogok által biztosított mozgásterüket kihasználni, gyakorolják állampolgári szerepeiket. Szerezzenek tapasztalatokat a konfliktusok kezelésében, azok megoldásában; tanulják meg a konszenzuskeresést. E szervezet alapjaiban ismét az osztályokra támaszkodik, mégis egészen más szerepet tölt be. Itt tanulják meg tanulóink az önálló társadalmi gondolkodást és a vele járó felelősségvállalást. Itt tudják megoldani azokat a feladatokat, amelyek a tanulói jogokból adódnak. Itt tanulják meg a demokrácia alapjait. Az iskola minden lehetőséget megad a Diákönkormányzat működéséhez, önálló cselekvéséhez. Segít a Diákönkormányzat patronáló tanárának kiválasztásában, annak munkáját támogatja. Az iskola segít – lehetőségeihez mérten – a diákság által szervezett programok lebonyolításában (különböző rendezvények), a munkához kapcsolódó adminisztrációban (levelezés, telefon, e-mail stb.), minden olyan esetben, ami elősegíti a Diákönkormányzat és a tanulók fejlődését.

A diákönkormányzat saját működési szabályzata alapján tevékenykedik.

I. 4. 4. A szabadidős tevékenység közösségfejlesztő feladatai

A tevékenységformák kialakításakor törekszünk arra, hogy a résztvevők adottságára építve érdeklődésük ne csak alkalmanként, véletlenszerűen érvényesüljön, hanem tartós aktivitásra ösztönözzön. Segítjük olyan csoportok kialakítását, amelyek az emberi kapcsolatok elmélyítése mellett hatnak az egész személyiség fejlesztésére, valamint hatással vannak a pozitív töltésű életmód kialakítására. A társas együttlét tartalmas programjai meghatározó élményt nyújtanak, miközben a kulturált viselkedés gyakorlására is módjuk van. Igyekszünk olyan programokat szervezni, melyek nem kötelezők, de az iskola bármely résztvevője számára nyitott. (színházlátogatások, utazások, túrák, művészeti kiállítás a diákok képeiből, kutatók éjszakája programjai, Eötvös Loránd Tudományegyetem egyéb délutáni foglalkozásai pl. Észbontó előadás-sorozat stb.)

I. 5. A pedagógusok helyi feladatai, az osztályfőnöki munka tartalma, az osztályfőnök feladatai

A pedagógusok alapvető feladatait a Nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 62.§ a, feladatainak részletes listáját személyre szabott munkaköri leírásuk tartalmazza.

A pedagógus alapvető feladata a rábízott tanulók nevelése, oktatása, a kerettantervben előírt törzsanyag átadása, elsajátításának ellenőrzése, sajátos nevelési igényű tanuló esetén az egyéni fejlesztési tervben foglaltak figyelembevételével.

Ezzel összefüggésben legfontosabb helyi feladatait az alábbiakban határozzuk meg:

- nevelő-oktató munkájához tantervi programot készít, illetve választ, tanmenetet készít, tankönyvet, taneszközt választ;
- nevelő és oktató tevékenységében érvényesíti az iskola értékrendjét, hagyományait, ennek megfelelően tiszteletben tartja a tanuló emberi méltóságát és jogait, az ismereteket tárgyilagosan és többoldalúan közvetíti, és ezek elsajátításáról meggyőződik;
- nevelő és oktató tevékenysége során figyelembe veszi a tanuló egyéni képességeit, tehetségét, fejlődésének ütemét, ha a tanuló képessége, szorgalma és szándéka alapján lehetséges, készítse fel emelt szintű érettségi vizsgára, illetve versenyekre.
- minősíti a tanulók tanulmányi előmenetelét;
- átadja a tanulók részére az egészségük, testi épségük megőrzéséhez szükséges ismereteket; ha észleli, hogy a tanuló balesetet szenvedett, vagy ennek veszélye fennáll, akkor a szükséges intézkedéseket megteszi;
- elősegíti a hátrányos helyzetben lévő tanítványának felzárkóztatását tanuló társaihoz;
- a szülőket és a tanulókat az őket érintő kérdésekről rendszeresen tájékoztatja;
- a szülő és a tanuló javaslataira, kérdéseire érdemi választ ad;
- tanórait és érdemjegyeit adminisztrálja;
- az írásbeli feleleteket, dolgozatokat két héten belül kijavítja,
- a témazáró dolgozatok időpontját a megírás előtt egy héttel közli a tanulókkal, és adminisztrálja az e-naplóban;
- a dolgozatok megtekintésére (tanár és szülő) lehetőséget ad;
- követi a szaktárgyi óráin az általa tanított tanulók hiányzását, ha az eléri az éves összóraszám 10%-át, jelzi az osztályfőnöknek. Ha eléri a 20%-ot, akkor jelzi az igazgatóhelyettesnek.
- az év közben adott érdemjegyek alapján év végi osztályzatot ad;

- fegyelmi felelősséggel a vizsgaszabályzat előírásának megfelelően felügyeletet lát el az érettségi, különbözeti, felvételi, osztályozó vizsgákon, tanulmányi versenyeken;
- összeállítja a belső vizsgák feladatait, vezeti a szóbeli vizsgákat;
- részt vesz a nevelőtestületi és munkaközösségi értekezleteken, megbeszéléseken;
- részt vesz iskolai rendezvények, programok előkészítésében, lebonyolításában, az iskolai hagyományok ápolásában;
- tanulmányi kiránduláson segíti az osztályfőnök szervezői, pedagógiai munkáját. A kísérő pedagógusok a hatályos jogszabályok szerint felelősek a vonatkozó rendelkezések betartására, az önként jelentkező kísérők, illetve egyéb jelen lévő személyek a pedagógus-kíséretet nem helyettesítik.
- fogadóórákon tájékoztatja az érdeklődő szülőket;
- ellátja a tanulók felügyeletét az óráközi szünetekben;
- a tanulók esztétikai, higiénés nevelése értelmében megköveteli a tanulóktól környezetük tisztán tartását, illetve a hetes kötelességének betartását (szellőztetés, jelentés);
- szakmai munkáját felkészülten, fegyelmezetten, következetesen magas színvonalon az anyanyelv ápolására is hangsúlyt fektetve végzi;–eleget tesz titoktartási kötelezettségének.
- A pedagógust munkakörével összefüggésben megilleti az a jog, hogy o a nevelési, illetve a pedagógiai program alapján a nevelési és tanítási módszereit megválassza;
 - a helyi tanterv alapján a munkaközösség tagjaival egyeztetve megválassza az alkalmazott tankönyveket, tanulmányi segédleteket, taneszközöket;
 - hozzájusson a munkájához szükséges anyagokhoz, eszközökhöz, dokumentumokhoz, információkhoz
 - a nevelőtestület tagjaként részt vegyen az intézmény nevelési, illetve pedagógiai programjának tervezésében, az értékelésben;
 - gyakorolja a nevelőtestület tagjait megillető jogokat;
 - részt vegyen pedagógiai kísérletekben, tudományos kutatómunkában; o szakmai egyesületek, kamarák tagjaként vagy képviselőként részt vegyen helyi, regionális és országos közoktatással foglalkozó testületek munkájában;
 - személyét, mint a pedagógusközösség tagját megbecsüljék, személyiségi jogait tiszteletben tartásák, nevelői, oktatói tevékenységét értékeljék és elismerjék.

Az osztályfőnököt – az igazgatóhelyetttessel és az osztályfőnöki munkaközösség vezetőjével konzultálva – az igazgató bízza meg minden tanév júniusában, elsősorban a felmenő rendszer elvét figyelembe véve.

Az osztályfőnök feladatai és hatásköre

Iskolánkban a hagyományos osztályfőnöki munka három fő területet ölel fel. Az osztályfőnök teendőinek, kötelezettségeinek egy része adminisztrációs jellegű munka. Ilyenek az osztálynaplóval, anyakönyvekkel, bizonyítványokkal kapcsolatos munkák, a pályaválasztásnak, tanulmányi versenyeknek stb. nyilvántartása, ezekkel kapcsolatos összesítések és statisztikák.

Az osztályfőnöki munka másik része irányító, vezető jellegű feladat. Az osztályfőnök saját hatáskörében jutalmaz, vagy büntet, illetve ezeket az eljárásokat kezdeményezi. Felelős az osztálya viselkedéséért, az osztálydekoráció elkészítésétől a kiránduláson tanúsított magatartásukig. A teljes gimnáziumi vertikumra megtervezi, tanévekre lebontja és határozott pedagógiai céllal tartja az osztályfőnöki órákat, tehát irányítja az osztályközösség nevelését.

Az osztályfőnöki munka harmadik része szervező, összehangoló funkció. Kapcsolatot tart az osztályba járó tanulók szüleivel, az osztályban tanító tanárokkal, az iskola egészségügyi szolgálatával, a gyermek és ifjúságvédelmi felelőssel, képviseli az osztályba járó diákok érdekeit, figyelemmel van a tanulók szociális helyzetére, egészségügyi állapotára stb. Ezeket a feladatokat összehangoltan kell ellátni.

A hagyományos osztályfőnöki tevékenység említett három területe mellett a NAT, illetve a kerettantervi követelmények teljesítése is részben az osztályfőnöki órákon történik. Ezek a témák nem óráról órára megtanítandó elméleti anyagot jelentenek, hanem át-átszövik az osztályfőnök, illetve az osztályba tanító nevelők pedagógiai munkáját.

Ezzel összefüggésben legfontosabb helyi feladatait az alábbiakban határozzuk meg:

- Az iskola pedagógiai programjának szellemében neveli osztályának tanulóit, munkája során maximális tekintettel van a személyiségfejlődés jegyeire.
- Együttműködik az osztály diákönkormányzati képviselőivel, segíti a tanulóközösség kialakulását.
- Segíti és koordinálja az osztályban tanító pedagógusok munkáját, szükség szerint órát látogat.
- Kapcsolatot tart az osztály szülői munkaközösségével.
- Figyelemmel kíséri a tanulók tanulmányi előmenetelét, az osztály fegyelmi helyzetét.
- A tanulók mulasztását adminisztrálja és összegzi.
- Minősíti a tanulók magatartását, szorgalmát, minősítési javaslatát a nevelőtestület elé terjeszti.
- Szülői értekezletet tart.

- Ellátja az osztályával kapcsolatos ügyviteli teendőket: napló vezetése, ellenőrzése, félévi és év végi statisztikai adatok szolgáltatása, bizonyítványok megírása, továbbtanulással kapcsolatos adminisztráció elvégzése, hiányzások igazolása.
- Segíti és nyomon követi osztálya kötelező orvosi vizsgálatát.
- Kiemelt figyelmet fordít az osztályban végzendő ifjúságvédelmi feladatokra.
- Különös gondot fordít a kiemelt figyelmet igénylő tanulókra.
- Tanulóit rendszeresen tájékoztatja az iskola előtt álló feladatokról, azok megoldására mozgósít, közreműködik a tanórán kívüli tevékenységek szervezésében.
- Javaslatot tesz a tanulók jutalmazására, büntetésére, segélyezésére.
- Részt vesz az osztályfőnöki munkaközösség munkájában, segíti a közös feladatok megoldását.
- Nevelő-oktató munkájához programot készít.

I. 6. A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 4§ (12) alapján a kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló:

- különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló:
 - sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló,
 - beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló,
 - o kiemelten tehetséges gyermek, tanuló,
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló

Sajátos nevelési igényű (SNI) gyermek, tanuló az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrumzavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

Iskolánk szakember ellátottsága és tárgyi feltételei révén az alább sajátos nevelési igényű tanulók nevelés-oktatását tudja felvállalni:

- beszéd fogyatékos tanulók
- egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók
- tanulási zavarral küzdő tanulók (diszlexia, diszortográfia, diszgráfia, diszkalkulia)

Beilleszkedési, tanulási, és magatartási nehézségű (BTMN) gyermek, tanuló: beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.

Kiemelten tehetséges gyermek, tanuló az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és felkelhető benne a feladat iránti motiváció, elkötelezettség.

Hátrányos helyzetű gyermek, tanuló az, akit családi körülményei, szociális helyzete miatt a jegyző védelembe vett, illetve akiknek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát a jegyző megállapította. E csoporton belül halmozottan hátrányos helyzetű az a gyermek, tanuló, akinek törvényes felügyeletét ellátó szülője a tanuló esetében a tan kötelezettség beállításának időpontjában legfeljebb az iskola nyolcadik évfolyamán folytatott tanulmányait fejezte be sikeresen.

Halmozottan hátrányos helyzetű az a gyermek, tanuló is, akit tartós nevelésbe vettek.

I. 6. 1. A tehetségek és képességek kibontakoztatását segítő tevékenység

Az intézmény egészében kiemelt fontosságú a tehetséggondozás. Alapelvünk, hogy a tehetséges diák erős oldalát felismerjük, fejlesszük, ugyanakkor a gyenge oldalt is fejlesszük (pl. alacsony önértékelés, nem megfelelő információfeldolgozási stratégiák, rosszul szervezett tanulás, stb.). Alapvetően fontos, hogy ehhez megfelelő légkört biztosítson az iskola. A kiemelten tehetséges tanulókat a szaktanárok mentorálják, megkeresik számukra a kiugrás lehetőségeit. A tehetséggondozás valamennyi pedagógus kiemelt feladata. Szaktanárként, osztályfőnökként, szakmai munkaközösség-vezetőként felelős mindenki a rábízott tehetségek gondozásáért.

Iskolánkban a tehetséggondozás az alábbi területeken folyik:

A tanulmányi munka területén:

- haladó nyelvi csoportok szervezése, a differenciálás lehetőségével,
- a kiemelkedő tehetségű tanulók felkutatása, differenciált foglalkoztatása szakkörök keretében
- projektmunka
- kompetenciaalapú oktatás
- háziversenyek szervezése, kerületi, városi és országos versenyek
- emelt óraszámú művészeti képzés (vizuális kultúra) és emelt óraszámú informatika képzés
- szakkörök

- színjátszás
- szabadidős tevékenységek

I. 6. 2. A tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkózását segítő program

A sikertelenség okai a következők lehetnek:

- értelmi képesség,
- szülők túlzott elvárása,
- magas követelményrendszer diktálta tempó,
- részképesség zavar,
- átmenet problémái (általános iskola-gimnázium, tanárváltás),
- nagy létszámú osztály,
- túlterheltség, nem megfelelő időbeosztás,
- hiányzás magas aránya.

Megoldási módok:

Ha felmerül a részképesség zavar lehetősége, a Pedagógiai Szakszolgálathoz irányítjuk a tanulót. Ilyenkor a javasolt terápiát szakember: fejlesztő pedagógus, gyógypedagógus, logopédus, gyógytornász, pszichológus, pszichopedagógus végzi.

A tudásszint felmérése év elején és év végén diagnosztikus felmérőkkel, szóbeli és írásbeli számonkérés.

Az országos kompetenciamérés eredményének kiértékelése, a szükséges intézkedések meghozatala.

Tennivalók:

Elsőként a tanulási kudarc hátterében húzódó ok vagy okok feltárását kell elvégezni. A pedagógus minél előbb tájékoztatja a szülőket a tapasztalt problémáról, majd folyamatosan tartja a kapcsolatot velük. Segíteni kell a tanulót, hogy elsajátítsa a továbbhaladáshoz szükséges minimum szintet, hogy a tanuláshoz való viszonya javuljon, önértékelése a pozitív irányba elmozduljon.

A pedagógustól a lemaradó tanulók nevelése, oktatása toleranciát és empátiát követel. Mértéktartást és belátást várunk el szakmai tekintetben a tanároktól.

Tanórai módszerek:

- differenciálás,
- egyéni feladat adása,
- csoportmunka,
- szükség esetén felmentés az értékelés alól,
- különböző tanulási technikák megismertetése.

I. 6. 3. A beilleszkedési, magatartási nehézséggel küzdő tanulókkal összefüggő pedagógiai tevékenységek

Feladatunk olyan támogató iskolai és iskolán belül a különböző közösségekben megnyilvánuló – pozitív légkör kialakítása, ahol elfogadják és segítik az életkorukhoz képest bizonyos részképességek terén jelentősen alulteljesítő, társas kapcsolati problémákkal, közösségbe való beilleszkedési és magatartási nehézségekkel küzdő társakat. Az egészséges személyiségfejlődés a jó közösségi közérzet kialakulása szempontjából meghatározó a beilleszkedési és magatartási nehézségek egyéni kezelése, melyben fontos szerepet kapnak az osztályfőnökök, és a pedagógusok. A pedagógiai alapelvek közül kiemelten említjük az alábbiakat: pozitív emberi értékek, tulajdonságok kialakítására törekvés (a szeretet, a jóság, a becsületesség, az őszinteség, az önzetlenség, a szorgalom, a segítőkészség, a tolerancia, a felelősségérzet példának erősítése), helyes önismeretre nevelés (a értelmi és érzelmi oldal egészséges arányának kifejlesztésére törekvés, a sikerek és kudarcok feldolgozásának segítése), az együttműködési képesség és az egészséges versenyszellem kialakítása, az empátia képességének fejlesztése, kezdeményezőkézség, önállóság, a személyiség maximális tisztelete (az emberi identitás megőrzése, a másság vállalása, elfogadása és elfogadtatása, a tanulók egyéni képességeinek, eltérő haladási sebességének megfelelő többszintű oktatási formák biztosítása).

A beilleszkedési és magatartási nehézségekkel küzdő diákokkal kapcsolatos konkrét lépések:

- a nehézségek észrevétele
- fejlesztőpedagógus, gyógypedagógus bevonása
- szülőkkel történő megbeszélés, együttműködés
- a gyermek vizsgálatra történő irányítása pedagógiai jellemzés alapján
- Pedagógiai Szakszolgálat által (pedagógiai-pszichológiai vizsgálat) meghatározott írásos szakértői vélemény alapján történő személyre szabott nevelés, fejlesztő foglalkozás, habilitációs-rehabilitációs óra
- az alapképességekből kiindulva szakszerű egyénre szabott fejlesztés
- egyéni képességekhez igazodó tanórai tanulás megszervezése

- tanórai és fejlesztőpedagógiai foglalkozásokon történő önbizalom fejlesztés, pozitív megerősítés, biztatás
- egyéni továbbhaladás engedélyezése
- támogató tevékenységformák erősítése: differenciált tanulásszervezés, kooperatív technikák, tevékenységközpontú pedagógiák, projekt módszer. stb.
- fejlesztő értékelés erősítése
- tapasztalatszerzés lehetőségeinek kitágítása, IKT eszközhasználat támogatása
- empátia készség fejlesztése, konfliktuskezelés megtanulása, felelősségérzet kialakítása
- folyamatos önértékelés, megoldáskeresés

I. 6. 4. A sajátos nevelési igényű tanulók segítése

A sajátos nevelési igényű tanulók nevelés-oktatása során a NAT-ban meghatározott és a kerettantervben részletezett kiemelt fejlesztési feladatok megvalósítása javarészt lehetséges, de mindenkor figyelembe kell venni a 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről és a 2020-ban megjelent: „A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelveiben foglaltakat=.

Ezért a fejlesztés a számukra megfelelő tartalmak közvetítése során valósul meg, és segíti a minél teljesebb önállóság elérését. A fejlesztési követelmények igazodnak a fejlődés egyéni üteméhez. A tartalmak kijelölésekor lehetőség van egyes területek módosítására, elhagyására vagy egyszerűsítésére, illetve új területek bevonására. A sajátos nevelési igényű tanulók együttnevelésében, oktatásában, fejlesztésében részt vevő pedagógus megközelítése az elfogadás, tolerancia, empátia, és az együttneveléshez szükséges kompetenciák megléte. Egyéni fejlesztési tervet készít, ennek alapján egyéni haladási ütemet biztosít. A differenciált nevelés, oktatás céljából individuális módszereket, technikákat alkalmaz; egy-egy tanulási, nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres. Együttműködik különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba. A sajátos nevelési igényű tanulók számára szükséges többlet szolgáltatásokhoz tartozik a speciális tankönyvekhez és tanulási segédletekhez, továbbá a speciális gyógyászati, valamint tanulást, életvitelt segítő eszközökhöz való hozzáférés, iskolánk e tekintetben minden információt megad az érintett diákoknak. SNI tanulóink a szaktanárok nagyobb odafigyelése mellett habilitációs-rehabilitációs órákon vesznek részt, melyeket gyógypedagógus tart. Vannak tanulóink, akik részképesség-zavarral küzdenek, ők a szaktanárok kiemelt figyelmére számíthatnak. A tanuló annyi egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozáson vesz részt, amennyi a sajátos nevelési igényéből eredő hátránya csökkentéséhez szükséges. A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos eljárásrend

- Ha az iskolánkba érkező tanuló problémáját már az általános iskolában diagnosztizálták, a tanulót az iskolaváltás okán (megerősítő) vizsgálatra küldjük.
- Amennyiben a problémát a tanórán észleli a pedagógus, a szülő bevonásával vizsgálatra küldjük a tanulót.
- A szülő maga is kezdeményezheti gyermeke kivizsgálását. A szakértői vélemény alapján az iskola gyógypedagógusa a tanuló iskolai munkáját illetően tájékoztatja a szülőt, az osztályfőnököt és a az érintett szaktanárokat, akik oktató-nevelő munkájukban ezek alapján foglaltak szerint járnak el.
- Kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos dokumentáció
- szakértői vélemények, felülvizsgálati vélemények nyilvántartása
- tanmenetek kidolgozásakor figyelembe vesszük és betartjuk a szakértői véleményekben szereplő könnyítéseket, kedvezményeket, mentesítéseket
- mentesítésekre vonatkozó igazgatói engedélyek, határozatok nyilvántartása a szakértői vélemények javaslatai alapján
- év elején bemeneti mérés végzése
- egyéni fejlesztési tervek készítése a szakértői véleményeket kibocsátó szakértői bizottságok véleménye alapján
- külvív vezetése (A.Tü356. r.sz. Pátria Nyomda Rt.) integráló intézmény dokumentuma a 4. oldalán található útmutató alapján –Egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció
- egyéni fejlődési lap – betétív vezetése (A.Tü357. r.sz. Pátria Nyomda Rt.) a fejlesztést végző gyógypedagógus vezeti a 4. oldalon található útmutató alapján, ebben történik a habilitációs-rehabilitációs órák dokumentálása)
- szülői nyilatkozatok nyilvántartása
- haladási naplók vezetése
- év végi kimeneti mérés végzése
- a fejlesztő foglalkozásokon, illetve a habilitációs-rehabilitációs órákon készült diák-munkákat, feladatokat, rajzokat stb. az aktuális tanév végéig meg kell őrizni

I. 6. 5. Az ifjúságvédelmi feladatok ellátása Alapfeladatok:

A tanulók és a szülők tájékoztatása a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok által nyújtott iskolai lehetőségekről, szolgáltatásokról.

A tanév elején az osztályokat felkeresve tájékoztatást adni arról, hogy milyen problémával, hol és milyen időpontban fordulhatnak a gyermek- és ifjúságvédelmi felelőshöz, továbbá, hogy az iskolán kívül milyen gyermekvédelmi feladatokat ellátó intézményt kereshetnek

fel. Ezeket az információkat az iskola épületeiben, jól látható helyre ki kell tenni! (pl. gyermekjóléti szolgálat, pedagógiai szakszolgálat, drogambulancia, ifjúsági lelkisegély telefon, gyermekek átmeneti otthona stb. címét, illetve telefonszámát).

- Információk a gyermekvédelmi kedvezményekről szülők részére. (Naprakész információkat kell biztosítani a szülők számára a különböző kedvezményekről, mint például a gyermekvédelmi támogatás, normatív támogatás, tankönyvtámogatás, étkezéshez adható támogatások, segélyek).
- Az osztályfőnökök és a pedagógus kollégák számára alternatív segítségnyújtás.
- Rendhagyó osztályfőnöki óra megszervezése, lebonyolítása. Kapcsolatot felvenni és tartani olyan szakemberekkel, akik segítséget tudnak nyújtani, hogy minél érdekesebb és a gyerekek számára érthető előadásokat tudjunk tartani a különböző témakörökben. Ehhez az alábbi szakemberek segítségét lehet igénybe venni: védőnő, rendőr, pszichológus, dietetikus stb.
- Konfliktuskezelés. (iskolai, otthoni, társak közötti, tanár-diák problémák stb.)
- Szükség esetén a megfelelő gyermekvédelmi intézménnyel való kapcsolatfelvétel.
- Veszélyeztetettség esetén: A gyermekvédelmi intézményekkel való kapcsolatfelvétel és együttműködés. Szükség esetén családlátogatás az osztályfőnökkel, a veszélyeztető okok feltárása érdekében. A veszélyeztetett tanuló sorsának monitorozása.
- Gyermekbántalmazás esetén: kapcsolatfelvétel a területi gyermekjóléti szolgálattal.
- Prevenációs feladatok Területei:
 - egészségnevelés
 - drogmegelőzés
 - mentálhigiéné
 - internet használat

A megvalósításhoz iskolapszichológus, illetve külső szakemberek segítségét, valamint internetes portálok és országos programok által nyújtott lehetőséget is igénybe veszünk.

- A tankönyvtámogatás, illetve egyéb szociális jellegű támogatások adminisztratív intézése.
- A három vagy többgyermekes családok regisztrálása.
- Igazolások és határozatok dokumentálása.

I. 6. 6. A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenység

Pedagógiai Programunkban a tehetséggondozást és az eredményes továbbtanulást jelöltük meg fontos célkitűzésként. Iskolánk tanulói tanulóorientált környezetből érkeznek hozzánk, az átlagosnál motiváltabb családi háttérrel. A legsúlyosabb társadalmi problémákkal (szegénység, iskolázatlanság, deviancia) nem, vagy csak ritkán kell megküzdenünk. A hátrányos helyzetű csoporthoz tartozó tanulók oktatását, nevelését kiemelt figyelemmel kísérik:

- segítjük őket abban, hogy a részükre járó támogatásokat maradéktalanul megkapják (étkezési és tankönyvtámogatás, stb.);
- az osztályfőnökök szoros kapcsolatot tartanak a szaktanárokkal, gondoskodnak a korrepetálásokról, amennyiben az szükséges;
- az osztályfőnök, ha szükséges, kapcsolatot teremt a család mellett egyéb segítő szervezetekkel (családgondozó, gyermekjóléti szolgálat, pedagógiai szakszolgálat stb.)
- a tehetséggondozó szakköri foglalkozásokba bevonjuk a hátrányos helyzetű tanulókat;
- indokolt esetben a térítési díjjal igénybe vehető szolgáltatások díjait mérsékeljük, esetleg elengedjük. Figyelünk hátrányos helyzetű tanulóinkra a táborozási hozzájárulások vagy tanulmányi kirándulások részvételi díjának meghatározásakor.

I. 7. Az intézményi döntési folyamatban való részvételi rendje

A tanulói részvétel legfontosabb fóruma a diákönkormányzat. A DÖK tevékenységét saját Szervezeti és Működési Szabályzata alapján végzi. A DÖK az osztály/csoportközösségekre épül.

Célja olyan állapotot teremteni és fenntartani az iskolában, amelyben a diákok jogai és közös érdekei maradéktalanul érvényesülnek. Jó hangulatot és közösséget teremteni az iskolában. Tájékoztatni a diákokat az őket érintő lehetőségekről, információkról.

I. 7. 1. A DÖK jogai

A DÖK a jogszabályokban, az iskola belső szabályzataiban és a szervezeti és működési szabályzatában meghatározott jogokkal rendelkezik, amelyekkel az ebben a szabályzatban foglalt döntési mechanizmus révén, képviselői útján él.

A DÖK az osztályok által delegált 2-2 osztályképviselőből áll. Az osztályközösség saját tagjaiból 2 képviselőt és tetszőleges számú póttagot választ, akik az osztályképviselők távolléte esetén helyettük és nevükben teljeskörűen eljárhatnak. Az osztályképviselők választásának módját az osztályok maguk határozzák meg. A DÖK tagjait minden tanév szeptember 10-ig az osztályok egy tanévre választják.

I. 7. 2. A DÖK tisztségviselői

- Az elnök
- Az elnökhelyettes
- Felelősök

Tisztségviselő az a DÖK-ös képviselő lehet, aki tanulmányi eredményeivel, magatartásával és szorgalmával jó példát tud mutatni többi diáktársa felé. Az iskolai házirendet nem sérti meg, rendszeresen jár iskolába.

A DÖK legalább havonta kétszer ülészik.

I. 7. 3. Diákközyűlés

A diákközyűlés az a szerv, ahol a választó tanulóközyösség megjelenik. Tanévente legalább egy alkalommal iskolai diákközyűlést kell összehívni, melynek időpontját a tanév helyi rendje tartalmazza. A diákközyűlés összehívásáért minden tanév júniusában az intézményvezető a felelős. Az iskolai diákközyűlésen minden tanulónak joga van részt venni. A diákközyűlésen a DÖK munkáját segítő pedagógus, valamint a DÖK elnöke beszámol az előző diákközyűlés óta eltelt időszak munkájáról, valamint az intézményvezető tájékoztatást ad az iskolai élet egészéről, az iskolai munkatervről, a tanulói jogok helyzetéről és érvényesüléséről, az iskolai házirendben meghatározottak végrehajtásának tapasztalatairól.

A diákönkormányzat munkáját segítő pedagógus nem tagja a DÖK-nek, hanem az iskola nevelőtestületének, valamint a intézményvezető megbízása alapján közreműködik a DÖK munkájában.

I. 8. A szülő, a tanuló, a pedagógus és az intézmény partnerei kapcsolattartásának formái

Az iskolai élet formálói alapvetően a pedagógusok, de az iskolai élet formálásában támaszkodunk a tanulói közyösségek véleményére és a szülői közyösség ismereteire is. Célunk nyílt, demokratikus iskolai közyélet megteremtése, fenntartása.

Az iskola, mint oktató-nevelő intézmény, csak akkor működhet eredményesen, ha a tanulói érdeklődésre épít és figyelembe veszi a szülői érdekeket, igényeket. Az iskolai nevelés, a gyermeki személyiség harmonikus fejlesztésének elengedhetetlen feltétele a szülői ház és a pedagógus közyösség aktív együttműködése. Ezen együttműködés alapja a gyermek iránt érzett közyös felelősség. A megvalósulási formái a kölcsönös támogatás, a koordinált pedagógiai tevékenység. A sikeres együttműködés alapvető feltétele a kölcsönös bizalom és tájékoztatás, az őszinteség. Az iskola különböző közyösségeinek tevékenységét – a megbízott pedagógusok, a választott közyösségi képviselők segítségével – az igazgató fogja össze.

A kapcsolattartás rendszeres formái: a különböző értekezletek, fórumok, bizottsági ülések, nyílt napok, tanácskozások, fogadóórák.

A kapcsolattartás rendszeres és konkrét időpontjait az iskola éves Munkaterve tartalmazza.

I. 8. 1. A pedagógusok közösségét érintő kapcsolattartási formák

A munkaközösségek és a vezetők közötti kapcsolattartás az igazgatóhelyettesen keresztül történik, akik felosztják maguk között a munkaközösségek felügyeletét. (Ld.: munkaköri leírások)

A munkaközösségek az alábbi alkalmakkor tartanak megbeszélést/értekezletet:

- a tanév indítása
- a félévi munka értékelése
- tankönyvrendelés
- mérések, felkészülés az érettségire
- az éves munka értékelése

Különböző, az intézmény életét érintő kérdések megvitatására az igazgató a munkaközösségvezetőkkel kibővített vezetői értekezlet hívhat össze.

Nevelőtestületi értekezlet

Minden tanévben meg kell tartani a következő nevelőtestületi értekezleteket:

- tanévnyitó értekezlet
- őszi munkaértekezlet
- félévi értékelő értekezlet
- tavaszi munkaértekezlet
- év végi értékelő értekezlet

Az igazgató szükség szerint további nevelőtestületi értekezletet hívhat össze. Az értekezletet össze kell hívnia akkor is, ha a nevelőtestület tagjainak legalább egyharmada indítványozza. A nevelőtestület határozatait egyszerű szótöbbséggel hozza, a nevelőtestületi tagok legalább kétharmadának részvétele mellett.

Az intézmény dolgozói írásban a következő módokon kapnak rendszeresen információt:

- információs tábla
- e-mail

Az intézmény pedagógusai szóbeli hirdetés formájában tájékoztatást kapnak a vezetőség tagjaitól heti rendszerességgel.

I. 8. 2. A tanulók közösségét érintő kapcsolattartási formák

A diákönkormányzat véleményt nyilváníthat, javaslattal élhet a nevelési-oktatási intézmény működésével és a tanulókkal kapcsolatos valamennyi kérdésben. A diákönkormányzat véleményét – az Nkt. 48. § (4) bekezdésben meghatározottakon túl –

- a tanulók közösségét érintő kérdések meghozatalánál,
- a tanulók helyzetét elemző, értékelő beszámolók elkészítéséhez, elfogadásához,
- a tanulói pályázatok, versenyek meghirdetéséhez, megszervezéséhez,
- az iskolai sportkör működési rendjének megállapításához,
- az egyéb foglalkozás formáinak meghatározásához,
- a könyvtár, a sportlétesítmények működési rendjének kialakításához,
- az intézményi SZMSZ-ben meghatározott ügyekben ki kell kérni.

Azokban az ügyekben, amelyekben a diákönkormányzat véleményének kikérése kötelező, a diákönkormányzat képviselőjét a tárgyalásra meg kell hívni, és az előterjesztést, valamint a meghívót – ha jogszabály másképp nem rendelkezik – a tárgyalás határnapját legalább tizenöt nappal megelőzően meg kell küldeni a diákönkormányzat részére. A diákönkormányzat feladatainak ellátásához térítésmentesen használhatja az iskola helyiségeit, berendezéseit, ha ezzel nem akadályozza az iskola működését.

A diákönkormányzat a segítő pedagóguson keresztül folyamatosan kapcsolatot tart az iskola vezetésével. A diákönkormányzat vezetőségi megbeszéléseire – amennyiben szükséges – meghívja az iskolavezetést.

A pedagógusok és a tanulók közösségei közötti kapcsolattartás formái:

- napi munkakapcsolat a tanórákon,
- tanórán kívüli munkakapcsolat (pl. versenyre való felkészítés) szakmai foglalkozásokon, szakkörökön, egyéni foglalkozásokon, kulturális programokon. A tanórákon kívüli tanulmányi és kulturális programokon a pedagógus testület tagjai – az iskolavezetés vagy a diákközösségek kérésére – a szervezésben, felügyeletben is segítenek.

I. 8. 3. A szülők közösségét érintő együttműködési formák

Szülői Munkaközösség

A szülők közössége a Szülői Munkaközösségen keresztül nyilváníthat hivatalosan véleményt az iskolában folyó oktatási és nevelési munkáról és véleményezési jogkört gyakorol a házirenddel, valamint a tervezett iskolai programokkal kapcsolatosan. Az intézmény és a szülői szervezet tevékenységét az igazgató és az igazgatóhelyettes fogja össze, egyeztetve

a Szülői Munkaközösség elnökével. A Szülői Munkaközösség feladatainak ellátásához térítésmentesen használhatja az iskola helyiségeit, berendezéseit, ha ezzel nem akadályozza az iskola működését. Az együttműködés formái a szülők részéről: aktív részvétel az iskolai rendezvényeken, őszinte véleménynyilvánítás, együttműködő magatartás, érdeklődő, segítőkész hozzáállás

Rendszeres tájékoztatás

Az iskola honlapján tájékoztatást kapnak a szülők az iskola legfontosabb eseményeiről, tanulmányozhatják az iskolai életet szabályozó dokumentumokat.

Feladatunk a szülők tájékoztatása a tanulók tanulmányaival vagy magatartásával összefüggő eseményekről, illetve a különféle iskolai vagy osztály szintű programokról az e-naplón keresztül. A tanuló tanulmányi előmeneteléről a szülők félévkor az e-naplón keresztül, év végén a bizonyítványba rögzített osztályzatokból kapnak tájékoztatást. Az évközi érdemjegyekről a szülőket és a tanulókat az e-naplón keresztül értesítjük.

A szülői értekezletek

Az osztályok szülői közössége számára a szülői értekezletet az osztályfőnök tartja.

A szülők a tanév rendjéről, feladatairól a szeptemberi szülői értekezleten kapnak tájékoztatást. Az iskola tanévenként 2 szülői értekezletet tart (tanévkezdés, ill. a félév lezárása kapcsán). Rendkívüli osztály szülői értekezletet az igazgató, az osztályfőnök és a szülői egyesület elnöke hívhat össze a felmerült problémák megoldására.

A szülői fogadóórák

Az iskola pedagógusai rendszeresen tartanak szülői fogadóórát. Amennyiben a szülő / gondviselő fogadóórán kívüli időpontban is találkozni szeretne gyermeke pedagógusával, telefonon vagy írásban időpontot kell egyeztetni az érintett pedagógussal. A fogadóórák célja a szülők és a pedagógusok személyes találkozása, illetve ezen keresztül egy-egy tanuló egyéni fejlesztésének segítése konkrét tanácsokkal.

Nyílt Napok

Iskolánk az őszi-téli időszakban előre meghirdetett Nyílt Napo(ka)t tart, melyen tájékoztatást nyújtunk az iskoláról az érdeklődő szülőknek és diákoknak.

I. 8. 4. Külső szervezetekkel való kapcsolattartás

Az iskolát elsődleges külső kapcsolata az alábbi intézményekhez fűzi, melyekkel rendszeres munkakapcsolatot tart:

- Magyar Pütkösdi Egyház
- Józsolgálati Központ
- POK

- Családsegítő központok
- Pedagógiai szakszolgálatok
- Szakértői bizottságok
- Szakmai egyesületek
- Kulturális intézmények, amelyek segítséget adnak pedagógiai céljaink megvalósításában.
- Fogadó intézmények
- Hivatalok
- ELTE
- Dél-Budai Tankerületi Központ
- Budapesti Gépészeti Szakképzési Centrum

A partnerekkel való kapcsolattartás formája és gyakorisága az együttműködés jellegétől függ.

I. 9. A tanulmányok alatti vizsga vizsgaszabályzata

A tanulmányok alatti vizsgák eljárási szabályait a 20/2012 EMMI rendelet 64-71.§ tartalmazza.

- Javítóvizsga: 20/2012 EMMI rendelet 64.§ (7-8)
- Osztályozóvizsga: 20/2012 EMMI rendelet 64.§ (2-3) Különbözeti vizsga: 20/2012 EMMI rendelet 64.§ (5)
- Pótló vizsga: 20/2012 EMMI rendelet 64.§ (6)
- Független vizgabizottság előtt letehető vizsga: 20/2012 EMMI rendelet 73.§.

I. 9. 1. A vizsgaszabályzat célja

Vizsgaszabályzatunk célja a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI-rendelet 5. § (1) bekezdése h pontban foglalt felhatalmazás alapján a tanulók tanulmányok alatt tett vizsgái lebonyolítási rendjének szabályozása. A fenti jogszabályban foglalt szabályozás szerint a tanulmányok alatti vizsga

- követelményeit,
- részeit (írásbeli, szóbeli, gyakorlati)
- és az értékelés rendjét a nevelőtestület a pedagógiai program alapján határozza meg, és a helyben szokásos módon nyilvánosságra hozza. A tanulmányok alatti vizsgák lebonyolításakor figyelemmel kell lenni a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet rendelkezéseire (64-72. §).

A tanulmányok alatti vizsgák célja azon tanulók osztályzatainak megállapítása, akiknek félévi vagy év végi osztályzatait évközi teljesítményük és érdemjegyeik alapján a jogszabályok és az intézmény pedagógiai programja szerint nem lehetett eredményesen meghatározni. A szabályosan megtartott tanulmányok alatti vizsga nem ismételhető.

I. 9. 2. A vizsgaszabályzat hatálya

Az Adventum Iskola vizsgái:

- osztályozó,
- pótló-,
- javító-,
- tantárgyi szintfelmérő
- különbözeti (pl. más iskolából történő átvételnél)
- kisérettségi vizsga

A vizsgák időpontját az iskola éves munkaterve tartalmazza.

Osztályozó vizsgát kell tennie a tanulónak a félévi és tanév végi osztályzat megállapításához, ha

- felmentették a tanórai foglalkozásokon való részvétele alól,
- engedélyezték, hogy az előírtnál rövidebb idő alatt tegyen eleget egy vagy több tantárgy tanulmányi követelményének,
- az EMMI rendelet 51.§-ban meghatározott időnél többet mulasztott, és a nevelőtestület döntése alapján osztályozó vizsgát tehet,
- a tanuló a félévi és tanév végi osztályzat megállapítása érdekében független vizsgabizottság előtt tesz vizsgát.

Előrehozott érettségi vizsgát csak az a tanuló tehet, aki a Pedagógiai Programban előírt tantárgyi követelményeket teljesítette, és azt osztályzattal értékelték; a teljesítést az Tankönyvben és a Bizonyítványban is rögzíteni kell. Amennyiben tehát a tanuló az előírtnál rövidebb idő alatt kíván eleget tenni egy vagy több tantárgy tanulmányi követelményének, osztályozó vizsgát kell tennie.

Amennyiben egy tanévben 250 órát hiányzik a tanuló, és ha az adott tantárgyból nem osztályozható – a nevelőtestület engedélye után osztályozóvizsgát tehet. Osztályozó vizsga nélkül a tanköteles tanuló az adott évfolyamot megismételheti.

Vizsgára való jelentkezés

Az osztályozó és különbözeti vizsga letételének engedélyezését a tanuló az igazgatónak címzett kérvényben kérheti. A javítóvizsgára írásbeli jelentkezés nem szükséges.

A kérvény beadásának határideje: január 15. illetve május 31. Az igazgató az engedélyezés után továbbítja a kérvényt az igazgatóhelyettes részére, aki gondoskodik a vizsga megszervezéséről.

A vizsgák előkészítése

A javító, különbözeti és osztályozó vizsgák beosztását az igazgatóhelyettes készíti el. Az igazgatóhelyettes az érintett tanulókat tájékoztatja a vizsga helyéről és időpontjáról (levél, hirdetőtábla). Ezzel egy időben a vizsgabeosztást a tanári szobában is közzéteszi. A szaktanárok a vizsga időpontjára összeállítják a feladatlapokat, tételsorokat. A vizsgabizottságokat az igazgató jelöli ki.

A vizsgák lebonyolítása

A vizsgák lebonyolítására januárban, illetve júniusban történik. Egy adott vizsgaidőszakban a tanuló több évfolyam anyagából is tehet osztályozó vizsgát, de minden évfolyam anyagából külön vizsgát kell tennie a követelményeknek megfelelően, melyet külön dokumentálni kell. A tanuló egy nap maximum három írásbeli vizsgát tehet. Az írásbeli feladatot a jegyzőkönyvhöz csatolni kell. Szóbeli vizsgán a tanuló háromtagú vizsgabizottság előtt ad számot tudásáról. A vizsgabizottság elnöke felelős a jegyzőkönyvek szabályos vezetéséért, a vizsga szabályszerű lebonyolításáért (20/2012 EMMI rendelet 66.§). A vizsgák eredményét a megfelelő záradék alkalmazásával –nyolc munkanapon belül –az osztályfőnök írja be a törzslapba, bizonyítványba (a záradékot az iskola igazgatója is aláírja), szükség esetén a naplóba. A vizsgák eredményének bejegyzése után a vizsgajegyzőkönyveket az iskolatitkár az irattárba helyezi és gondoskodik az irattári terv szerinti megőrzéséről.

A vizsgák követelményrendszere

A vizsgák követelményrendszerét az adott munkaközösség határozza meg az elfogadott Pedagógiai Program, Helyi Tanterv alapján.

A javító, osztályozó és különbözeti vizsgák anyaga lefedi a félév, illetve az egész tanév tananyagát.

SNI tanuló esetében az EMMI rendelet 68.§ szerint kell eljárni (idő megnövelése, segédeszköz használata, írásbeli vizsga helyett szóbeli, a szóbeli vizsga írásban való letétele).

Felmentés óralátogatás alól

Ha a tanuló a tantárgyat osztályozó vizsgával teljesítette előrehozott érettségi indokával, mindaddig járnia kell az órákra, ameddig az adott tantárgyból sikeres előrehozott érettségi vizsgát nem tett. Az előrehozott érettségi után a tanuló akkor látogathatja a tanítási órákat, ha ezt kérelmezi az iskola igazgatójánál, aki ezt engedélyezte. Ez alól kivétel a testnevelés tantárgy, mert az egészség védelme, valamint a mindennapos testnevelés érdekében a

testnevelés órákon való részvétel minden tanuló számára kötelező. Felmentés írásbeli kérelemre csak akkor adható, ha a tanuló valamely egyesületben naponta sportol.

Ha a tanuló a tantárgyat a sikeres előrehozott érettségi után nem kívánja tovább tanulni, az így keletkező „lyukas órákon” az iskola épületét elhagyni -az utolsó tanítási óra kivételével – csak szülői kikérővel lehet.

Tantárgyi szintfelmérő vizsgát a nyelvi előkészítő évfolyamon tart az iskola félév végén és tanév végén, hogy felmérje a tanulók haladását az angol nyelv tanulásában.

Kisérettségi vizsgák 10. évfolyam végén azokból a tantárgyakból tart az iskola, melyeket érettségi tárgyak és emelt óraszámúban kíván tanulni a tanuló a következő tanévben.

I. 9. 3. Az értékelés rendje

A tanulmányok alatti vizsgák tartalmi követelményei megegyeznek a Helyi tanterv adott tantárgyra, képzési formára és évfolyamra vonatkozó követelményeivel.

A szaktanárok készítik el a vizsgatárgyak írásbeli feladatlapjait, továbbá a feladatok megoldásához szükséges segédanyagokat és a javítási, értékelési útmutatókat, valamint a szóbeli vizsga tételeit, kérdéssorait.

A vizsga végső minősítése elégtelen, ha bármelyik vizsgarészen (írásbeli, szóbeli) a tanuló nem éri el az elégséges (25%) szintet.

A vizsgák részei

- Magyar nyelv írásbeli és szóbeli
- Magyar irodalom írásbeli és szóbeli
- Matematika írásbeli és szóbeli
- Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek írásbeli és szóbeli
- Idegen nyelv írásbeli és szóbeli
- Biológia írásbeli és szóbeli
- Földrajz írásbeli és szóbeli
- Kémia írásbeli és szóbeli
- Fizika írásbeli és szóbeli
- Erkölcstan szóbeli és írásbeli
- Etika szóbeli és írásbeli
- Informatika/ Technológia gyakorlati és szóbeli
- Testnevelés gyakorlati
- Rajz és vizuális kultúra gyakorlati és szóbeli
- Mozgókép-kultúra és médiaismeret írásbeli és szóbeli

- Életvitel és gyakorlat
- Művészetek írásbeli és szóbeli

A vizsgateljesítmény százalékos értékelése

- 0 % – 24% elégtelen
- 25% – 39% elégséges
- 40% – 59% közepes
- 60% – 79% jó
- 80% – 100% jeles

I. 10. A felvételi eljárás szabályai

A iskola tanulói közé felvétel, vagy átvétel útján lehet bejutni, amely jelentkezés alapján történik. A felvételtől vagy átvételtől az iskola igazgatója dönt.

A tanulói jogviszony a beiratás napján jön létre. A CXC törvény 50-51.§ szabályozza a tanulói jogviszony létrejöttét.

A középiskolai felvétel eljárásrendjét tartalmazza:

- 20/2012. EMMI rendelet 26-45.§
- a tanév rendjéről szóló miniszteri rendelet

Ezek alapján az iskola elkészíti felvételi tájékoztatóját, melyet a honlapján nyilvánosságra hoz. A felvételi tájékoztató tartalmazza a felvételi eljárásrendet, a kérelmek elbírálásának módját, a speciális elbírálási szabályokat (SNI, BTM).

Az azonos összesített eredményt elérő tanulók esetében az EMMI 40.§ (3) szerint járunk el, amennyiben információink ezt lehetővé teszik.

Belépés az iskola induló évfolyamára:

- A tanulók felvételénél figyelembe vesszük az év végi osztályzatokat
- 9. évfolyamon a központi írásbeli felvételi eredményeket

A tanév során felvételi időpontokat határozunk meg, ahol egy személyes beszélgetésen vesznek részt a leendő tanulók. A szóbeli beszélgetés a tantestület tagjaiból és a diákok által delegált bizottságok előtt történik, ahol a beszélgetés adott szempontok alapján pontozódik.

I. 11. Az iskolaváltás, valamint a tanuló átvételének szabályai

Az átvétel eljárásrendje

Ha az adott osztály létszáma engedi, a szülő kérésére biztosítjuk a más iskolába járó tanulók számára az iskolaváltás lehetőségét. Az átvételről az igazgató dönt az igazgatóhelyettes és az érintett osztályfőnök véleményének kikérésével.

Ha az igazgató engedélyezi a tanuló átvételét, a két iskola által tanított tantárgyak összehasonlítása alapján dönt arról, hogy a tanuló számára el kell-e rendelnie különbözeti vizsgát.

Felvétel (átvétel) esetén az igazgató írásbeli befogadó nyilatkozatot küld a tanuló iskolájának. A tanuló akkor iratkozhat be iskolánkba, ha az „Értesítés iskolaváltoztatásról” dokumentumot kézhez kaptuk.

Az évközi átvételnél a különbözeti vizsga előzetes letételétől eltekinthet az igazgató, ha a tanuló eddigi eredményei, illetve a hiányzó tantárgy nehézségi foka alapján biztosítottnak látja a különbözeti vizsga eredményességét. A különbözeti vizsga letételének időpontját az igazgatóhelyetessel egyeztetve határozza meg.

Évközi átvételnél a tanuló érdemjegyeit a volt iskolája által megküldött hiteles dokumentumok alapján az osztályfőnök átvezeti az osztályozási naplóba. Az átvett tanulónak az esetleges tudásbeli hiányosságait a szaktanárok segítségével és útmutatásai szerint pótolnia kell.

Csak az a tanuló vehető át, akinek tanulmányi átlaga eléri annak az osztálynak a tanulmányi átlagát, amelyikbe felvehető.

Az iskolaváltás elutasítása

Ha a két iskola tantervei között nem nagyok a különbségek, az iskolaváltást kizárja, ha a tanuló magatartásával komoly gondok vannak, vagy ha sokat mulasztott igazolatlanul.

Ha a két iskola tantervei között jelentősek a különbségek, nem tudjuk átvenni –különösen a felsőbb évfolyamokra –azt a tanulót, akinél az eddigi teljesítménye alapján nem feltételezhető, hogy eredményes különbözeti vizsgát tesz.

II. Az intézmény helyi tanterve

II. 1. A választott kerettanterv megnevezése

Az Adventum Iskola nevelőtestületének döntése szerint az intézményben az oktatás a 5 1/2012. (XII. 21.) számú EMMI rendelet,

Kerettanterv a gimnáziumok 9-12. évfolyama számára (3. melléklet) 2023-ig a 2012-es NAT-hoz illeszkedve.

Nyelvi előkészítő évfolyam kerettanterve (7. melléklet) 2024-ig a 2012-es a 2012-es NAT-hoz illeszkedve.

9. évfolyamoktól: 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról és a 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet (a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról) módosításáról a 2020-as NAT-hoz illeszkedve történik.

A kerettantervek közötti választást és az esetleges helyi sajátosságokat az egyes tantárgyak helyi tantervei tartalmazzák.

A helyi tanterv kialakításánál figyelembe vettük:

- 10/2012. (VI.4.) Kormányrendelet – NAT,
- 5/2020. (I.31.) Kormányrendelet a NAT módosításáról,
- 100/1997. (VI.13.) Kormányrendelet az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról,
- 40/2002. (V.24.) OM rendelet az érettségi vizsga részletes követelményeiről szóló rendelkezéseket.

Óraszámok-tantárgyak

4 és 5 évfolyamos gimnáziumi általános kerettantervi óraszámokat az alább jelzett táblázatokban megjelenő óraszámokkal oldjuk meg.

2020.szeptember 01-től:

4. évfolyamos művészeti tagozat

Tantárgyak	9.évf.	terv	10.évf.	terv	11.évf.	terv	12.évf.	terv
Magyar nyelv és irodalom	3	3	4	4	4	4	4	4
I. idegen nyelv	3	3	3	3	4	4	4	4
II. idegen nyelv	3	3	3	3	3	3	3	3

Tantárgyak	9.évf.	terv	10.évf.	terv	11.évf.	terv	12.évf.	terv
Matematika	3	3	3	3	3	4	3	4
Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek	2	2	2	2	3	3	3	4
Állampolgári ismeretek	-	-	-	-	-	-	1	1
Művészetek	-	-	-	-	1	1	-	-
Fizika	2	2	3	3	-	-	-	-
Kémia	1	1	2	2	-	-	-	-
Biológia-egészségtan	3	3	2	2	-	-	-	-
Földrajz	2	2	1	1	-	-	-	-
Természettudomány	-	-	-	-	2	2	-	-
Ének-zene	1	1	1	1	-	-	-	-
Vizuális kultúra	1	2	1	2	-	2	-	2
Dráma és tánc/ Mozgókép-kultúra és médiaismeret	-	-	-	-	-	-	1	1
Digitális kultúra	2	2	1	1	2	2	-	-
Testnevelés	5	5	5	5	5	5	5	5
Osztályfőnöki	1	1	1	1	1	1	1	1
Érettségi előkészítő 1.	-	-	-	-	2	2	2	2
Érettségi előkészítő 2.	-	-	-	-	2	2	2	2
Szabadon tervezhető órakeret	2		2		4		5	
Rendelkezésre álló órakeret	34	33	34	33	34	35	34	33

4. évfolyamos digitális kultúra tagozat

Tantárgyak	9.évf.	terv	10.évf.	terv	11.évf.	terv	12.évf.	terv
Magyar nyelv és irodalom	3	3	4	4	4	4	4	4
I. idegen nyelv	3	3	3	3	4	4	4	4
II. idegen nyelv	3	3	3	3	3	3	3	3
Matematika	3	3	3	3	3	4	3	4
Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek	2	2	2	2	3	3	3	4

Tantárgyak	9.évf.	terv	10.évf.	terv	11.évf.	terv	12.évf.	terv
Állampolgári ismeretek	-	-	-	-	-	-	1	1
Művészetek	-	-	-	-	1	1	-	-
Fizika	2	2	3	3	-	-	-	-
Kémia	1	1	2	2	-	-	-	-
Biológia-egészségtan	3	3	2	2	-	-	-	-
Földrajz	2	2	1	1	-	-	-	-
Természettudomány	-	-	-	-	2	2	-	-
Ének-zene	1	1	1	1	-	-	-	-
Vizuális kultúra	1	2	1	2	-	2	-	2
Dráma és tánc/ Mozgókép- kultúra és médiaismeret	-	-	-	-	-	-	1	1
Digitális kultúra	2	2	1	1	2	2	-	-
Testnevelés	5	5	5	5	5	5	5	5
Osztályfőnöki	1	1	1	1	1	1	1	1
Érettségi előkészítő 1.	-	-	-	-	2	2	2	2
Érettségi előkészítő 2.	-	-	-	-	2	2	2	2
Szabadon tervezhető órakeret	2		2		4		5	
Rendelkezésre álló órakeret	34	33	34	33	34	35	34	33

4. évfolyamos természettudományos tagozat

Tantárgyak	9.évf.	terv	10.évf.	terv	11.évf.	terv	12.évf.	terv
Magyar nyelv és irodalom	3	3	4	4	4	4	4	4
I. idegen nyelv	3	3	3	3	4	4	4	4
II. idegen nyelv	3	3	3	3	3	3	3	3
Matematika	3	3	3	3	3	4	3	4
Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek	2	2	2	2	3	3	3	4
Állampolgári ismeretek	-	-	-	-	-	-	1	1
Művészetek	-	-	-	-	1	1	-	-

Tantárgyak	9.évf.	terv	10.évf.	terv	11.évf.	terv	12.évf.	terv
Fizika	2	2	3	3	-	-	-	-
Kémia	1	1	2	2	-	-	-	-
Biológia-egészségtan	3	3	2	2	-	-	-	-
Földrajz	2	2	1	1	-	-	-	-
Természettudomány	-	1	-	1	2	4	-	2
Ének-zene	1	1	1	1	-	-	-	-
Vizuális kultúra	1	1	1	1	-	-	-	-
Dráma és tánc/ Mozgókép- kultúra és médiaismeret	-	-	-	-	-	-	1	1
Digitális kultúra	2	2	1	1	2	2	-	-
Testnevelés	5	5	5	5	5	5	5	5
Osztályfőnöki	1	1	1	1	1	1	1	1
Érettségi előkészítő 1.	-	-	-	-	2	2	2	2
Érettségi előkészítő 2.	-	-	-	-	2	2	2	2
Szabadon tervezhető órakeret	2		2		4		5	
Rendelkezésre álló órakeret	34	33	34	33	34	35	34	33

4. évfolyamos nyelvi előkészítő képzés:

Tantárgyak	9/NY terv	9.évf.	ter v	10.évf.	ter v	11.évf.	terv	12.évf.	ter v
Magyar nyelv és irodalom	1	3	3	4	4	4	4	4	4
I. idegen nyelv	15	3	4	3	4	4	4	4	4
II. idegen nyelv	3	3	3	3	3	3	4	3	4
Matematika	1	3	3	3	3	3	4	3	4
Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek	1	2	2	2	2	3	3	3	4
Állampolgári ismeretek	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Művészetek	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Fizika	-	2	2	3	3	-	-	-	-
Kémia	-	1	1	2	2	-	-	-	-

Tantárgyak	9/NY terv	9.évf .	ter v	10.évf .	ter v	11.évf .	ter v	12.évf .	ter v
Biológia-egészségtan	-	3	3	2	2	-	-	-	-
Földrajz	-	2	2	1	1	-	-	-	-
Természettudomány	-	-	-	-	-	2	2	-	-
Ének-zene	-	1	1	1	1	-	-	-	-
Vizuális kultúra	-	1	1	1	1	-	-	-	-
Dráma és tánc/ Mozgó- képkultúra és médiais- meret	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Digitális kultúra	3	2	2	1	1	2	2	-	-
Testnevelés	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Osztályfőnöki	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Érettségi előkészítő 1.	-	-	-	-	-	2	2	2	2
Érettségi előkészítő 2.	-	-	-	-	-	2	2	2	2
Szabadon tervezhető órakeret		2		2		4		5	
Rendelkezésre álló órake- ret	30	34	33	34	33	34	34	34	32

II. 2. A választott kerettanterv feletti óraszám

A kerettantervek által előírt tartalmak a tantárgyak rendelkezésére álló időkeret kilencven százalékát fedik le. A szabad időkeretet a pedagógus a helyi igényeknek megfelelően a kerettanterven kívüli tantárgyi tartalommal töltheti meg.

A 4 évfolyamos gimnáziumi képzésben a többlet órák a digitális kultúra és a vizuális kultúra és természettudomány tantárgyak specializációira fordítódnak. Ezen órák beosztása az egyes tantárgyak helyi tanterveiben található.

A digitális kultúra specializáció célja, hogy az érdeklődő, elsősorban műszaki, illetve gazdasági pályákhoz vonzódó fiatalokat felkészítse az informatika szakszerű alkalmazására, ezen a téren előnyt biztosítva számukra. Informatikából elsajátítják a hardver és a programozás alapjait, megismerik az elterjedt operációs rendszereket, hálózatokat és az alapvető alkalmazói programok használatát. A képzésre járó diákok informatikából közép- és emelt szintű érettségi vizsgát tehetnek. Emelt óraszámban tanulják a digitális kultúra tantárgyat.

A vizuális kultúra specializáció célja, hogy a képző- és iparművészeti pályák iránt érdeklődő diákokat felkészítse mind elméleti, mind gyakorlati szempontból a képzőművészettel és a vizuális kultúrával kapcsolatos ismeretek elsajátítására. A képzésre járó diákok emelt

óraszámában sajátíthatják el a művészettörténeti ismereteket, a vizuális kultúra különböző formáit, emellett gyakorlati oktatás keretében rajzolás, festés, kreatív feladatok, különböző technikák elsajátítása zajlik. Az elméleti és gyakorlati órák egy része külsős helyszíneken valósul meg, valamint múzeum- és kiállítás látogatásokkal egészül ki. Kiállítások szervezése esetén, illetve művészeti eseményeken való részvételért a projektoktatásra vonatkozó szabályozás értelmében könnyítések illetik meg tanulóinkat. Emelt óraszámában tanulják a vizuális kultúra, illetve művészetek tantárgyakat.

A **természettudományi specializáció** célja 9. és 10. évfolyamon, hogy kerettantervben megszabott óraszámokban diszciplinárisan tanult természettudományos képzést gyakorlati tapasztalatokkal bővítse, valamint a komplexitást és természettudományok kapcsolatát bemutassa az érdeklődő tanulók részére. 11. és 12. évfolyamon továbbtanulási szándéktól függően fakultációs órák számát kiegészítendő további 2-2 tanóránban készülnek a tanulók az érettségire.

Nyelvi előkészítő tagozat: Ez a képzési forma nyelvi előkészítő évvel indul, az ide jelentkező diákok első idegen nyelve az angol nyelv lesz. Az angol nyelv mellett megismertetjük tanulóinkkal az adott nyelvterület történelmi és kulturális értékeit is. A nyelvi előkészítő évben diákjaink magas óraszámában tanulják az idegen nyelveket és az informatikát, magasabb óraszámában a matematikát. A biztos alapok megszerzésével lehetővé válik az angol nyelv emelt szintű elsajátítása.

5 testnevelés óra közül 2 kiváltható sportkörtől vagy egyesületi sportolással, amennyiben a sportkör vagy egyesület hivatalos igazolást állít ki. Lehetőség szerint az órákra vonatkozik a felmentés, amelyek az adott napon az első vagy utolsó tanítási óra.

II. 3. Az oktatásban alkalmazott tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei

18. § Az Nkt. 46. § (5) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép: (5) A köznevelés nappali rendszerű iskolai oktatásában az állam biztosítja, hogy a tanuló számára a tankönyvek térítésmentesen álljanak rendelkezésre.

93/E. § (1) Az iskola az iskolai tankönyvrendelés keretében a NAT szerinti kerettantervi tantárgyhoz kizárólag a tankönyvjegyzéken szereplő tankönyvek közül választhat.

9 6.§ (6) A tanulók tankönyvellátását szolgáló központi költségvetési támogatás terhére a sajátos nevelési igényű tanulók neveléséhez-oktatásához a szakmai munkaközösség és az iskolai szülői szervezet egyetértésével a pedagógiai programban foglaltak megvalósítását szolgáló, a tankönyvjegyzékben nem szereplő könyvek, munkafüzetek, feladatlapok, eszközök és digitális ismerethordozók is beszerezhetők tankönyv helyett, ha az iskolában a nevelő és oktató munkához részben vagy egészben nem alkalmaznak tankönyvet.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (Hatályos: 2020.04.01-től) 96. § (6) bekezdésében meghatározott esetekben az állami tankönyvtámogatás terhére a sajátos nevelési igényű tanulók neveléséhez-oktatásához a tankönyvjegyzéken nem szereplő fejlesztő eszközök is beszerezhetők tankönyv helyett.

A pedagógusok szakmai, módszertani döntést hozhatnak arról, hogy milyen tankönyveket, taneszközöket választanak a tankönyvjegyzéken szereplő könyvek közül, aszerint, hogy tanulóink fejlődésének megvalósulásához mit tartanak alkalmasnak, illetve az adott eszköz illeszkedik-e iskolánk pedagógiai programjához.

Az iskolának feladata, hogy tankönyvek tekintetében elveket érvényesítsen:

- egymásra épülés,
- megfelelő szakmai minőség,
- optimális ár,
- több éven történő használhatóság (pl.: atlaszok) stb.

A gimnáziumi nevelést és oktatást segítő tankönyvekre van szükség, amely a tanulókat összefüggésekben és rendszerben való gondolkodásra neveli. Ezt tervezni kell és a szülők tájékoztatása a tanévek megkezdése előtt megtörténik.

A gimnázium oktatói a tankönyvek kiválasztásakor a következőket veszik figyelembe:

- Életkori sajátosságok
- Tankönyv nyelvezete, fogalom használata, tetszetőssége
- Többszöri felhasználhatóság
- Elérhető és elfogadható ár
- NAT és kerettantervi megfelelés
- Helyi tantervekhez való igazodás
- Létezik-e teljes értékű offline digitális tananyag

A taneszközök kiválasztásának tekintetében a Pedagógiai Programban szereplő feladatok meghatározóak. A működés biztonságos feltételeiről való gondoskodás jegyében az állam és fenntartó részéről biztosított költségvetést az iskolatámogatási céllal évente igényelni kell. Mindezeket meg kell, hogy előzze a fenntartóval történő, a Pedagógiai Programban integrálódó tanévi óraterv és tantárgyfelosztás elkészítése és ezek költségvonzatának pontos kimunkálása. A bevételek és kiadások egyensúlyát biztosítani kell. Fontosnak kell tekinteni a takarékos gazdálkodást, a pedagógiai területek egyensúlya biztosításának fenntartását, a kiemelt és súlypontnak tekintett tennivalók szükséges mértékű pénzügyi támogatását. Mindezeknél a központi és a belső szabályozásunk meghatározó.

II. 4. A Nemzeti Alaptantervben meghatározott pedagógiai folyamatok helyi megvalósítása

A gimnázium kilencedik-tizedik évfolyamán részben a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal is összefüggésben – a már megalapozott kompetenciák továbbfejlesztése, bővítése, az életen át tartó tanulás és fejlődés megalapozása a cél, valamint a pályorientáció, részben alapos általános tudást és szilárd tájékozódási képességet szeretnénk diákjainkban kialakítani. A jövőképük kibontakoztatásának segítése minden kollégánk feladata. A tizenegyedik-tizenkettedik évfolyam már speciálisabb felkészítést nyújt, amelyben a pályorientációt és a tágabb értelemben vett identitásra találást a már megalapozott elköteleződés és a közösségi élet tapasztalata támogatja. Mindezek alapján pedagógiai munkánk során a NAT előírányzatait figyelembe véve törekvéseink az alábbiakban foglalhatók össze:

- mintákat adunk az ismeretszerzéshez, a feladat- és problémamegoldáshoz, megalapozzuk a tanulók egyéni tanulási módszereit és szokásait,
- a mozgásigény kielégítésével, a mozgáskultúra, a mozgáskoordináció, a ritmusérzék és a hallás fejlesztésével, a koncentráció és a relaxáció képességének alapozásával,
- az egészséges életvitel kialakításához az egészségtan gyakorlati jellegű oktatásával kívánunk hozzájárulni,
- a tanulási stratégiák megválasztásában kitüntetett szempont az életkori jellemzők figyelembevétele, az ismeretek tapasztalati megalapozása és az ismeretszerzés de-
duktív útjának bemutatása,
- fokozatosan kialakítjuk, bővítjük az együttműködésre építő kooperatív-interaktív tanulási technikákat és a tanulásszervezési módokat
- az értelmi és érzelmi intelligencia mélyítését, gazdagítását a drámapedagógia eszköztárának alkalmazásával kívánjuk megvalósítani;
- az önismeret alakításával, a fejlesztő értékelés és önértékelés képességének fejlesztésével, az együttműködés értékének tudatosításával a családban, a társas kapcsolatokban, a barátságban, a csoportban;
- a kreativitás fejlesztése; az írásbeliség és a szóbeliség egyensúlyára való törekvés; a tanulók egészséges terhelése, érési folyamatuk követése, személyre szóló, fejlesztő értékelésük;
- a személyiség erkölcsi arculatának értelmi és érzelmi alapozásával; helyes magatartásformák megismertetésével és gyakoroltatásával;
- a biztonságos szóbeli és írásbeli nyelvhasználat és az alapvető képességek, készségek elsajátításával; a mentális képességek célirányos fejlesztésével; az önálló tanulás és az önművelés alapozásával;
- fokozatosan kialakítjuk, bővítjük az együttműködésre építő kooperatív-interaktív tanulási technikákat és a tanulásszervezési módokat;

II. 5. A mindennapos testnevelés

A mindennapos testnevelés, testmozgás megvalósításának módját a köznevelési törvény 27. § (11) bekezdésében meghatározottak szerint szervezzük meg. A testnevelés órákon kívül az alábbi sporttevékenységekkel igyekszünk elérni céljainkat:

- sítábor (A József Attila Gimnázium szervezésében, közös program, mely önköltséges)
- részvétel a kerületi, városi, országos versenyeken
- természetjárás
- kerékpártúra

II. 6. A választható tantárgyak, foglalkozások és a pedagógusválasztás szabályai

A választható foglalkozások, szakkörök, sportköri tevékenységek meghirdetése szeptember első három hetében történik. A pedagógusokat az igazgató kéri fel, illetve ő hagyja jóvá a választható tevékenységforma indítását. A diákok ezekre szabadon jelentkezhetnek, amennyiben a speciális kritériumoknak megfelelnek. A jelentkezési kritériumok nem lehetnek pedagógiaiilag nem indokolhatóan, aránytalanul vagy szükségtelenül megkülönböztetőek.

Mint ahogy a választható tevékenységeket az érintett pedagógus hirdeti meg saját neve alatt, ezért a tárgyválasztási szabadság egyben pedagógusválasztási szabadság is.

Az érettségi választható tantárgyai és az érettségire történő felkészítés

Jogszabályi alapok

Az érettségire való emelt óraszámú történő felkészülést és felkészítést jelenleg a következő jogszabályok teszik lehetővé, illetve írják elő:

- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (Nkt.)
- A (többször módosított) 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról
- Az érettségi vizsga részletes követelményeiről szóló 40/2002. (V. 24.) OM rendelet
- 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról

Célja

Az érettségire való felkészülés és felkészítés célja – az említett jogszabályokkal egybehangzóan

- –tanuló által választott szinten az érettségi vizsgára való felkészítés az érettségi vizsga részletes követelményeiről szóló 40/2002. (V. 24.) OM rendeletben szereplő követelmények alapján
- a tanulói érdeklődésnek leginkább megfelelő képzés nyújtása
- az átfogóbb, gyakorlatiasabb, kreatívabb tanulói teljesítmények elérése
- az egyetemi, főiskolai felvételi vizsgák kiváltása a középfokú képzés, valamint az érettségi vizsgákon elért teljesítményekkel
- az eredményesebb tanulás a felsőoktatási intézményekben

Alapelvek

Az érintett tanulóknak joguk van a Gimnáziumban meghirdetett kötelező és választható tantárgyak érettségire való felkészítésére jelentkezni, és azon részt venni. Ennek a lehetőségnek csak a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 6. melléklete által meghatározott órakeretek szabnak határt. Ennek megfelelően minden tanuló összesen 4 óra képzésen vehet részt.

A Gimnázium – a pedagógiai programjával összhangban – az igényeket és a jelentkezési létszámokat figyelembe véve, az alábbi tantárgyakból meghirdeti az érettségire való felkészítést.

A tanulónak nem kötelező az emelt szintű érettségi vizsga letétele még akkor sem, ha az érettségi vizsgát megelőzően az adott tantárgyból emelt óraszámú képzésben vett részt, és a képzés követelményeit teljesítette.

Az a tanuló, aki egy adott tantárgyból nem vesz részt emelt óraszámú képzésen, tehet érettségi vizsgát emelt szinten.

A tanulónak – jelentkezése esetén – kötelező az általa választott érettségi vizsgára készítő tantárgy óráin részt venni.

A vizsgára a vonatkozó jogszabály (a 100/1997.(VI. 13.) Korm. rendelet 12. § (1) bek.) értelmében a tanulók abból a tárgyból jelentkezhetnek, amelynek az iskola helyi tantervében meghatározott követelményeit a jelentkező teljesítette, tudását osztályzattal értékelték, és ezt bizonyítvánnyal igazolni tudja. Minden érettségi vizsgatárgyból az Adventum Iskola helyi tantervében foglalt követelmények teljesítése a vizsgára bocsátás feltétele.

Választható érettségi tantárgyak

- 2. idegen nyelv (német, spanyol, olasz, francia nyelv)
- Fizika
- Kémia
- Biológia
- Földrajz
- Fenntarthatóság
- Ének-zene
- Vizuális kultúra
- Digitális kultúra
- Testnevelés

Az érettségire való felkészítés, jelentkezés rendje

A jelentkezés előtt a 10. évfolyam osztályfőnökei tájékoztatják a tanulókat, illetve a választást megelőző szülői értekezleteken a szülőket a választási lehetőségekről, és a választás módjáról.

Gimnázium minden tanév március 15-ig nyilvánosságra hozza és meghirdeti a következő tanévben indítandó tantárgyak névsorát. A névsor lehetőség szerint tartalmazza az adott tantárgyat tanító tanár nevét.

A tanuló az adott tanév április 20-ig nyilatkozik osztályfőnökének az általa választott képzésekről. Az osztályfőnök az összesített választást április 25-ig leadja az igazgatóhelyettesnek, aki összesíti az évfolyam szintű választást. Ez a dokumentum egyik alapja a Gimnázium által elkészítendő tantárgyfelosztásnak.

A tanuló május 10-ig módosíthatja választott elképzeléseit, de ezt követően nincs módjában további módosításra, tehát választásának megfelelően kezdi el a 11. évfolyamon a tanulmányait; a választása egy tanévre szól. A választott tantárgyaknak megfelelően kitölti és aláírja a formanyomtatványt, amelyet a szülő is ellenjegyez.

A tanuló a 11. évfolyamon május 10-ig jelezheti, hogy más tantárgy képzésén kíván részt venni. A kérést a szülő ellenjegyezi.

Azokból a tantárgyakból, amelyekből a képzés alapóra és plusz óra formájában valósul meg, a tanuló csak egy érdemjegyet kap, amelyet a két szaktanár együttesen állapít meg.

A képzésről történő kilépés

A tanuló által az adott tanév május 10-ig történő választása legalább egy tanévre szól.

A képzésről a szaktanár a tanulót tanév közben is eltanácsolhatja, ha a következő feltételek mindegyike teljesül:

- a tanulói teljesítmény jelentősen elmarad a követelményektől, vagy fegyelmezetlen magatartást tanúsít
- a szaktanár a tanuló eredményes munkavégzését kétségesnek ítéli
- a szaktanár a szülőket tájékoztatta a tanuló megítéléséről
- a szülők hozzájárulnak a képzésről való eltanácsoláshoz.

A tanuló eltanácsolás esetén köteles az osztályában az adott tantárgyat alapórában tanulni, kivéve, ha a tantárgy az adott évfolyamon már nem szerepel a pedagógiai program tantervi részében.

A tanuló a 12. évfolyamra lemondhatja a korábban vállalt képzését. A tanulói lemondáshoz szülői ellenjegyzés kell.

II. 7. Projektoktatás

A projekt módszer

A tanulók érdeklődésére, a tanárok és a diákok közös tevékenységére építő módszer, amely a megismerési folyamatot projektek sorozataként szervezi meg.

- komplex feladatok, melyek középpontjában egy gyakorlati természetű probléma áll
- a tanulók a témát széles körű történeti, technikai, gazdasági összefüggésben dolgozzák fel → ezért a módszer a hagyományos iskolai tantárgyi rendszer fellazítását igényli (nagyfokú szabadság)
- a probléma megoldására, a tanulók szükségleteire és érdeklődésére kell épülnie
- a cél sosem a tanulás, hanem valamilyen konkrét cél, produktum, a tanulás ehhez csak eszköz

Projektek kidolgozása:

- gyakorlati feladat, pl.: egy hasznos tárgy megtervezése és kivitelezése
- egy esztétikai élmény átélése, pl.: cikk megírása, színi előadás megtartása
- egy probléma megoldása
- valamilyen tevékenység, tudás elsajátítása

A projektmódszer alkalmazásának lépései:

- célok, a téma kiválasztása, megfogalmazása
- a tervezés (feladatok, felelősök, helyszínek, munkaformák)
- kivitelezés (általában a diákok önálló kutatást végeznek, de a pedagógus segíthet)
- zárás, értékelés (magában foglalja a projekt bemutatását, az értékelés kritériumait előre közölni kell)

Az iskola hagyományai között megtalálható a projektoktatás.

Ezt azért is tartjuk fontosnak, mert az érettségi tantárgyak között több olyan is van, pl.

képzőművészet, ahol a diáknak lehetősége van projektmunka bemutatására, s ezzel tudja teljesíteni az érettségi követelményeket.

Projekt rendszerű oktatás esetén az alábbi könnyítések illetik meg tanulóinkat: külsős helyszíneken végzett tevékenység iskolai tanórának minősül, a beszámoltatás során az elkészült produktum kerül értékelésre, a végzett munka és munkafolyamat is értékelendő, versenyeken, előadásokon való aktív részvétel esetén tanóráik rugalmasan átcsoportosíthatók.

II. 8. A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

Iskolánkban az oktató-nevelő munka megcélozza az általános iskolából hozott alapvető képességek és készségek továbbfejlesztését, az anyanyelvi és idegen nyelvi kommunikációs képességek, az infokommunikációs készségek, képességek, a karrierépítési kompetenciák és a szociális készségek fejlesztését. Célunk, hogy ezen munkánk során a hátránnyal küzdő diákok kiemelt figyelmet kapjanak, így biztosítva számukra a készséges képességfejlesztés lehetőségét az említett területeken.

Egyéb pszichés fejlődési zavar

A pszichés fejlődési zavar következtében, a sajátos nevelési igényű tanulók számára olyan inkluzív nevelési programot biztosítunk, amely többek között a tanuló beilleszkedését, fejlődését, kognitív és érzelmi tájékozódását, egyén és közösség szorosabb kapcsolatát szolgálják. Mindezen folyamatokat megelőzi az egyéni fejlesztőmunka tervezése, a rehabilitációs terv kidolgozása: logopédus, pszichopedagógus, tanulásban akadályozottak pedagógiája szakon/szakirányon szakképzettséget szerzett gyógypedagógus, gyógypedagógustherapeuta, pszichológus és egyéb szakemberek (pl. szomatopedagógus, gyermekpszichiáter) bevonásával történik és rehabilitációs célú órakeretben zajlik. Az egyéni fejlesztési terv tartalmáról, célkitűzéseiről, ütemezéséről (mikro, ill. makrotervezés) szükséges tájékoztatni az osztálymunkában résztvevő pedagógusokat, szaktanárokat, különös tekintettel a gyermek osztályfőnökre, ezáltal a koproduktív munkafolyamat több irányból is elősegíti a tanuló fejlődését, integrációját.

Az iskolai oktatásban érvényesíteni kell a tanuló fejlődését, előrehaladását segítő számonkérési, értékelési formákat; indokolt esetben, a szakértői bizottság javaslata alapján – az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből – az értékelés és minősítés alól mentesítés adható.

A kiemelt feladatok az integrált nevelés szerves részét képezik, az oktatás keretei között is. Az iskolai nevelés során a kiemelt feladatok tulajdonképpen a tantervi előírásoknak megfelelő sikeres továbbhaladást biztosítják. A pedagógusok részéről olyan általános célok és feladatok fogalmazhatóak meg, mint például:

- fokozott egyéni bánásmód,
- sikerélmény biztosítása,
- empátikus hozzáállás,
- önmagához képest számítható fejlődés értékelése, és erre történő reflektálás

A tanulók részéről ezen célok és feladatok fogalmazódnak meg:

- pozitív énkép kialakítása, a társadalom tükrében pozitív önértékelési folyamatok elsajátítása,
- a tanulás iránti motivációjának megerősítése,
- a kudarcűrő képességének növelése,
- a kiegyensúlyozott társas kapcsolatok kialakítása,
- az osztályközösségbe való integrációja – önállóságra nevelés.
- időstruktúrálás elsajátítása

A tanulók iskolai fejlesztésének pedagógiai szakaszai nem térnek el a NAT-ban rögzítettek-től.

Beszédgyógyítás

A beszédgyógyítós tanuló iskolai fejlesztésében, speciális nevelési igényeinek kielégítésében elengedhetetlen, hogy épen beszélő környezetbe integrálódhasson az oktatás során. A beszédgyógyítós tanulók beszéd és nyelvi fejlesztése egyéni fejlesztési terv alapján történik, komplex fejlesztést szolgáló foglalkozások keretében, az egyéni képességekhez igazodó tevékenységrendszer kiépítve. A pedagógiai és logopédiai ellátás, valamint az egészségügyi rehabilitáció a beszédgyógyítós jellegétől függ. A beszédgyógyítós tanuló a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján adott tantárgy(ak), tantárgyrész(ek) értékelése alól mentességben részesülhet.

A kiemelt feladatok során a következő célok fogalmazódnak meg:

- a tanuló önismeretének fejlesztése,
- a tanuló motiválása a beszédhibája leküzdésére,

- felkészítése az esetleges visszaesésekre, azok kezelésére,
- segíteni érzelmei verbális kifejezését, figyelmet fordítani ezek megfelelő kezelésére

Iskolánk esélyegyenlőségi intézkedési tervében célul tűzi ki, hogy biztosítsa az intézményen belül a szegregációmentesség és az egyenlő bánásmód elvének teljes körű érvényesülését. Az intézmény szolgáltatásaihoz való hozzáférés egyenlőségének biztosításán túl célul tűzi az esélyteremtést, támogató lépések, szolgáltatások megvalósítását a hátrányos helyzetű gyerekek hátrányainak kompenzálása és az esélyegyenlőség előmozdítása érdekében az intézmény minden tevékenysége során:

- a beiratkozásnál, felvételinél
- tanításban, ismeretközvetítésben
- a gyerekek egyéni fejlesztésében
- az értékelés gyakorlatában
- tanulói előmenetelben
- a fegyelmezés, büntetés gyakorlatában
- a tananyag kiválasztásában, alkalmazásában és fejlesztésében
- a továbbtanulásban, pályaaorientációban
- a humánerőforrás-fejlesztésben, pedagógusok szakmai továbbképzésében
- a partnerség-építésben és kapcsolattartásban a szülőkkel, segítőkkel, a szakmai és társadalmi környezettel

Igyekszünk új módszerek megismerésével, bevezetésével hozzájárulni az esélyegyenlőtlenség csökkentéséhez, a tehetség ápolásához, a diszkriminációs jelenségek megszüntetéséhez. Törekszünk arra, hogy nevelőtestületünk érintett tagjai pedagógus továbbképzés keretében elsajátítsák azokat a kompetenciákat, amelyeket a befogadó környezet személyközpontú nevelés elfogadására felkészítése és az e környezetben történő oktatás megkíván.

Az intézmény vezetője felelős azért, hogy az intézmény minden dolgozója, tanulója, a szülők és a társadalmi partnerek számára elérhető legyen az iskola esélyegyenlőségi intézkedési terve, ismerjék és kövessék a benne foglaltakat. Az ő felelőssége annak biztosítása is, hogy az intézmény dolgozói minden ponton megkapják a szükséges felkészítést és segítséget az intézkedési terv végrehajtásához. Az egyenlő bánásmód elvét sértő esetekben meg kell tennie a szükséges lépéseket.

A tantestület minden tagja felelős azért, hogy tisztában legyen az egyenlő bánásmódra és esélyegyenlőségre vonatkozó jogi előírásokkal, biztosítsa a diszkriminációmentes oktatást, nevelést, a befogadó és toleráns légkört, és megragadjon minden alkalmat, hogy az esélyegyenlőséggel kapcsolatos ismereteit bővítő képzésen, egyéb programon részt vegyen. A

tantestület minden tagjának felelőssége továbbá, hogy ismerje az intézkedési tervben foglaltakat és közreműködjön annak megvalósításában; illetve az esélyegyenlőség sérülése esetén jelezze azt az iskola ifjúságvédelemért felelős tanárának.

Mindezek megvalósulása az osztálytermi környezetben folyó munka és az egyéni vagy kis-csoportos rehabilitatív/rehabilitatív tevékenység, valamint az esetmegbeszélés, teamtanítás, közös tervezés, közös értékelés, tananyag-adaptáció együttes alkalmazásával lehetséges.

II. 9. Az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményei és formái

Az értékelés és motiváció alapelvei

A tanulók munkájának értékelése a tanulási-tanítási folyamat fontos részét képezi. A tanulók részéről, mint az elvégzett munka elismerésének igényeként, a tanárok részéről, pedig mint oktató munkájuk visszacsatolásaként jelentkeznek. A jól elvégzett illetve hiányosan vagy rosszul végzett munkáért járó elismerés vagy elmarasztalás természetesen nem redukálható a tudás vagy nem tudás számszerű értékelésére, hanem mint motiváló erő átszövi az oktató-nevelő munka egészét.

Az iskolánkban az értékelés személyre szóló barátságos légkörben történő folyamatos kiszámítható az egyenlő bánásmód elvén nyugszik.

Alapelveink:

- a szóbeli, az írásbeli és a gyakorlati számonkérés helyi tantervben rögzített arányainak megfelelő
- tárgyszerű (mit, hol, miben hibáztunk, hogyan lehetséges a javítás)
- nem megtorló
- az értékelés időben nem lehet távol a tanulói teljesítménytől (házirend szabályozza a dolgozatok, írásbeli feleletek javításának ütemezését)
- a követelmények kialakításánál ügyelni kell arra, hogy a teljesítése a tanulóktól heti átlagban tanórán kívül ne igényeljen több időt, mint a tantárgy heti óraszámának fele

Ahhoz, hogy ezek az alapelvek megvalósulhassanak, a tantárgyak helyi tantervében egyértelműen megfogalmazzuk, és a tanévek elején a tanulók és szüleik tudomására hozzuk az egyes tantárgyak követelményeit, a számonkérés formáit, a magatartás és szorgalom minősítési rendszerét, a továbbhaladás feltételét.

Az értékelés funkciói

- Diagnosztikus (helyzetfeltáró) értékelés

A tanulók előzetes tudásának, készségeinek felmérésére használjuk. A tanév első napján szintfelmérést végzünk angol nyelvből az új nyelvi csoportok kialakítására.

Külső, standardizált méréseket kötelezően elrendelheti a minisztérium vagy a fenntartó, melyek révén visszajelzéseket szerzünk arról, hogy tanulóink tudása, képességei milyen szinten állnak az adott populáció átlagtudásához képest. Az Oktatási Hivatal által szervezett országos kompetenciamérés eredményeit (10. évfolyam) a honlapon hozzuk nyilvánosságra. A mérés napján más tanórákat nem szervezünk, kivételt képezhetnek a művészeti tantárgyak, a testnevelés és az osztályfőnöki. A mérések összesített eredményeit és szakértői feldolgozását a munkaközösségek elemzik, és felhasználják a fejlesztés irányának meghatározásában. A diagnosztikus célú és a külső méréseket legfeljebb a tanulók tájékoztatása vagy – jó jegy esetén – motiválása céljából osztályozzuk.

- Formatív értékelés (formáló, segítő)

A leggyakrabban alkalmazott értékelési eljárás, visszajelzést ad a tanulónak az aktuális tudásáról, megerősíti, illetve korrekcióra készíti. Célja az eredményes tanulás elősegítése, a tanítási – tanulási folyamat optimalizálása.

- A szóbeli felelet lehetőséget ad a diáknak arra, hogy a nyilvánosság előtt egy megadott témáról röviden kifejtse tudását, véleményét. Így javulhat a tanuló nyilvános szereplési készsége, és várhatólag bátrabban és sikeresebben fog a mindennapi életben is verbálisan megnyilvánulni. Egy-egy felelet során a többi diák a hibákból tanulva saját tudását is megszerezheti, pontosabbá teheti. A számonkérés nem korlátozódik a napi tananyagra, hanem a szaktanárisméltó kérdésekkel győződhet meg arról, hogy a tanuló rendszeresen készül-e az órákra. A feleleteket a tanár rövid szóbeli értékelése követi, rámutatva a teljesítmény értékeire, hiányosságaira. A felelet hossza lehetőleg nem haladja meg a 10-15 percet.
- A kiselőadás önként vállalt feladat. A tanítási órán a tanulónak lehetősége van saját kutatási területéről, vagy az őt mélyebben érdeklő (a szaktanárral egyeztetett) témáról társainak előadást tartani. A tanár szóban értékeli az előadást, s ha az színvonalas volt, jeles osztályzattal jutalmazhatja.
- Az írásbeli felelet kiterjedhet az egész osztályra vagy csak néhány tanulóra. A folyamatos számonkérés a diákokat rendszeres tanulásra szoktathatja. A tanárnak lehetősége van arra, hogy félévente többször is felelet értékű röpdolgozatot írasson. A röpdolgozat írásának időpontját a tanár nem köteles előre bejelenteni. A röpdolgozat tartalma egy adott témakör kisebb részletét öleli fel. A kidolgozásra fordított idő függ a tantárgy sajátosságától is, de lehetőleg maximum 20 perc. Ez a számonkérési mód lehetőséget nyújt a tanulónak és a tanárnak is, hogy lemérje az

eddiggi munka hatékonyságát, és mivel a tanár a csoport minden tagjának tudásszintjéről visszajelzést kap, ez befolyásolhatja a továbbiakban a tanulási folyamat irányát, a tanár módszerét is. Az írásbeli felelés alól – kérésére – mentesül a tanuló a háromnál több napos hiányzást követő első tanítási órán, ha pedig két hétig vagy annál hosszabb ideig hiányzott, a tanár haladékot ad számára a tananyag bepótlására.

- Projektmunkát egy nagyobb – esetleg a tananyaghoz lazán kötődő – téma egyéni vagy csoportos feldolgozására várunk. A tanulók szociális kompetenciáinak fejlesztése érdekében ösztönözzük a csoportmunkát, ebben az esetben a csoporttagok érdemjegyét a pedagógus és a csoport közösen állapítja meg előre megbeszélte szempontok alapján. (Amennyiben a csoport minden tagja ugyanolyan osztályzatot kap, a tanár fenntartja magának a jogot, hogy egy-egy diáknak a csoport jegyétől eltérő jegyet adjon. Ebben az esetben a tanár indokolja a csoport előtt az eltérő osztályzat okát.)
- A házi dolgozat témájában és formájában tantárgyanként különböző lehet, de mindig gondos előkészítés és a szempontok kijelölése előzi meg. Célja, hogy a tudományos kutatómunka módszereit is elsajátítsák a tanulók, az esszéjellegű munkáknál a formai vonatkozások (hivatkozások, szakirodalom stb.) is az értékelés részét képezik.

Szummatív (összegző) értékelés

A pedagógiai folyamat nevezetes szakaszainak lezárásakor alkalmazzuk, amikor globális képet akarunk kapni arról, hogy a tanulók milyen mértékben sajátították el a követelményeket.

Témazáró dolgozatot egy nagyobb tananyagegység lezárásaként íratjuk kellő gyakorlás, illetve rendszerező ismétlés után.

Az évfolyamszintű dolgozat célja pedig az egységes követelmény- és értékelési rendszer kialakítása, fenntartása és a tanulás minőségének fejlesztése.

Kötelező érettségi tárgyak esetében törekszünk arra, hogy a feladatok, kérdések az érettségi írásbeli vizsga szisztémáját, metodikáját kövessék. Mindkét dolgozattípus esetében a témát a szaktanár pontosan határolja körül, emelje ki a hangsúlyos területeket, és adjon szempontokat a felkészüléshez. Mivel ez az ellenőrzési forma a diákoktól alaposabb szintű felkészülést igényel, a tanár a témazárót nem íratthatja meg váratlanul. A Házirend előírásai szerint az osztály egy nap nem írhat kettőnél több témazáró dolgozatot (és mellette legfeljebb egy kisebb dolgozat íratható), így annak időpontját a tanárnak egyeztetni kell az osztállyal. A tanulóknak a dolgozatírás időpontját legalább egy héttel előbb ismerni kell. A dolgozatokat a tanár a megíratást követő 15 munkanapon belül kijavítva adja ki. Amennyiben a diák kéri, a kijavított dolgozatokra adott osztályzatot a tanár szóban is köteles indokolni. Ha a tanár a dolgozatokat nem javítja ki, vagy az osztályzatokat nem hozza a diákok tudomására 15 munkanapon belül, úgy az osztályzatok elévülnek, azaz a tanár nem írhatja

be azokat az e-naplóba és az év végi osztályzat megállapításánál nem veheti azokat figyelembe. A diákoknak az elévülés után is joguk van kérni a dolgozatra kapott osztályzatot. A témazáró és az évfolyamfelmérő dolgozatok százalékos szintjeit a munkaközösségek határozzák meg, s a szaktanárok erről a tanév elején, illetve a dolgozatra való felkészüléskor tájékoztatják a tanulókat. A nagyobb anyagrészből szerzett érdemjegy nagyobb (kétszeres) súllyal esik latba az év végi osztályzatok kialakításánál. A témazáró vagy évfolyamszintű dolgozat megírására haladékot kap az a tanuló, aki előtte betegsége miatt egy hétig vagy annál hosszabb ideig hiányzott; de köteles azt pótolni a tanárral előre egyeztetett időpontban. A pótdolgozat kidolgozására biztosított időtartam megegyezik az eredeti dolgozatírásra fordított időtartammal. A dolgozatra adott érdemjegy érvényességére vonatkozó megszorítások a pótdolgozatra is vonatkoznak. A szaktanár – a pedagógiai szempontok mérlegelésével – biztosíthatja a javító dolgozat írásának lehetőségét, s mivel a javító dolgozat íratása, értékelése stb. tantárgyanként és tananyagoként különböző lehet, a szaktanár egyéni módszereket alkalmazhat, de erről a tanév elején tájékoztatnia kell a tanulókat, és alkalmazkodnia kell azokhoz az alapelvekhez, amelyekben a szakmai munkaközösség megállapodott.

A **tanórán kívüli szóbeli beszámolóra** akkor van lehetőség, ha a diák betegsége, illetve egyéb tartós hiányzás miatt nagyobb anyagrészből számol be. A feleletre kapott érdemjegy súlya a témazáró dolgozat értékével azonos. Ha egy diák később csatlakozik egy emelt szintű csoporthoz, akkor a szaktanárral egyeztetett tananyagból különbözeti vizsgát köteles tenni.

A 10. évfolyam végén a **kisérettségi vizsgán** a tanuló a kétszintű érettségi vizsgához hasonló helyzetben egy nagyobb, több éves témakörből szerzett ismereteiről ad számot. A kísérettségit a tanuló 10. évfolyamos csoportja (közép vagy emelt) szerint szervezzük meg magyar nyelv és irodalomból, történelemből, matematikából, angol nyelvből és a tanuló által választott 5. tantárgyból, írásban és szóban, a tanuló leadott vizsgajelentkezése alapján.

A vizsgatételeket az iskola tantárgyi munkaközösségének tagjai állítják össze. A dolgozatot a tanuló szaktanára javítja és értékeli középszinten, emelt szinten pedig a munkaközösség egy másik tanára. A szóbeli vizsgán két fős bizottság vizsgálta, amelynek emelt szinten nem tagja a szaktanár. A szaktanár az év végi osztályzat megállapításakor az érdemjegyet vizsgarészenként egy témazáró dolgozattal egyenértékűen veheti figyelembe.

A legfontosabb vizsga az államilag szabályozott **érettségi vizsga** közép- és emelt szinten, melyet az érvényes vizsgaszabályzat alapján szervezünk meg valamennyi általunk tanított tantárgyból Ösztönözzük a tanulókat, hogy a haladó szinten tanult idegen nyelvből és informatikából előrehozott érettségi vizsgát tegyenek.

Az értékelés formái

Személyes, szóbeli értékelés

A tanulói tevékenység folyamatos megerősítése, korrigálása, segítség, tanács- és ötletadás tanórán és azon kívül

- feleletek, dolgozatok érdemjegyéhez fűzött indoklás
- lezáró (témazáró, félévi, év végi) osztályzatok megvitatása tanárokkal és diákokkal
- a magatartás és szorgalom elbírálása tanárokkal és diákokkal megvitatva
- a tanórán kívüli foglalkozások, programok (kirándulások, színház-látogatások, rendezvények stb.) értékelése
- a szülői értekezletek, fogadó órák
- tantestület illetve diákság előtti igazgatói értékelés

Írásbeli, szöveges értékelés a dolgozatokhoz írt rövid instrukció

- vélemény dicséretetek, elmarasztalások beírása az ellenőrző könyvbe
- tájékoztatás a hiányzások bejelentéséről és igazolásáról, az igazolt és igazolatlan hiányzások következményeiről
- értesítés az igazolatlan órákról és a mulasztás következményeiről
- értesítés a várható tanév végi bukásról az osztályozó értekezlet előtt egy hónappal (a szaktanár információja alapján az osztályfőnök)
- külső felkérésre készített vélemények, minősítés (pályázatok, gyermekvédelem, rendőrség, bíróság) Megjegyzés: A szülők értesítése elsősorban az e-naplón keresztül történik, indokolt esetben ezt felválthatja szóbeli tájékoztatás, telefonon értesítés és a hivatalos levél.

Osztályozás

- a kezdő évfolyamok tanulóinak teljesítményét az első hónapban lehetőleg csak pozitívan értékeljük, az értékelés elsősorban szóban történik, az adható/kapható osztályzat mértékére csak utalunk
- hasonlóan járunk el minden új tantárgy esetén is
- minden tantárgyban a hagyományos ötfokozatú skála érdemjegyeivel osztályozunk. Célunk, hogy a tanulóknak egy adott tantárgyból negyedévente minimálisan a heti óraszámmal megegyező számú, maximálisan a heti óraszám kétszeresénél nem több osztályzata legyen
- a szaktárgyak helyi tantervei rögzítik a számonkérés formáit és rendszerességét

- kiemelten kezeljük a digitális alapú számonkérést azon tantárgyak, illetve témák esetében, ahol ez megoldható
- a tantárgyi követelményrendszerben rögzítjük az egyes osztályzatok, teljesítmények hatását a félévi ill. év végi érdemjegyre, illetve kategóriákra (röpdolgozat, szó-dolgozat, aktivitás, házi feladat, szorgalmi feladat, témazáró dolgozat, összefüggő nagy felelet, kiselőadás, versenyeredmények stb.)
- az osztályozási folyamatba, a magatartás és szorgalom minősítésébe aktívan bevonjuk a tanulókat, mert ez fejleszti erkölcsi ítélőképességüket és önismeretüket.
- az osztályzatokat a tanár az osztályzat keletkezésekor közli a tanulókkal, szóbeli magyarázatot is fűz hozzá, és az osztályzatokat rögzíti a naplóba
- egy alkalommal lehetőséget kell adni az elégtelen témazáró dolgozat osztályzat kijavítására (a tanulóval megbeszélte követelmények teljesítése után)
- az egyéb osztályzatok javítására lehetőség adható, amennyiben az a tanuló tanulmányi fejlődését szolgálja
- a félévi és év végi osztályzatokat a tanulókkal a tanulmányi csoportban megvitatjuk, a javasolt osztályzatokat a szaktanár az osztálynaplóban rögzíti. Abban az esetben, ha a tanuló osztályzata nincs összhangban a tantárgy helyi tantervében rögzített követelményekkel, a tanuló nem ért egyet a szaktanár értékelésével, azt jelezheti osztályfőnökének, aki a munkaközösségvezető bevonásával beszélgetést kezdeményez a szaktanárral. Amennyiben ezek után is fennáll, hogy az osztályzat a tanuló hátrányára lényegesen eltér a tanítási év közben adott érdemjegyek átlagától, a nevelőtestület felhívja az érdekelt pedagógust, hogy adjon tájékoztatást ennek okáról, és indokolt esetben változtassa meg döntését. Ha a pedagógus nem változtatja meg döntését, és a nevelőtestület ennek indokaival nem ért egyet, az osztályzatot az évközi érdemjegyek alapján a tanuló javára módosítja. (CXC törvény 54.§)
- a félévi osztályzat az e-naplóba, az év végi a bizonyítványba kerül
- A délutáni foglalkozásokon végzett munka az adott műveltségi területhez tartozó tárgyak érdemjegyét befolyásolhatja (pl.: szakkörök, színjátszó kör, filmklub stb.)
- házirendben szabályozottan a diákok kimentést kérhetnek egy-egy tanórán az értékelés alól

II. 10. Az otthoni felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározása

A házi feladat szerepe, többek között, a felelősségtudat kifejlesztése, az önálló tanulás, valamint a jó munkaszokások kifejlesztése. Ez a felsőfokú tanulmányokra való felkészülés lényege.

A házi feladat önmagában se nem rossz, se nem jó, ugyanolyan nevelési eszköz, mind a többi. Értéke és indokoltsága attól függ, hogy hogyan és milyen helyzetekben alkalmazzák. A házi feladat mibenlétének meghatározása, annak jellege és mennyisége a jól képzett tanár számára, normális körülmények között nem okoz különleges nehézséget.

A tananyag elsajátításának a módja a tanárok, a tanulók dolga, a szülők biztosságot nyújtó, támogató hátterével.

A házi feladat szerepe összefügg az osztályok nagyságával és összetételével, a tanár egyéni tanítási módszerével és a tanulók egyéniségének ápolásával. Vannak tanulók, akik szeretnek otthon, nyugodtan dolgozni. Vannak olyan szülők is, akik elvárják, hogy a gyermek otthon is tanulmányaival foglalkozzon. A szülőket az is joggal érdekli, hogy a gyermek mit tanul az iskolában, és milyen segítségre van szüksége. A szülők szerető gondoskodását és a "szerető és igazságos szülőként" fellépő tanár véleményére szüksége van diákjainknak.

Így a házi feladat szerepe, célja, értelme nehezen vitatható. A tanulással töltött idő, a házi feladat hozzájárul a tanuló felelősségének, önállóságának fokozásához, helyes időbeosztás kialakításához, a tanulás serkentéséhez vagy a jó eredmények méltányolásához.

Alapelvek

- Az oktatómunka hagyományos és szerves része az otthoni felkészülés, az iskolában megbeszélte ismeretek ismétlése, elmélyítése, kiegészítése, rendszerezése. Erre minden tanuló az igényeinek és az otthoni lehetőségeinek függvényében naponta bizonyos időmennyiséget fordít.
- Iskolánk javaslata erre a felkészülésre napi átlagban 1,5 óra. Az érettségi kötelező tantárgyaiból (magyar irodalom és nyelvtan, történelem, matematika, idegen nyelv) a jó eredmények eléréséhez a heti felkészülési mennyiség minimálisan 7 óra összesen. Jobb, ha ez az időmennyiség több rövidebb időszakból áll. Értelemszerűen a felkészülésnek csak alsó korlátait javasoljuk, hisz a jó képességű, szorgalmas, érdeklődő tanulót nem szeretnénk a rendszeres munkáról leszoktatni; a lustábbaknak pedig irányt szeretnénk mutatni eredményei javulásához, illetve szorgalmuk növeléséhez (pl.: kiselőadások, gyűjtőmunka, szorgalmi feladat,...).
- Ünnepnapokon, ill. az iskolaszüneti napokon csupán az érdekes, szórakoztató, kapcsolódást és szellemi felfrissülést, vagy élményt adó ismeretszerzési formát javasolunk tanítványainknak (pl. kötelező olvasmány feldolgozása). Ez nem vonatkozik

a 12. évfolyam tanulóira, hiszen az érettségi és felvételi sikeressége megkívánja tőlük a folyamatos készülést.

- A hétvégékre, ill. az iskolaszüneti napokra adott házi feladat egy-egy tantárgyból ne legyen több, mint amennyit egyik napról a másikra való felkészüléshez kapnának, azaz ne vegyen el többet az említett 1,5 óránál
- A tanév végén a tanulóink pontos listát kapnak a következő tanévben kötelező olvasmányokról, valamint ütemezést arra, hogy egy-egy kötelező olvasmányra kb. a tanév mely részében kerül sor! A szaktanár esetleg javaslatot tesz az időbeli feldolgozásra, így a tanuló egyenletesen terhelhető a tanév során.
- A házi feladatokat körültekintően kell kijelölni:
 - Egyértelmű legyen.
 - Minden tanuló tudja, hogy mi a feladata.
 - A tanuló terhelése az egyes tantárgyakon belül lehetőleg egyenletes legyen o A pedagógus tulajdonítson neki jelentőséget (legyen ellenőrizve a házi feladat, vagy ha szükséges adjon segítséget).
 - A tanuló fogadja el, hogy a házi feladat elkészítése az ő érdekét szolgálja.
 - Sikeresen megoldható legyen. o A szaktanár közölje elvárásait (pl. a mu-lasztás következményei...).
 - Gondoljon a tehetséges, szorgalmas diákokra is. Pl.: differenciálás, szor-galmi feladatok, gyűjtőmunka, kiselőadás,... kijelölésével.

A házi feladat kijelölésének szempontjai:

- Kapcsolódjon, épüljön az órai munkára.
- Rendszeres legyen!
- Az órán tanultak elmélyítését, begyakorlását, a következő óra előkészítését célozza, s ne a be nem fejezett órai munka folytatása legyen.
- Fejlessze a tanuló önálló tanulási képességét. Folyamatosan készítse fel arra, hogy később önálló ismeretszerzésre is képes legyen.
- A rendelkezésre álló segédletek használatát gyakoroltassa (tankönyv, munkafüzet, feladatgyűjtemény).
- A feladatok nehézsége feleljen meg a tanulók képességeinek, differenciáljunk.
- A házi feladat elkészítése ne igényelje a szülői segíteni tudást, de a szülői biztatás fontos!
- A tanórai anyaghoz kapcsolódjon, de egy-egy alkalommal elvégezhető mennyiségű legyen. Elkészítése ne igényeljen többet átlagosan 20 – 30 percnél tantárgyanként.

II. 11. A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezésének elvei

Iskolánkban csoportbontásban tanítjuk az idegen nyelvet, 4 évfolyamos képzésben pedig az informatika (digitális kultúra), a vizuális kultúra és természettudomány tantárgyakat. Célunk ezzel, hogy az ismereteket elmélyítsük, több idő jusson a kommunikációs készségek fejlesztésére, hatékonyabb legyen az iskola oktató-nevelő munkája.

Idegen nyelvek:

Célunk homogén csoportok kialakítása, ennek érdekében a 9. évfolyamra beiratkozott tanulóinkkal szintfelmérő feladatsort iratunk. Csoportváltztatás magasabb szintű képzésre való áttérés esetén a létszám függvényében, a szaktanárokkal való egyeztetés alapján lehetséges. Csoportváltztatásra alacsonyabb szintű képzésre való áttérés esetén a szaktanár írásos értékelése alapján az igazgató ad engedélyt.

Vizuális kultúra, informatika (digitális kultúra) és természettudomány:

Érdeklődéstől függően a 9. évfolyamra beiratkozott tanulók választhatnak, mely tantárgyat szeretnék magasabb óraszámban tanulni. A magasabb óraszám célja adott tantárgyból a közép- illetve emelt szintű érettségire való felkészülés.

Csoportváltztatásra 9. évfolyam végén van lehetőségük a tanulóknak szaktanárokkal való egyeztetés alapján.

A 11-12. évfolyamon felajánlott tantárgyakból

Az évenként jelentkező igények szerint érettségire felkészítő csoport indítása a törvényi előírások figyelembevételével történik. (Bővebben az érettségire felkészítő képzés leírásában)

Iskolánk nyitott a tanulói érdeklődésnek eleget téve foglalkozások szervezésére, amennyiben azt a tárgyi és személyi feltételek lehetővé teszik. Célunk ezzel, hogy az ismereteket elmélyítsük, több idő jusson a kommunikációs készségek fejlesztésére és tanulók tudásának megalapozására.

A választásukat a tanulók és a szülők aláírásukkal megerősítik és tudomásul veszik, hogy az értékelés, a mulasztás, továbbá a magasabb évfolyamra lépés tekintetében úgy kell tekinteni, mintha kötelező tanórai foglalkozás lenne.

Az emelt óraszámú képzés nem jelent emelt szintű képzést, az óraszámokat annak érdekében emeltük meg, hogy több idő maradjon a gyakorlásra, az alapkészségek megerősítésére, de lehetőséget kívánunk biztosítani tehetséges, motivált tanulóinknak is, hogy felkészülhessenek az emelt szintű érettségire, idegen nyelvekből a nyelvvizsgákra.

Az érettségire történő felkészítő foglalkozások tematikáját az érettségi vizsga részletes követelményeiről szóló 40/2002. (V. 24.) OM rendelet, a nyilvánosságra hozott adott évi követelmények alapján állítjuk össze, kiemelt figyelmet fordítunk a közép szintű érettségi

vizsgán nem szereplő feladattípusok megismertetésére, a rendszerben való gondolkodás fejlesztésére.

II. 12. A tanulók fizikai állapotának, edzettségének méréséhez szükséges módszerek

A NETFIT® a fizikai fittség mérésére és értékelésére létrehozott, megbízható, tudományos igényvel kifejlesztett tartalmait, módszereit, értékelő rendszerét a Magyar Diáksport Szövetség és a nemzetközileg elismert amerikai Cooper Intézet közös kutató-fejlesztő tevékenysége segítségével alakította ki. A program küldetése, hogy népszerűsítse és tudatosítsa az élethosszig tartó fizikai aktivitás jelentőségét és az egészségtudatos életvezetés értékeit az iskoláskorú diákok, családjaik és a köznevelés szereplői körében.

A NETFIT®, a fizikai fitsségi állapotot nemhez és életkorhoz igazodó külső kritériumértékekhez, úgynevezett egészségtenderdekhez viszonyítja. Az egészségtenderdek olyan teljesítményminimum-értékeket jelentenek, amelyeket túlteljesítve a tanuló hosszú távon valószínűbben lesz védett az ülő életmóddal, fizikai inaktivitással összefüggő megbetegedések rizikófaktoraival szemben Személyre szabott visszajelentő és értékelő modul A NETFIT® jellemzői közé tartozik, hogy a fizikai fitsségi állapotról személyre szabott, önálló, pedagógiai célú visszajelentést és értékelést biztosít minden tanuló számára. A komplex visszajelentő funkció a NETFIT® informatikai rendszerének pedagógiai szempontból legfontosabb tartalmi eleme. A NETFIT® azon fitsségi összetevőket méri és értékeli, amelyek az egészségi állapot szempontjából meghatározók. A testösszetétel, az aerob fittség és a vázizomzat fitssége ilyen összetevők. Az egészségközpontúság ugyanakkor nemcsak a vizsgált képességek tekintetében, hanem az értékelés módszerében is érvényesül. A fizikai fitsségi próbák ízület- és gerincvédelmet biztosító végrehajtása A NETFIT® fizikai fitsségi próbái ismétlésszámban és végrehajtásban minden esetben figyelembe veszik az ízületi és gerincvédelem szabályait. Az ütemezett hasizom teszt, a törzsemelés teszt vagy éppen a hajlékonysági teszt végrehajtása során egyaránt érvényesülnek az egészségügyi szempontok.

- Testösszetétel és tápláltsági profil
 - A testmagasság mérése
 - A testtömeg mérése
 - A testtömegindex
 - A testzsírszázalék mérése
- Aerob fitsségi (állóképességi) profil
 - Aerob kapacitás becslése – állóképességi ingafutás teszt (20 méter vagy 15 méter)
- Vázizomzat fitsségi profil
 - A hasizom erő-állóképességének mérése – az ütemezett hasizom teszt
 - A törzsfeszítő izomzat ereje – a törzsemelés teszt

- A felsőtest izomereje, erő-állóképessége – ütemezett fekvőtámasz teszt
- A kéz szorítóerejének mérése
- A láb robbanékony ereje – helyből távolugrás teszt
- Hajlékonysági profil
 - A térdhajlító izmok nyújthatósága – a hajlékonysági teszt

II. 13. Az iskola egészségnevelési és környezeti nevelési elvei

II. 13. 1. Az iskola egészségnevelési elvei

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) megfogalmazása szerint az egészségfejlesztő iskola folyamatosan fejleszti környezetét, ami elősegíti azt, hogy az iskola az élet, és a tanulás és a munka egészséges színtere legyen.

Minden rendelkezésre álló módszerrel elősegíti a tanulók és a tantestület egészségének védelmét, az egészség fejlesztését és az eredményes tanulást. Együttműködést alakít ki a pedagógiai, az egészségügyi, a gyermekvédelmi szakemberek, a szülők és a diákok között annak érdekében, hogy az iskola egészséges környezet legyen. Egészséges környezetet, iskolai egészségnevelést és iskolai egészségügyi szolgáltatásokat biztosít, ezekkel párhuzamosan együttműködik a helyi közösség szakembereivel és hasonló programjával, valamint az iskolaszemélyzetét célzó egészségfejlesztési programokkal. Kiemelt jelentőséget tulajdonít az egészséges étkezésnek, a testedzésnek és a szabadidős hasznos eltöltésnek, teret ad a társas támogatást, a lelki egészségfejlesztést és a tanácsadást biztosító programokkal.

·Olyan oktatás-nevelési gyakorlatot folytat, amely tekintetbe veszi a pedagógusok és a tanulók jól-létét és méltóságát, többféle lehetőséget teremt a siker eléréséhez, elismeri az erőfeszítést, a szándékot, támogatja az egyéni előrejutást.

·Törekszik arra, hogy segítse diákjainak, az iskola személyzetének, a családoknak, valamint a helyi közösség tagjainak egészségük megőrzését; együttműködik a helyi közösség vezetőivel, hogy utóbbiak megértsék: a közösség hogyan járulhat hozzá -vagy éppen hogyan hátráltathatja - az egészség fejlesztést és a tanulást.

Alapelvek

A NAT szellemének megfelelő, az egész iskolát átható egészségnevelés szervezetfejlesztéssel érhető el.

A szervezetfejlesztésben prioritást élvez a lelki egészségvédelem, a mentálhigiéné, melynek tartalma az egyéni és közösségi kapcsolatok erősebbé, fejlettebbé, magasabb szervezettségűvé tétele.

Célcsoportok

A kapcsolatrendszerek formálására irányuló iskolai szintű egészségnevelés elsődleges célcsoportja a tantestület, mint egység. Ezzel termelődik meg a lehetőség arra, hogy az egész iskolát jellemző szemléletmód alakuljon ki, a tantestület valamennyi tagja érintettnek, érdekeltnek és felelősnek érezze magát önmaga és a tanulók egészségének a megőrzésében, az egészségfejlesztésben.

A tanulók, mint célcsoport a szemléletmódból adódó tantárgyi lehetőségek kidolgozásán keresztül válnak a program aktív résztvevőivé.

A szülők a tanárok és gyermekeik közvetítéseivel válnak az iskola egészségnevelési program részesévé: egyrészt szülői értekezleten a program alapelveit ismerhetik meg, másrészt az alapelvek megváltozásához felhasznált tanórai eszközökről tájékozódhatnak a tanároktól és gyermekeikről.

Az egészségnevelés témakörei

- Személyi higiéné
 - A test tisztántartása, a bőr szerepe
 - Szexuálhigiéné
 - Nemi úton terjedő betegségek
 - Családtervezés
 - Fogamzásgátlás
 - Mentálhigiéné, lelki egészségvédelem
- Egészséges táplálkozás
 - Élettani alapegységek (anyagcsere)
 - Elemi anyagok, tápanyagok
 - Energia, tápanyagszükségek
 - Táplálékpiramis
 - Egészséges táplálkozás
 - Helytelen táplálkozási szokások
- Több mozgás
 - A mozgás, aktivitás jelentősége az ember életében
 - A mozgáshiány okozta problémák, az inaktív életmód következményei
- Stressztűrés, stresszkezelés
 - A stresszorok jelentősége, hatása az emberi szervezetre
 - A pozitív és negatív hatások feldolgozása, elhárítása

- Balesetmegelőzés
 - Otthoni balesetek, iskolában előforduló balesetek, az utcán és a közösségekben megjelenő veszélyforrások
 - Kiegyensúlyozott szexualitás
 - Régi és új megfogalmazás
 - Szexuális viselkedés
 - Szexuális és reprodukív jog chartája
 - Biológiai reprodukció, születésszabályozás, terhesség, szexuális felelősség, növekedés, fejlődés
- Nem dohányzás
 - A hozzászokás veszélye, akarati tényezők, motiváció, környezetünk iránti felelősségérzet
- Kevesebb alkoholfogyasztás
 - A szervezet reakciói, szervrendszerek megváltozott működése
 - A személyiség átalakulása, hatása a szűkebb és tágabb társadalmi környezetre
- Drogtagadás
 - Dependencia, habituáció, abúzus, elvonási tünetek, tolerancia
 - Egyéni és társadalmi problémák
 - Szenvedélybetegségek
- Időben orvoshoz fordulás
 - Preventív szemlélet jelentősége
 - Szűrővizsgálatok fontossága, lényege
- Egyéni környezet tisztelet
 - Az ember, mint biotikus tényező
 - Az egészséges ökológia felfogása
- Környezetvédelem
 - Levegő, víz, talaj tisztasága, hatása az egészségre, tisztaságuk védelme /természeti kincseink védelme, hulladékok, veszélyes anyagok kezelése, környezetbarát termékek előtérbe kerülése, korszerű légszűrő-berendezések/

II. 13. 2. Az iskola környezeti nevelési elvei

Minden ember minden nap úgy kell, hogy élje az életét, hogy ne vegyen el többet a természettől, mint amennyire valóban szüksége van, a lehető legkevésbé szennyezze azt. Keresse a harmóniát az élő és élettelen természettel. Az iskola feladata mindehhez a tudományos háttér elsajátíttatása, az önképzésre való képesség, az egyéni felelősség felismeretése, a pesszimista tehetetlenség helyett egy pozitív szemléletű, tevőleges életre való felkészítés.

Az iskola környezeti nevelése szolgálja az ökológiailag, szociálisan, gazdaságilag és politikailag fenntartható társadalom számára szükséges kulcskompetenciák kialakulását. A környezet és az egészség egymástól el nem választható fogalmak. A természeti környezet óvása, védelme nélkül nem beszélhetünk egészséges emberi életéről sem, mivel az ember a természet része. Az általa okozott környezeti szennyeződések károsan hatnak vissza saját szervezete működésére.

A problémák egyedül nem megoldhatók, ezért a környezeti nevelés fontos célja az együttműködésre nevelés, az egymásra odafigyelés, az egymás iránti szeretet kialakítása, a társadalomba való beilleszkedés képességének kifejlesztése. A jövő problémái sok esetben még beláthatatlanok, ezért fontos feladata a környezeti nevelésnek a kreativitás, az önálló ismeretszerzés és kritikus, problémamegoldó gondolkodás képességének kialakítása, fejlesztése.

Környezeti nevelésünk célja:

Igyekezzen a személyiség egészére hatni: a tudatra ismeretekkel, az érzelmekre élménnyel, az akaratra célratörő tevékenységekkel.

Terjessze ki a tanulók környezetét időtávtatban a múlt és a jövő felé egyaránt; térben a belső világuktól a közvetlen környezeten át a globális történésekig; méretekben az aprótól az átfogóig.

Rendszerszemléletre nevelés, globális összefüggések megértése.

Alternatív, problémamegoldó gondolkodás, döntésképeség fejlesztése, ok-okozati összefüggések keresése.

A természet, az élet, a biológiai sokféleség jelentőségének megértése. Létminőséghez szükséges értékek megismerése, és a viselkedési normák kialakítása. o Konfliktuskezelés, tolerancia, természeti, társadalmi felelősség fejlesztése.

- Helyes értékrend, erkölcs és életviteli szokások formálása.
- Környezet és egészség-tudatosság erősítése, az egészség és a környezet összefüggéseinek vizsgálata.
- Fogyasztás helyébe az életminőség prioritásának helyezése.
- Fenntarthatóságra való nevelés az ökológiai szemléletmód segítségével.
- Helyi célok megfogalmazása (pl. faültetés, madárvédelem, szelektív hulladékgyűjtés, energiatakarékosság, helyi védettség stb.);

- A természeti, épített, szociális környezetünk (lakóhely) ismerete, óvása, fejlesztése.
- Ismerjék a legfontosabb városi problémákat, a megelőzés és megoldás lehetséges módjait; (lakásügy, szegénység, kábítószer, közlekedés, bűnözés, fajgyűlölet, gazdasági fejlődés).
- Nem hagyományos szervezésű tanórai lehetőségek

Erdei iskola

Az erdei iskola olyan – általában négy napos, – szorgalmi időben megvalósuló, a szervező intézmény székhelyétől különböző helyszínű, környezethez illeszkedő nevelésitanulásszervezési egység. A tanítás tartalmilag és tantervileg egyaránt szorosan és szervesen kapcsolódik a választott helyszín természeti, ember által létesített és szocio-kulturális környezetéhez. Kiemelkedő nevelési feladata a környezettel harmonikus, egészséges életvezetési képességek fejlesztése és a közösségi tevékenységekhez kötődő szocializáció.

Az erdei iskolát a helyi tantervben megjelölt tananyag feldolgozására, választható formában (a jogszabályi előírásoknak megfelelően) szervezzük meg.

Terepgyakorlat

A terepgyakorlat a környezet valóságában megszerezhető ismeretszerzésre összpontosít adott megfigyelések, vizsgálatok, kísérletek elvégzésével. Ilyen például egy tájolási, tájékozódási gyakorlat, növényhatározás, vízmintavételezést, talajvizsgálatot tanító gyakorlat. A gyakorlatot ekkor a tevékenységbe bevonható tantárgyak együttes időkeretének a terhére tervezzük (például az erdei iskolában).

Projektek

Ismereteinket mindig valamilyen feladat, vagy élethelyzet megoldása érdekében mozgósítjuk. A környezettel való ismerkedés egyszerre kínál feladatokat, jelenít meg problémákat és kínál örömforrást, értéket. (A témák sokszínűek lehetnek, például: hogyan függünk a természettől, mindennapi szemetünk, így fogyasztunk, Budapest 1900-ban vagy 2100-ban stb.)

Tanórán kívüli lehetőségek

Az érdeklődők számára nyári tábort szervezünk az évente meghatározott helyszínnel. Környezet- és természetismereti versenyeken, vetélkedőkön indítjuk tanítványainkat, rajz- és fotópályázatokon veszünk részt.

A rejtett tanterv

- az iskolai megjelenésnek környezetbaráttá tétele
- természetes anyagok jelenlétének növelése, díszítőelemek szellemisége
- tanári példamutatás

- takarítás, világítás, víz- és energiafogyasztás, anyag és energiainimalizálás igénye
- hulladékok kezelése, szelektív gyűjtés, szárazelemgyűjtés

II. 14. A tanulók jutalmazásának, magatartásának és szorgalmának értékelési elvei

II. 14. 1. A magatartás értékelésének elvei

Alapelvek:

- segítse az iskola nevelési és oktatási céljainak elérését
- segítse a tanulók önismeretének fejlődését, adjon lehetőséget az önnevelésre is
- az értékelés általában a tanulók iskolai tevékenységére vonatkozzon
- mindig személyre szabott legyen

Az értékelés szempontjai:

- Megfelelés az iskolai követelményeknek:
 - a házirend, az iskolai követelmények ismerete, azok betartása és betartatása,
 - kiállás az iskolai viselkedés szabályainak megtartásáért
- A közösséghez és annak tagjaihoz való viszony:
 - beilleszkedés a közösségbe, mások beilleszkedésének elősegítése, aktív szerepvállalás a közösség előtt álló feladatok megoldásában, segítőkészség a problémák feltárásában és megoldásában
- Megfelelés az általános viselkedési normáknak: udvarias, figyelmes viselkedés és kulturált hangnem minden körülmények között

Az értékelés módja:

- **PÉLDÁS** magatartású az a tanuló, aki az elbírálás minden szempontjának következetesen megfelel. Nincs igazolatlan órája, sem szóbeli figyelmeztetése.
- **JÓ** magatartású az a tanuló, aki kisebb hiányosságok, kifogások mellett felel meg. Nem részesült írásbeli osztályfőnöki figyelmeztetésnél súlyosabb fegyelmező intézkedésben, egy igazolatlan órája van.
- **VÁLTOZÓ** magatartású az a tanuló, aki nem képes a követelményeknek folyamatosan megfelelni. 2 – 10 igazolatlan órája van, igazgatói intésben nem részesült.
- **ROSSZ** magatartású az a tanuló, aki a követelményeknek sorozatosan nem felel

meg, vagy magatartásával kapcsolatban olyan súlyos kifogás merült fel, hogy igazgatói intézésben vagy fegyelmi eljárás után büntetésben részesült, igazolatlan óráinak száma elérte a 11 – 30-at.

II. 14. 2. A szorgalomjegyek megállapításának elvei

Az értékelés szempontjai:

- A motiváltság: a tudás megszerzésének igénye az egyéni képességeknek megfelelő teljesítmény
- –tanulási folyamat: jó idő- és munkaszervezés kötelességtudó, pontos, megbízható, önálló munkavégzés fegyelmezett, aktív tanórai tevékenység
- Többletek (tanulmányi versenyek, szakkörök, pályázatok)

Az értékelés módja:

Egy tantárgyi bukás nem kizáró oka (a példás kivételével) egyetlen szorgalmi minősítésnek sem, az osztályfőnök mérlegeli a bukás körülményeit. Kettő vagy több tantárgyi bukás esetén a szorgalom minősítése változónál jobb nem lehet.

- **PÉLDÁS**, ha a fenti követelményeknek képességei szerint maradéktalanul megfelel.
- **JÓ**, ha a követelményeket általában teljesíti, de képességei alapján néhány területen még fejlődnie kell.
- **VÁLTOZÓ**, ha nem képes a követelményeknek folyamatosan megfelelni.
- **HANYAG**, ha nem is próbál megfelelni a követelményeknek.

II. 14. 3. A jutalmazás, fegyelmezés iskolai elvei

Tanulók jutalmazása

A tanulók tanulmányi teljesítményének és előmenetelének értékelését, minősítését elsősorban az alapján végezzük, hogy a tanulói teljesítmény hogyan viszonyul az iskola helyi tantervében előírt követelményekhez, emellett azonban figyelembe vesszük azt is, hogy a tanuló képességei, eredményei hogyan változtak fejlődtek-e vagy hanyatlottak az előző értékelés óta.

Azt a tanulót, aki tanulmányi munkáját képességeihez mérten kiemelkedően végzi, kitartó szorgalmat, vagy példamutató közösségi magatartást tanúsít, kiemelkedő sporteredménye, illetve egyéb versenyeredménye van, hozzájárul az iskola jó hírnevének megőrzéséhez, az iskola dicséretben részesíti, jutalmazza. Erre iskolánk kidolgozott egy ösztöndíj rendszert, melyet minden tanuló az iskolába való bekerüléskor megismer.

A gyermeket, a tanulót a tőle elvárhatónál jobb teljesítményéért az intézmény az alábbiak szerint jutalmazza:

- Azt a tanulót, aki képességeihez mérten
 - példamutató magatartást tanúsít,
 - vagy folyamatosan jó tanulmányi eredményt ér el,
 - vagy az osztály, ill. iskola érdekében közösségi munkát végez,
 - vagy az iskolai, ill. iskolán kívüli tanulmányi, sport, kulturális stb. versenyeken, vetélkedőkön
 - vagy előadásokon, bemutatókon vesz részt,
 - vagy bármely más módon hozzájárul az iskola jó hírnevének megőrzéséhez és növeléséhezaz iskola jutalomban részesíti.
- Az iskolában tanév közben elismerésként a következő dicséretek adhatók:
 - szaktanári dicséret
 - osztályfőnöki dicséret
 - igazgatói dicséret
 - nevelőtestületi dicséret.
- Az egész évben példamutató magatartást tanúsító kiemelkedő tanulmányi és közösségi munkát végzett tanulók a tanév végén:
 - szaktárgyi teljesítményért
 - példamutató magatartásáért
 - kiemelkedő szorgalmáért
 - példamutató magatartásáért és kiemelkedő szorgalmáért.
- Az iskolán kívüli versenyeken, vetélkedőkön, ill. előadásokon, bemutatókon eredményesen szereplő tanulók igazgatói dicséretben részesülnek.
- A kiemelkedő eredménnyel végzett együttes munkát, az egységes helytállást tanúsító tanulói közösséget csoportos dicséretben és jutalomban lehet részesíteni.
- A dicséretet írásba kell foglalni, és azt a szülő tudomására kell hozni.

A fegyelmezés iskolai elvei

- Azt a tanulót, aki
 - tanulmányi kötelezettségeit folyamatosan nem teljesíti,
 - vagy a tanulói házirend előírásait megszegi,
 - vagy igazolatlanul mulasztbüntetésben kell részesíteni.
- Az iskolai fegyelmezés formái:
 - szaktanári szóbeli figyelmeztetés
 - szaktanári intés
 - szaktanári megrovás
 - osztályfőnöki figyelmeztetés
 - osztályfőnöki intés
 - osztályfőnöki megrovás
 - igazgatói figyelmeztetés
 - igazgatói intés
 - igazgatói megrovás
- Az iskolai büntetések kiszabásánál a fokozatosság elve érvényesül, amelytől indokolt esetben a vétség súlyától függően el lehet térni.
- A tanuló súlyos köteleességszegése esetén a büntetési fokozatok betartásától el kell tekinteni, és a tanulót azonnal legalább az „osztályfőnöki figyelmeztetés= büntetésben kell részesíteni. Súlyos köteleességszegésnek minősülnek az alábbi esetek:
 - az agresszió (szóban vagy tettelesen) tanulókkal vagy az iskola bármely dolgozójával szemben;
 - az egészségre ártalmas szerek: (dohány, szeszesital, drog) iskolába hozatala, fogyasztása;
 - szándékos károkozás;
 - az iskola nevelői és alkalmazottai emberi méltóságának megsértése;
 - ezentúl mindazon cselekmények, melyek a büntető törvénykönyv alapján bűncselekménynek minősülnek.
- A tanuló súlyos köteleességszegése esetén a tanulóval szemben a magasabb jogszabályokban előírtak szerint fegyelmi eljárás is indítható. A fegyelmi eljárás megindításáról az iskola igazgatója vagy a nevelőtestület dönt.
- A büntetést írásba kell foglalni, és azt a szülő tudomására kell hozni.

- A tanuló gondatlan vagy szándékos károkozása esetén a tanuló szülője a magasabb jogszabályokban előírt módon és mértékben kártérítésre kötelezhető. A kártérítés pontos mértékét a körülmények figyelembevételével az iskola igazgatója határozza meg.

II. 15. Az érettségi vizsgatárgyak részei és követelményei

Jogszabályi háttér: Az érettségi vizsga részletes követelményeiről szóló 40/2002. (V. 24.)

OM rendelet és a 22/2009 OKM rendelet az érettségi vizsga részletes követelményeiről szóló

40/2002. (V. 24.) OM rendelet módosításáról

1/2012 NEFMI rendelet Az érettségi vizsga részletes követelményeiről szóló 40/2002. OM rendelet, a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. MKM rendelet, valamint az érettségi vizsga részletes követelményeiről szóló 40/2002. OM rendelet módosításáról szóló 22/2009. (IV. 22.) OKM rendelet módosításáról

A középszintű érettségi vizsga követelményeit az érettségi vizsga részletes követelményeiről szóló 40/2002. (V. 24.) OM rendelet tartalmazza. Az egyes tantárgyakból az érettségi témaköröket a 00/1997. (VI. 13.) Kormányrendeletben szabályozott módon az egyes munkaközösségek az érettségi vizsga előtt nyilvánosságra hozzák.

Választható érettségi tantárgyak

- 2. idegen nyelv (német, spanyol olasz, francia nyelv)
- Fizika
- Biológia
- Kémia
- Földrajz
- Fenntarthatóság
- Testnevelés
- Ének-zene
- Digitális kultúra
- Vizuális kultúra

Magyar nyelv és irodalom

Írásbeli vizsga

1. Szövegértési-nyelvi feladatsor és irodalmi feladatlap
2. Műértelmező szövegalkotás

A vizsgázó két különböző szövegalkotási feladatból választ egyet. A vizsgázó által választott feladat megoldásának elvárható terjedelme 500-800 szó. A választható feladatok a következők lehetnek:

- A) Egy adott mű (vagy műrészlet) problémaközpontú, értelmező bemutatása
- B) Témakifejtő dolgozat/esszé írása irodalmi témakörben

Szóbeli vizsga

- Magyar nyelv

A tételsor 20 tételét a részletes vizsgakövetelmény Magyar nyelv című fejezetében foglaltak alapján kell összeállítani. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a témakörök mindegyikéhez legalább két tétel tartozzék, a 8. témakörhöz pedig 1 tétel. További szóbeli tételek kijelöléséről a tételkészítő dönt, de egy témakörben legfeljebb 4 tétel adható.

1. Kommunikáció: 2-4
2. A magyar nyelv története 2-4
3. Ember és nyelvhasználat 2-4
4. A nyelvi rendszer 2-4
5. A szöveg 2-4
6. A retorika alapjai 2-4
7. Stílus és jelentés 2-4
8. Digitális kommunikáció 1

- Irodalom

A tételsor 20 tételét a részletes vizsgakövetelmény Irodalom című fejezetében foglaltak alapján kell összeállítani. A tételsort úgy kell összeállítani, hogy a témakörök mindegyikéhez a megadott számú tétel tartozzék.

1. Életművek. Művek a magyar irodalomból. Kötelező szerzők – 10
2. Szerzők, művek, korszakok a régi magyar irodalomból, a 16-18. századból. Választható szerzők – 1
3. Portrék, metszetek, látásmódok a 19-20. század magyar irodalmából. Választható szerzők – 2
4. Metszetek a 20. századi délvidéki, erdélyi, felvidéki, kárpátaljai irodalomból – 1
5. Művek a kortárs magyar irodalomból – 1
6. Művek a világirodalomból – 2
7. Színház és dráma – 2 (Egy tétel a magyar irodalomból, egy tétel a világirodalomból)
8. Az irodalom határterületei VAGY Regionális irodalom 1

1. **Életművek. Kötelező szerzők:** Petőfi Sándor, Arany János, Ady Endre, Babits Mihály, Kosztolányi Dezső, József Attila, Jókai Mór, Herczeg Ferenc, Mikszáth Kálmán, Vörösmarty Mihály
2. **Szerzők, művek, korszakok a régi magyar irodalomból a 18. század végéig:** Janus Pannonius, Balassi Bálint, Zrínyi Miklós, Mikes Kelemen, Csokonai Vitéz Mihály, A reformáció vallásos irodalma, az anyanyelvű kultúra születése, a reformáció világi irodalma, a barokk irodalma, népszerű világi költészet a 17-18. században
3. **Portrék, metszetek, látásmódok a 19-20. században a magyar irodalomban:** Berzsenyi Dániel, Gárdonyi Géza, Illyés Gyula, Juhász Gyula, Karinthy Frigyes, Kölcsey Ferenc, Krúdy Gyula, Márai Sándor, Móricz Zsigmond, Nagy László, Örkény István, Pilinszky János, Radnóti Miklós, Szabó Lőrinc, Szabó Magda, Tóth Árpád, Weöres Sándor
4. **Metszetek a 20. századi délvidéki, erdélyi, felvidéki és kárpátaljai irodalomból:** Áprily Lajos, Dsida Jenő, Gion Nándor, Kányádi Sándor, Kovács Vilmos, Reményik Sándor, Sütő András, Tamási Áron, Wass Albert
5. **Művek a kortárs magyar irodalomból:** Kortárs műalkotás: a mindenkori vizsga előtti utolsó harminc évben keletkezett (írt, bemutatott, megjelent) irodalmi alkotás.

7. **Művek a világirodalomból:** Választható korok és művek a világirodalomból a líra és epika tárgyköréből, az európai irodalom alapvető hagyományai: az antikvitás és a Biblia. További választható korszakok: középkor és reneszánsz, barokk, felvilágosodás, romantika, realizmus, a századfordulós modernség a szimbolizmustól az avantgárdig, és a 20. század
8. **Színház és dráma:** Szophoklész egy műve, Shakespeare egy műve, Molière egy műve, Katona József: Bánk bán, Madách Imre: Az ember tragédiája, Egy 19. századi dráma: Ibsen, Csehov, Örkény István egy drámája, Egy 20. századi magyar dráma. (Egy tétel a magyar irodalomból, egy tétel a világirodalomból)
9. **Az irodalom határterületei VAGY Regionális irodalom:** Egy jelenség vagy szerző vagy műfaj vagy műalkotás elemző bemutatása a lehetséges témák egyikéből: A régió, a tájegység, a település kulturális, irodalmi múltbeli és jelenkori hagyományainak bemutatása; a tájhoz, a régióhoz, a településhez kötődő szerzők; tájak, régiók, társadalmi problémák irodalmi alkotásokban való megjelenítése. A népköltészet, az irodalom filmen, televízióban, dal- szövegekben, a virtuális valóságban. Az adaptáció. A gyermek- és ifjúsági irodalom, A szórakoztató irodalom. Egy-két tipikus műfaj jellemzőinek bemutatása (útirajz, detektívregény, kalandregény stb.). Mítosz, mese és kultusz. Film- és könyvsikerek, divatjelenségek korunk kultúrájában

Történelem

Az írásbeli feladatlapon tartalmi jellemzői

Az írásbeli feladatsort kb. 60%-ban a magyar, kb. 40%-ban pedig az egyetemes történelemhez kapcsolódó feladatok alkotják.

Az összes feladat kb. 50%-át a XIX. és a XX. század történelme adja.

A feladatsor egészében az alábbi arányok érvényesülnek:

Politika-, esemény-, állam, jog- és intézménytörténet (35–45%);

Társadalom-, életmód-, mentalitás- és művelődéstörténet (17–23%);

Gazdaság-, technikatörténet és a környezeti kultúra története (17–23%);

Eszme- és vallástörténet (17–23%).

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A szóbeli vizsga tématerületei:

Gazdaság, gazdaságpolitika, anyagi kultúra;

Népesség, település, életmód;

Egyén, közösség, társadalom;

Politikai berendezkedések a modern korban;

Politikai intézmények, eszmék, ideológiák;

Nemzetközi konfliktusok és együttműködés;

Szabad témakör.

Lehetőség van a hat kötelező témakörön felül szabad témakör kijelölésére helyi tanterv alapján (pl. helytörténeti téma; forradalom – reform – kompromisszum; etnikum – nemzet – nemzetiség). A tételsor egészében is érvényesíteni kell azt, hogy a feladatok 55–65%-ban a magyar, 35–45%-ban pedig az egyetemes történelemhez kapcsolódjanak, és az összes feladat 45–55%-a az 1849-től napjainkig terjedő időszakra vonatkozzon.

A/ Kompetenciák

1. Források használata és értékelése
2. A szaknyelv alkalmazása
3. Tájékozódás térben és időben
4. Eseményeket alakító tényezők feltárása
5. Történelmi események és jelenségek problémaközpontú bemutatása

B/ Témakörök

1. Az ókor és kultúrája
2. A középkor
3. A középkori magyar állam megteremtése és virágkora
4. Szellemi, társadalmi és politikai változások az újkorban
5. Magyarország a Habsburg Birodalomban
6. A polgári átalakulás, a nemzetállamok és az imperializmus kora
7. A polgárosodás kezdetei és kibontakozása Magyarországon
8. Az első világháborútól a kétpólusú világ felbomlásáig
9. Magyarország története az első világháborútól a második világháborús összeomlásig
10. Magyarország 1945-től a rendszerváltásig
11. A jelenkor

12. A mai magyar társadalom és életmód

Idegen nyelv (angol, német, spanyol,- olasz, francia nyelv)

Írásbeli vizsga

Olvasott szöveg értése

Nyelvhelyesség

Hallott szöveg értése

Íráskészség

Szóbeli vizsga

1. Személyes vonatkozások, család
2. Ember és társadalom
3. Környezetünk
4. Az iskola
5. A munka világa
6. Életmód
7. Szabadidő, művelődés, szórakozás
8. Utazás, turizmus
9. Tudomány és technika
10. Gazdaság

Matematika

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

A feladatsor összeállításakor az alábbi tartalmi arányok az irányadók:

Gondolkodási módszerek, halmazok, logika, kombinatorika, gráfok 20%

Aritmetika, algebra, számelmélet 25%

Függvények, az analízis elemei 15%

Geometria, koordinátageometria, trigonometria 25%

Valószínűségszámítás, statisztika 15%

KOMPETENCIÁK:

1. Gondolkodási módszerek, halmazok, logika, kombinatorika, gráfok
2. Számelmélet, algebra
3. Függvények, az analízis elemei
4. Geometria, koordinátageometria, trigonometria
5. Valószínűség-számítás, statisztika

Témakörök:

1. Halmazok
2. Matematikai logika
3. Kombinatorika
4. Gráfok
5. Alapműveletek
6. A természetes számok halmaza, számelméleti ismeretek
7. Racionális és irracionális számok
8. Való számok
9. Hatvány, gyök, logaritmus
10. Betűkifejezések
11. Arányosság, százalékszámítás
12. Egyenletek, egyenletrendszerek, egyenlőtlenségek
13. Közéértékek, egyenlőtlenségek
14. A függvény (egyváltozós, valós)
15. Sorozatok
16. Elemi geometria
17. Geometriai transzformációk
18. Síkbeli és térbeli alakzatok
19. Vektorok a síkban és a térben
20. Trigonometria
21. Koordinátageometria
22. Kerület, terület, felszín, térfogat
23. Leíró statisztika
24. A valószínűség-számítás elemei

Fizika

- 1.1 Egyszerű mozgások
- 1.2 Összetett mozgások
- 1.3 Ismétlődő mozgások
- 1.4 Dinamika, a közlekedés és sportolás fizikája
- 1.5 Gépek

- 2.1 Munka, energia
- 2.2 A melegítés és hűtés következményei

- 3.1 Víz, levegő
- 3.2 Környezet

- 4.1 Szikrák, villámok
- 4.2 Elektromosság a környezetünkben
- 4.3 Generátorok és motorok

- 5.1 A hullámok szerepe a kommunikációban
- 5.2 Képek és látás

- 6.1 Az atomok és a fény
- 6.2 Az atommag szerkezete

- 7.1 A gravitációs mező
- 7.2 Csillagászat

- 8.1 A fizikatörténet jelentősebb személyei
- 8.2. Felfedezések, találmányok, elméletek
- 8.3. A jelen kihívásai

Az írásbeli feladatlap tartalmi és formai jellemzői:

A feladatlap két részből áll: Egy 20 kérdésből álló feleletválasztós kérdéssor és négy összetett (nyílt végű) feladat. Az utóbbiak közül a vizsgázónak hármat kell megoldania. A számításos feladat és a forráselemzést tartalmazó feladat kötelező, a jelenségértelmezés és a méréselemzés feladatok közül a vizsgázó választhat. Minden feleletválasztós kérdéshez három vagy négy válasz adott, amelyek közül pontosan egy helyes.

A feleletválasztós kérdéssor tartalmi arányai:

- Mozgás és egyensúly: 25%
- Energia, munka, hő: 10%
- Víz, levegő, környezet: 10%
- Elektromosság: 20%
- Hullámok, kommunikáció, fény: 15%
- Atomfizika, magfizika: 10%

A Világegyetem megismerése: 10%

Ezek az arányok csak hozzávetőlegesek, hiszen lehetnek olyan kérdések, amelyek több fejezethez is kapcsolódnak.

Szóbeli vizsga

1. A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői **kísérletre alapított témakifejtés vagy egyszerű mérés** esetén:

A tételsornak legalább 20 tételt kell tartalmaznia. A tételek legalább kétharmadának tartalmaznia kell ténylegesen kivitelezendő kísérletet vagy egyszerű mérést. Az Oktatási Hivatal minden évben nyilvánosságra hoz egy 40 kísérletet, illetve egyszerű mérést tartalmazó listát, amelyben az egyes témakörökhöz tartozó kísérletek, mérések száma megfelel a vizsgaleírásban a tételsorra előírt tartalmi arányoknak. A szóbeli tételsor összeállításakor a tételsorban szereplő elvégzendő vagy ismertetendő kísérletek, illetve egyszerű mérések legalább 80%-át az Oktatási Hivatal által nyilvánosságra hozott kísérletlistából kell kiválasztani.

A tétel jellemzői:

A tétel tartalmazzon egy megadott szempontok szerint kifejtendő elméleti részt, egy ehhez kapcsolódó, lehetőség szerint elvégzendő vagy ismertetendő kísérletet vagy egyszerű mérést, és ennek elemzésére vonatkozó feladatot. A tétel kifejtéséhez tartozik a fizikatörténeti vonatkozások ismertetése is, erre a tétel szövegének utalnia kell. A tételt lehetőleg úgy kell megfogalmazni, hogy a vizsgázónak lehetősége legyen több altéma közül választania. Ha a téma nem teszi lehetővé ténylegesen elvégezhető kísérlet vagy egyszerű mérés beiktatását, akkor egy kísérleti vagy mérési eljárás ismertetését vagy értékelését kell feladatul adni valamilyen forrás segítségével (grafikon, táblázat, sematikus rajz, videofelvétel, számítógépes szimuláció stb.).

A vizsga menete kísérlettel vagy egyszerű méréssel megalapozott témakifejtés esetében:

A felkészülési idő akkor kezdődik, amikor a vizsgázó, a tétellel kihúzása után megkapja a szükséges eszközöket. A felkészülési időben elvégzi a kísérletet vagy egyszerű mérést, a kapott eredményeket rögzíti, illetve vázlatot készíthet a kifejtendő tételrészhez. Felelőskor a kifejtés sorrendjét a vizsgázó választja meg. A tétel kifejtése és a felelés menete a vizsgaszabályzat szerint.

A tartalmi arányok megegyeznek az írásbeli vizsgáéval.

2. A vizsga menete **projektmunka** választása esetében: Az elkészített projekt munkát legkésőbb az adott vizsgaidőszak írásbeli vizsgáinak kezdetéig kell leadni a vizsgaszervező intézmény igazgatójának. Ha a vizsgázó projekt munkáját erre a határidőre nem adja le, akkor a szóbeli vizsgát a kihúzott tétel feladatainak megoldásával kell teljesítenie. A projekt munka értékelése a szóbeli vizsgarész értékelésének a része.

A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői projekt munka választása esetén:

A projekthez három elméleti kérdés tartozik (két összetett és egy egyszerű kérdés), melyet a felkészülés elején kap meg a vizsgázó. A kérdésekre a választ a vizsgázónak szóban kell kifejtene. A projekt bemutatására és az elméleti kérdések megválaszolására együttesen áll rendelkezésre a szóbeli vizsga felelési ideje. A kérdező tanár a szóbeli vizsga során a vizsgázó ezen kérdésekre adott válaszait a vizsgaleírásban erre meghatározott pontszámmal értékeli.

Biológia

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

A vizsgafeladatok a középszintű követelményrendszerben megadott bármely témakört érinthetik. A vizsgakövetelményekben megfogalmazott kompetenciák közül az írásbeli vizsga az alábbiakra helyezi a hangsúlyt:

- biológiai tények és elvek felidézésének képessége,
- természettudományos (biológiai) jelenségek, problémák felismerése, azonosítása,
- a jelenségek közti kapcsolatok felismerésének képessége,
- adatok értelmezése, átalakítása (szövegek, ábrák, grafikonok értelmezése),
- biológiai jelenségek értelmezése, változások előrejelzése, illetve ezek felismerése, azonosítása,
- a biológiai megfigyelések és kísérletek értelmezésének képessége,
- biológiai kísérletek alapelveinek ismerete és alkalmazása,
- bizonyítékok azonosítása, ezeken alapuló magyarázatok megalkotása, következtetések levonása, döntéshozatal,
- kijelentések, következtetések melletti vagy elleni érvelés, a hibás, félrevezető érvelés felismerése,
- természettudományos (biológiai) vizsgálatok jellemzőinek értelmezése, alkalmazása magyarázatokban.

Az írásbeli feladatlap formai jellemzői

A feladatlap 6-12 feladatból áll. Minden feladat több részfeladatot tartalmaz. Egy feladaton belül szerepelhetnek egyszerű (ismeretet felidéző) és értékelő (problémára irányuló) részfeladatok is. Ez utóbbiak kapcsolódhatnak kísérlet leírásához vagy szöveg, kép értelmezéséhez. A részfeladatok közel 50%-a egyszerű zárt végű feladat.

Feladattípusok:

- –Feleletválasztós feladatok
 - egyszerű választás;
 - összetett választás (a helyes betűk felsorolásával);
 - többféle asszociáció;
 - struktúra-funkció, illetve ábraelemzés;
 - illesztés (párosítás, besorolás
 - két halmaz közti kapcsolatot).
- Feleletalkotó feladatok o rövid válasz (nem meghatározás, hacsak a követelményrendszerben nem szerepel ez egyértelműen);
 - o ábrakészítés vagy
 - kiegészítés,
 - egyszerű számítás.

Szóbeli vizsga

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A vizsgakövetelményekben megfogalmazott kompetenciák közül a szóbeli vizsga az alábbiakra helyezi a hangsúlyt:

- a rendszeres biológiai megfigyelések, egyszerű kísérletek elvégzésének, értelmezésének készsége,
- az ismeretek alapján az álláspont megfogalmazása, a mellette való érvelés képessége,
- a helyi, illetve regionális problémák ismerete,
- a biológiai ismeretek alkalmazásának képessége a helyes életmód kialakítása, a fontosabb betegségek és megelőzési módjaik, illetve a környezetvédelmi ismeretek összefüggésében.

A tételsor jellemzői:

A tételsor legalább 20 tételből áll. Valamennyi tételhez két feladat – A) és B) – tartozik. Egy tétel két feladata nem vonatkozhat azonos témára.

A tétel jellemzői

Az A) feladat a vizsgázó választása szerint lehet

- projektmunka bemutatása,
- laboratóriumi vizsgálat (a részletes követelményekben dőlt betűvel szedett lehetőségek közül), vagy fajismerethez kapcsolódó feladat (ezek a lehetőségek 50-50%

arányban szerepeljenek a feladatok között).

Ez utóbbi lehet

- növényfaj meghatározása és ökológiai igényeinek jellemzése a Növényismeret c. könyv segítségével,
- több állat-, illetve növényfaj morfológiai és ökológiai jellemzésének összevetése, vagy
- nemzeti park, természetvédelmi terület, illetve az iskolához közeli életközösség élővilágának jellemzése segédanyag (pl. képanyag, videofilm, dia, fénykép, fajlista, térkép) alapján.

Ha a vizsgázó a projektmunkát választja, az elkészített munkát legkésőbb az írásbeli vizsgaidőszak kezdetéig be kell adnia a vizsgabizottságot működtető intézménynek. Ha a vizsgázó határidőre nem adja be a projektmunkáját, akkor a szóbeli vizsgán a kihúzott tétel A) feladatát kell megoldania. A leadott projektmunka írásbeli dolgozatként kezelendő.

A B) feladat egy életközeli probléma egészségügyi, környezetvédelmi, ökológiai vonatkozásairól szóló kifejtés. A B) feladatokat az ember szervezete és egészsége, valamint a természet- és a környezet védelme témakörből kell összeállítani. Amennyiben a téma ezt indokolja, a feladat igényelje a vizsgázó véleményének megfogalmazását is.

Kémia

Írásbeli vizsga

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői

Az írásbeli feladatsor általános, szerves és szervetlen kémiai kérdéseket tartalmaz. Az írásbeli feladatsor tartalmi összeállításánál meg kell jelennie a környezetkémiai és a hétköznapi élettel kapcsolatos, praktikus szemléletmódnak.

Az írásbeli feladatsor a következő típusú feladatokból állhat:

- feleletválasztásos kérdések (ezen belül egyszerű, akár fejben is megoldható számítási feladat is lehetséges);
- táblázatkiegészítés;
- reakcióegyenletek kiegészítése;
- elemző feladatok (kísérletelemzés, táblázatok, illetve diagramok elemzése, anyagok összehasonlítása, a jelenségek magyarázata stb. rövid szövegalkotási feladat formájában);
- esettanulmány típusú problémafeladat (egy kémiai tárgyú szöveg (pl. újságcikk) értelmezése,
- és a hozzá kapcsolódó kérdések megválaszolása);

- számítási feladatok (szöveges feladatok és feleletválasztásos kérdések egyaránt).

Az elméleti feladatoknak ismeret-, értés- és alkalmazásszintű kérdéseket is tartalmazniuk kell.

A feladatok száma változó, a felsorolt feladattípusok közül lehetőleg minél többféle szerepel az írásbeli feladatsorban. A feladattípusok egyesén is alkalmazhatók az egyes feladatokon belül, például kísérlet értelmezése és hozzá kapcsolódó számítás. Az írásbeli feladatsor az egyik feladat esetében két alternatívát kínál: az egyik inkább kémiai anyagismeretet igénylő, a másik számítási feladat.

Az írásbeli feladatsor összeállításában a következő arányok érvényesülnek:

- A számítási feladatokkal elérhető pontszám az összpontszámnak mintegy 20-40%-át teszi ki:
- annak, aki az alternatív feladat számításos formáját választja, legfeljebb 40%, annak, aki
- az elméleti jellegű kérdést oldja meg, 20% körüli érték.
- Az elméleti feladatokkal elérhető pontszám az összpontszámnak 60-80%-át teszi ki.
- A feleletválasztásos kérdések pontaránya az elméleti feladatokon belül minimum 15%.
- Az alternatív feladat pontszáma az összpontszámnak legfeljebb 15%-a lehet.
- Egy-egy feladat maximális pontszáma nem haladhatja meg az írásbeli feladatsor összpontszámának 20%-át.

Szóbeli vizsga

A szóbeli tételsor tartalmi jellemzői

A tételsor jellemzői A tételsor legalább 20 tételt tartalmaz. A tételsorban minden témakörből szerepelnie kell kérdésnek, törekedni kell a követelményrendszer minél teljesebb lefedésére. A tétel jellemzői A szóbeli vizsgatétel két (A) és B)) feladatot tartalmaz. Az A) feladat: Egy szerves, szervetlen vagy általános kémiai téma vagy témakör átfogó ismertetése. A B) feladat: Projektmunka bemutatása vagy gyakorlati feladat, amely lehet: egy kísérlet végrehajtása és a tapasztalatok értelmezése vagy egy leírt kísérlet várható tapasztalatainak megadása és értelmezése, vagy egy leírt kísérlet megadott tapasztalatainak értelmezése. Amennyiben a B) feladat egy kísérlettel kapcsolatos feladat, úgy az A) és a B) feladatnak eltérő témaköröket (pl. szerves és szervetlen vagy általános és szerves kémia) kell érinteniük. Elvégzendő kísérlet esetén a tételnek tartalmaznia kell a kísérlet során felhasználható anyagok és eszközök listáját. A felkészülési idő után, a szóbeli felelet megkezdése előtt a vizsgázó az elvégzendő kísérletet a vizsgabizottság tagjainak bemutatja.

Földrajz

Az írásbeli feladatlap tartalmi jellemzői:

Az írásbeli feladatsor a vizsgakövetelmények valamennyi főtémaköréből tartalmaz kérdéseket.

Az írásbeli feladatsorban közel azonos arányban jelennek meg a természetföldrajzi és a társadalomföldrajzi tartalmak.

- 40%-ban földrajzi-környezeti ismeretanyag. Ez a részletes érettségi követelményekre épülő zártvégű vagy rövid választ igénylő nyílt végű feladatokban jelenik meg, amelyek a követelményrendszer arányait figyelembe véve különböző témakörökhöz kapcsolódnak.
- 20%-ban topográfiai ismeretek, amelyek a vizsgakövetelményben felsorolt névanyagra épülnek; a megjelölt földrajzi fogalmak megnevezését és a hozzájuk kapcsolódó tartalmak ismeretét várják el a vizsgázótól.
- 40%-ban gyakorlati jellegű feladatok (pl. grafikonelemzés, ábraelemzés, számításos feladatok, ábrázolás, mérés a térképen, képfelismerés, forráselemzés).

Szóbeli vizsga

1. feladat – Általános természetföldrajz, a kontinensek, illetve Magyarország természetföldrajza

Tájékozódás a földrajzi térben

Tájékozódás a kozmikus térben és az időben

A geoszférák földrajza

A kőzetburok földrajza

A levegőburok földrajza

A vízburok földrajza

A geoszférák kölcsönhatásai, a földrajzi övezetesség

Magyarország földrajza – helyünk a Kárpát-medencében és Európában

Európa földrajza

Az Európán kívüli kontinensek földrajza

2. feladat – Általános társadalomföldrajz, regionális társadalmi-gazdasági földrajz

Átalakuló települések, eltérő demográfiai problémák a 21. században

A nemzetgazdaságtól a globális világgazdaságig

Magyarország földrajza – helyünk a Kárpát-medencében és Európában

Európa földrajza

Az Európán kívüli kontinensek földrajza

Helyi problémák, globális kihívások, a fenntartható jövő dilemmái

Fenntarthatóság

Írásbeli vizsgarész – az elkészítési folyamat és a projektmunka (produktum) értékelése (0–100 pont)

Az elkészült produktum értékelése központi javítási-értékelési útmutató (szempontrendszer alapján) történik. Az értékelés során a projektmunka elkészítésének folyamatát és a produktum minőségét is értékelni kell.

Az elkészítési folyamat értékelési szempontjai: (0–30 pont)

- Témaválasztás, szakmai háttéranyagok gyűjtése és feldolgozása (0–10 pont)
- Határidők betartása (0–5 pont)
- Folyamatos kapcsolattartás a konzulenssel (0–5 pont)
- Munkanapló vezetése, a tapasztalatok rögzítése (0–10 pont)

Az elkészült projektmunka (produktum) értékelési szempontjai: (0–70 pont)

- Cím és tartalom összhangja (0–5 pont)
- Tartalmi, hangsúlyok, fókuszok megjelenése; a célkitűzésekkel való összhang (0–10 pont) Ezen belül:
 - belső arányok (0–5 pont)
 - a témák egymásra épülése, koherenciája, belső logikája (0–5 pont)

A projektmunkából kiderül-e, hogy a vizsgázó feldolgozott témában kellően tájékozott-e, bemutatta-e a projektmunka helyét a szélesebb szakmai kontextusban (0–5 pont)

Szakmai tartalom minősége, a projektmunka szakmai hibátlansága (0–20 pont)

- Betartotta-e a vizsgázó az elvárt formai követelményeket (0–3 pont)
- A projektmunka nyelvezete egyértelmű, a szakterminusok használata megfelelő, nyelvhelyességi és helyesírási szempontból kifogástalan (0–5 pont)
- A vizsgázó a projektmunkában integrálta a vonatkozó tantárgyi ismereteit, mindennapi tapasztalatait (0–5 pont)
- A forrásokra való hivatkozások egyértelműek és megfelelnek az előírt hivatkozási követelményeknek (0–5 pont)
- A produktum típusától függően a vizuális megjelenés, az ábrák, képek, diagramok, mellékletek stb. minősége, audiovizuális produktum esetében a kép és a hang minősége kifogástalan (0–7 pont)
- A projektmunka tartalmazza a vizsgázó saját véleményét, ötleteit (0–5 pont)

Amennyiben egy témakidolgozás meghatározó része bizonyíthatóan plágium, a teljes feladatra 0 pontot kell adni!

Szóbeli vizsgarész

A szóbeli vizsgán a vizsgázó prezentáció keretében önállóan bemutatja

- a) a projekt megvalósításának folyamatát,
- b) a projektmunka produktumát.

A bemutató időkerete maximum 15 perc. A bemutató végén a vizsgázónak válaszolnia kell a kérdező tanár, illetve a vizsgabizottság által feltett kérdésekre. A szakmai kérdésekre adott válaszok is a vizsga részét képezik. A prezentáció pdf-ben leadott változata a vizsgadokumentáció részét képezi.

A projektvédelem értékelési szempontjai (0–50 pont)

- A cél és a tervezett eredmény világos megjelenése (0–5 pont)
- A folyamat és produktum bemutatása (0–15 pont)
- Logikus felépítés (0–5 pont)
- Az előadás szakmaisága, a szaknyelv használata (0–5 pont)
- A prezentáció stílusa, minősége (0–5 pont)
- Önálló vélemény, javaslat megfogalmazása (0–5 pont)
- A vizsgabizottság kérdéseire adott válaszok szakmai minősége (0–10 pont)

Testnevelés

A gyakorlati feladatsor tartalmi jellemzői

A középszintű gyakorlati vizsgán a teljesítmény mérése és az adott pszichomotoros sporttevékenység, illetve a sportág technikájára jellemző mozdulatsorok értékelése történik.

A vizsgázók a számukra szervezett versenyszerű tevékenység keretében teljesítik a kapott feladatokat. A vizsga 5 részből áll, amely több különböző sportág mozgásanyagára épül.

A gyakorlati vizsga kötelező és kötelezően választható részekből, ezeken belül elemekből áll.

A vizsgázó előzetesen dönthet a követelményrendszerben rögzített választható testgyakorlati ágak közül, melyet az érettségi vizsgára történő jelentkezéskor kell megjelölnie.

- A gyakorlati vizsga kötelező részei a következők:
 - Gimnasztika: kötélmászás, szabad gyakorlat

- A gyakorlati vizsga kötelezően választható részei és elemei a következők (minden részből egy elemet kell választani):
 - Atlétika: futás (60 méter vagy 2000 méter)
 - atlétikai ugrás (távol- vagy magasugrás)
 - atlétikai dobás (kislabdahajítás vagy súlylökés).
 - Torna: a szekrényugrás és a talajgyakorlat kötelező, továbbá a vizsgázónak be kell mutatni egy választott tornaszer (lányok: felemáskorlát vagy gerenda, vagy ritmikus gimnasztika; fiúk: gyűrű vagy nyújtó vagy korlát) gyakorlatát.
 - Testnevelési- és sportjátékok: egy választott labdajáték (kézi- vagy kosár- vagy röplabda vagy labdarúgás).
 - Úszás vagy küzdősport a követelményrendszerben meghatározott módon. A küzdősporthoz a vizsgázóknak kell gondoskodnia azonos súlycsoportú küzdőtársról.

Szóbeli vizsga

„A= altételsorban testnevelés-elméleti, testkultúrával kapcsolatos, egészségügyi és szervezési kérdéseket, feladatokat tartalmazó kérdések fordulnak elő. Az altételsornak minden témakört érintenie kell.

A vizsgán „A= és „B= altételsorból húznak a vizsgázók. A „B= altételsor a nélkülözhetetlen fogalmi ismeretek megbízhatóságát méri.

Az „A= altételhez kapcsolódó feladatok típusai az alábbiak lehetnek:

- önálló tervek, modellek készítése az egészséges életmód megtervezésére;
- a vizsgakövetelményekben előírt ismeretek értelmezése és felhasználása a mindennapos egyéni testedzés(terv) megtervezéséhez;
- az ismeretek alkalmazása megadott szempontok szerint egy kiválasztott gyakorlatra (feladat, mozgássor, sportág);
- meghatározott sport- és rendezvényszervezési feladatok saját, eredeti megoldásainak bemutatása;
- egy egészségvédelemmel és az egészséges életmóddal kapcsolatos probléma értékelő elemzése a vizsgázó saját véleménye, gondolatai alapján.

A „B= altételhez kapcsolódó feladatok típusai lehetnek:

- felsorolás (nevek, testnevelés-elméleti fogalmak stb.);
- fogalom meghatározása (egészségügyi, testnevelés-elméleti stb.);
- adat felidézése (időpontok, sporteredmények stb.)

Ének–zene

Írásbeli vizsga

- I. Zenefelismerés
- II. Zenetörténeti szövegalkotás,
- III. Általános zenei alapismeretek, Dallamátírás.

Szóbeli vizsga

A tétel három altételből áll („A=, „B=, „C=). A vizsgázónak mindhárom altételből kell húznia egyet.

„A= altétel: egy népdal éneklése szöveggel (maximum két versszakkal), emlékezetből, valamint az énekelt népdal elemzése emlékezetből.

„B= altétel: egy műdal éneklése a részletes vizsgakövetelményekben megjelölt szintek alapján, továbbá az énekelt anyaghoz kötődő zenei-, és általános művészettörténeti ismeretek kifejtése.

„C= altétel: egy periódus terjedelmű, modulációt nem tartalmazó bécsi klasszikus zenei idézet lapról olvasása szolmizálva 2#-2b-ig terjedő hangnemekben.

Digitális kultúra

1. Szövegszerkesztés

1. 1. A szövegszerkesztő használata
 1. 1. 1. *Dokumentum létrehozása, megnyitása, mentése*
 1. 1. 2. *Szövegbevitel, szövegjavítás*
1. 2. Szövegjavítási funkciók
 1. 2. 1. *Keresés és csere*
 1. 2. 2. *Kijelölés, másolás, mozgatás, törlés*
 1. 2. 3. *Nyelvi segédeszközök*
1. 3. Szövegszerkesztési alapok
 1. 3. 1. *A dokumentum egységei*
 1. 3. 2. *Karakterformázás*
 1. 3. 3. *Bekezdésformázás*
 1. 3. 4. *Szakaszformázás*
 1. 3. 5. *Stílusok*
 1. 3. 6. *Nyomtatás*
1. 4. Táblázatok és objektumok a szövegben
 1. 4. 1. *Táblázatkészítés a szövegszerkesztővel*

- 1. 4. 2. *Kördokumentum-készítés (csak emelt szinten)*
- 1. 4. 3. *Képek, alakzatok és egyéb objektumok*
- 1. 4. 4. *Tartalomjegyzék*

2. Számítógépes grafika és képszerkesztés

2. 1. Grafika

- 2. 1. 1. *Megnyitás, mentés, beszúrás*
- 2. 1. 2. *Alakzatok megrajzolása, módosítása*

2. 2. A rastergrafika

- 2. 2. 1. *Létrehozás, megnyitás, mentés*
- 2. 2. 2. *Alakzatok beillesztése, módosítása*

2. 3. A vektorgrafika

- 2. 3. 1. *Létrehozás, megnyitás, mentés*
- 2. 3. 2. *Alakzatok beillesztése, módosítása*
- 2. 3. 3. *Alakzatok tulajdonságainak módosítása*
- 2. 3. 4. *Alakzatok egymáshoz viszonyított elrendezése és halmazműveletei*
- 2. 3. 5. *Csomópont- és halmazműveletek*

2. 4. Képek feldolgozása

- 2. 4. 1. *Megnyitás, mentés*
- 2. 4. 2. *Kép beillesztése, módosítása*

3. Bemutatókészítés

- 3. 1. *Adatok bevitele és módosítása*
- 3. 2. *Bemutató elkészítése és formázása*

4. Táblázatkezelés

4. 1. A táblázatkezelő használata

- 4. 1. 1. *Táblázat megnyitása, mentése*
- 4. 1. 2. *Adatok bevitele, javítása*

4. 2. A táblázat szerkezete

- 4. 2. 1. *Cella, oszlop, sor, tartomány, munkalap*

4. 3. Adatok a táblázatokban

- 4. 3. 1. *Cella tartalma*
- 4. 3. 2. *Számformátumok*
- 4. 3. 3. *Adatok rendezése, kigyűjtése*
- 4. 3. 4. *A cellahivatkozások használata*
- 4. 3. 5. *Képletek szerkesztése, függvények alkalmazása*

- 4. 4. Táblázatformázás
 - 4. 4. 1. *Karakter- és cellaformázások*
 - 4. 4. 2. *Sor-, oszlop, tartománybeállítások*
 - 4. 4. 3. *Oldalbeállítások*
- 4. 5. Diagramok és egyéb objektumok
 - 4. 5. 1. *Diagramok*
 - 4. 5. 2. *Objektumok*
- 5. Adatbázis-kezelés**
 - 5. 1. Az adatbázis-kezelés alapfogalmai
 - 5. 1. 1. *Az adatbázis alapfogalmai*
 - 5. 2. Az adatbázis szerkezete és kialakítása
 - 5. 2. 1. *Adatbázisok és -táblák előkészítése*
 - 5. 2. 2. *Adattípusok*
 - 5. 2. 3. *Adatok módosítása, törlése*
 - 5. 2. 4. *Adattáblák közötti kapcsolatok*
 - 5. 3. Adatbázis-kezelési műveletek
 - 5. 3. 1. *Lekérdezések*
 - 5. 3. 2. *Számítások végzése*
- 6. Publikálás a világhálón (csak emelt szinten)**
 - 6. 1. Webhely felépítése
 - 6. 1. 1. *Könyvtárszerkezet*
 - 6. 1. 2. *A webhely elemeinek kapcsolata*
 - 6. 2. Webdokumentum tartalma
 - 6. 2. 1. *A tartalom szöveges része*
 - 6. 2. 2. *A tartalom egyéb részei*
 - 6. 3. Webdokumentum formázása
 - 6. 3. 1. *A webhely kapcsolata állományainak*
 - 6. 3. 2. *A CSS elemei*
- 7. Algoritmizálás, adatmodellezés**
 - 7. 1. Adatszerkezetek, adat be- és kivitel
 - 7. 1. 1. *Egyszerű adattípusok*
 - 7. 1. 2. *Összetett adattípusok*
 - 7. 2. Algoritmisleíró eszközök
 - 7. 2. 1. *Feladatmegoldás egy algoritmisleíró eszköz segítségével*

7.3. Elemi algoritmusok

7.3.1. *A programozás alapelvei*

7.4. Rekurzió (csak emelt szinten)

7.4.1. *Rekurzív algoritmus*

8. A programozás eszközei

8.1. Programozási nyelv

8.1.1. *Egy programozási nyelv ismerete*

8.1.2. *Adat be- és kivetel*

8.2. Programfejlesztés és környezet

8.2.1. *Kódolási, szerkesztési eszközök valamilyen programnyelvi fejlesztői környezetben*

8.2.2. *Tesztelés*

Vizuális kultúra

A gyakorlati vizsgarész I. három összetevőből áll: (írásbeli)

1. a vizsgán készített, a projekttémához kapcsolódó helyszíni alkotómunka
2. projektmunka elkészítése
3. a portfólió összeállítása

1. Helyszíni alkotómunka: A vizsga helyszínén elkészítendő alkotás egyrészt témájában illeszkedik a projektfeladat témájához, másrészt a vizsgázó által választott szabadkézi képzőalkotó eljárás használata alkalmas arra, hogy a portfólióban szerepeltetett alkotások képi minőségével való összehasonlításban bizonyítsa azok sajátkezüségét. A helyszínen készített alkotómunka feladatmegfogalmazása nem nyilvános. A vizsgázó a gyakorlati vizsga megkezdésekor kapja meg a választott projekttémához illeszkedő feladatot, amelyet szabadon választott szabadkézi (nem digitális) technikával old meg a vizsga 120 perces időkeze alatt.

2. Projektmunka: A vizsgázó, egy központilag megadott témájú vizuális projektmunkát készít el és a vizsgán bemutatja. A vizuális projektfeladat egy bőséges asszociációs bázissal bíró téma önálló vizuális feldolgozása szabadon választott eszközökkel. A projektfeladat megfogalmazása, egyrészt támaszkodik az iskolai tanulmányok során az „alkotva befogadás” tantervi alapelveivel összhangban megszerzett művészettörténeti ismeretanyagra, felteveli a problémamegoldó folyamatok ismeretét és használatukban való gyakorlottságot, másrészt többféle, tényleges alkotótevékenység eredménye jelenik meg benne.

3. Portfólió: A vizsgázó a korábbi munkáiból, megadott szempontok szerint összeválogat egy gyűjteményt, és azt a megfelelő módon, bemutatásra alkalmas formában kiállítja. A portfólió a vizsgázó, korábbi munkáiból, megadott szempontok szerint összeválogatott gyűjtemény, amelyet bemutatásra alkalmas formában kiállít.

A portfólió tartalmazza az alábbiakat:

- két olyan munkát, amelyet sikeresnek tart a vizsgázó;
- egy olyan munkát, amelyet kevésbé tart sikeresnek a vizsgázó;
- egy olyan munkát, amelyet a legkedveltebb technikájával készített a vizsgázó;
- egy olyan munkát, amely egy tárgy tervezését dokumentálja (több rajz is lehet egy lapon);
- egy olyan munkát, amely látvány alapján készült tanulmányrajz, festmény vagy plasztika (fotója);
- egy olyan munkát, amely képet és szöveget együttesen alkalmazó kompozíció;
- egy olyan munkát, amely a vizsgázó által szabadon választott téma tetszőleges feldolgozása.

A gyakorlati vizsgarész II.: (szóbeli)

A gyakorlati vizsgarész II. két összetevőből áll:

1. a projektmunka bemutatása,
2. a portfólió bemutatása.

1.: A projektmunka bemutatása

A vizsgázó a gyakorlati vizsga II. részeként ismerteti a projektet: a szabadon választott technikával készült produktumot és digitális prezentáció segítségével szemlélteti az alkotó-tervező folyamatot. A projekt bemutatása során szóban ismerteti és értelmezi a helyszínen készített alkotását mind a projekt témájával, az azt reprezentáló produktummal, mind a portfólióban megjelenített saját munkáival összefüggésben.

2.: A portfólió bemutatása

A kiválogatott anyaghoz kapcsolódva a vizsgázó szóban önállóan bemutatja, értékeli, értelmezi munkáját és indokolja a válogatását, ismerteti a munkáját irányító főbb gondolatokat.

III. Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai fejlesztő programja

III. 1. Általános elvek

III. 1. 1. A Nemzeti Alaptanterv és a választott kerettanterv alkalmazása a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásában

A Nemzeti alaptanterv (a továbbiakban: NAT) a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának is alapdokumentuma, az abban meghatározott fejlesztési területek – nevelési célok, kulcskompetenciák, illetve a tanulási területeken megfogalmazott célok, feladatok a sajátos nevelési igényű tanulókra is érvényesek. A sajátos nevelési igényű tanulókat nevelő-oktató iskolák pedagógiai programjuk, helyi tantervük elkészítésénél figyelembe veszik:

- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban: köznevelési törvény), a NAT és az Irányelv rájuk vonatkozó előírásait,
- a nevelés és oktatás helyi célkitűzéseit és lehetőségeit,
- a szülők elvárásait és
- az általuk nevelt-oktatott tanulók sajátosságait.

III. 1. 2. Célja a sajátos nevelési igényű tanulók esetében

- a fejlesztés a számukra megfelelő tartalmak közvetítése során valósuljon meg, segítse a minél teljesebb önállóság elérését és a társadalomba való mind teljesebb beilleszkedést;
- az iskola fejlesztési követelményei igazodjanak a fejlődés lehetséges üteméhez;
- a tanulást megalapozó pszichikus funkciók, képességek, készségek kialakítása, fejlesztése kiemelt szerepet kapjon a teljes oktatás szintjén
- a rehabilitációs célú fejlesztő terápiák programjai váljanak az intézmények pedagógiai programjainak tartalmi elemeivé,
- a tanulókat a nevelés-oktatás, fejlesztés ne terhelje túl.

Ennek érvényesítése érdekében meghatározza:

- a tartalmak kijelölésekor egyes területek módosításának, elhagyásának vagy egyszerűsítésének, illetve új területek bevonásának lehetőségeit;
- a sérült képességek, készségek, kompetenciák rehabilitációs, célú korrekciójának területeit;
- a nevelés-oktatás és fejlesztés szokásosnál nagyobb mértékű időbeli kiterjesztésére vonatkozó javaslatokat.

III. 1. 3. A sajátos nevelési igényű tanulók egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs ellátása

A tanulók között fennálló – egyéni adottságokból és igényekből adódó – különbségeket az iskolák a pedagógiai programok és helyi tantervek kialakításakor veszik figyelembe.

A sajátos nevelési igény kifejezi:

- a tanuló életkori sajátosságainak fogyatékoság, sajátos nevelési igény által okozott részleges vagy teljes körű módosulását, egyenetlenségeit;
- az iskolai tanuláshoz szükséges képességek kialakulásának sajátos útját, fejlődésének eltérő ütemét, esetleg részleges vagy teljes kiesését, egyenetlenségét, lassúbb ütemű és az átlagtól eltérő szintű fejleszthetőségét.
- a sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teheti szükségessé.

A rehabilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei

- A sajátos nevelési igényű tanulók nevelésében-oktatásában részt vevő nevelési-oktatási intézmények egész nevelési-oktatási rendszerét – az általános elveken túl – átfogó, hosszú távú rehabilitációs, rehabilitációs célok és feladatok határozzák meg, melyeket az intézmény dokumentumai tartalmaznak.
- A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység olyan szakmaközi együttműködésben kialakított és szervezett nyitott tanulási-tanítási folyamatban valósul meg, mely az egyes tanulók vagy tanulócsoportok igényeitől függő eljárások, időkeret, eszközök, módszerek, terápiák alkalmazását teheti szükségessé.
- A sajátos nevelési igényű, ugyanakkor kiemelt tehetségű tanulók ellátása esetén a rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység mellett kell megjelenniük a tehetséggondozás feladatainak.

A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai

- A mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékoságból, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékoságból, autizmus spektrumzavarból vagy egyéb pszichés fejlődési zavarból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával.
- Törekvés a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására.
- A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.
- Az egyéni sikereket segítő, a társadalmi együttélés szempontjából kívánatos egyéni tulajdonságok, funkciók és a személyiség fejlesztése.
- Társas beilleszkedés, a szociális kompetenciák fejlődésének támogatása.
- Az egyes területeken kimagasló teljesítményt nyújtó tanulók tehetségének kibontakoztatása.

A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők

- A sajátos nevelési igény típusa és súlyossága.
- A sajátos nevelési igény kialakulásának, felismerésének, diagnosztizálásának ideje.
- A sajátos nevelési igényű tanuló
 - életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei,
 - képességei, kialakult készségei, kognitív funkciói, meglévő ismeretei,
 - érzelmi szükségletei, állapota, attitűdje,

A társadalmi integráció kívánalmai: az egyéni tanulási utak megtervezése és biztosítása, az átvezetés, a továbbtanulás, pályaválasztás, a lehető legönállóbb életvitelre történő felkészítés.

A sajátos nevelési igényű tanuló fejlesztésére vonatkozó célokat, feladatokat, tartalmakat, tevékenységeket, követelményeket meg kell jeleníteni:

- az intézmény pedagógiai programjában,
- a helyi tantervben,
- a tematikus egységekhez, tervekhez kapcsolódó tanulási-tanítási programban (pl. tanmenet, óraterv),
- az egyéni fejlesztési tervben.

A sajátos nevelési igény típusának megfelelő szakirányú végzettséggel rendelkező gyógy-pedagógus, konduktor kompetenciája:

- a programok, programcsomagok tervezése, összeállítása;
- a rehabilitációs, rehabilitációs egyéni és kiscsoportos fejlesztés, osztálytermen belüli megsegítés;
- közreműködés az integrált nevelés, oktatás keretein belül a tanítási órákba beépülő rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztő tevékenység tervezésében, kivitelezésében, ezt követően a konzultációban, az osztálytermi környezet adaptációjában;
- a tanuló fejlődésének nyomon követése, értékelése, illetve az ebben való közreműködés a többségi pedagógusokkal együtt.

III. 1. 4. A szükséges pedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű tanulók számára

A nevelés-oktatás, fejlesztés kötelezően biztosítandó pedagógiai feltételeit a köznevelési törvény foglalja össze. A köznevelési törvény a sajátos nevelési igényű tanulóhoz igazodva az általánosan kötelező feltételeket több területen módosítja, illetve kiegészíti olyan többlétszolgáltatásokkal, amelyeket ki kell alakítani és hozzáférhetővé kell tenni a sajátos nevelési igényű tanulók számára, mint például:

- speciális tanterv, tankönyvek, tanulási segédletek, differenciált, egyénre szabott tananyagok;
- speciális gyógyászati, valamint tanulást, életvitelt segítő technikai eszközök;
- az egyéni szükségletekhez igazodó környezet, speciális bútorok; fejlesztő helyiségek;
- rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának, illetve osztálytermi foglalkoztatásának megvalósulásához;
- a tanulók sajátos nevelési igénye típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező, az integrált fejlesztésben lehetőleg tapasztalt gyógypedagógus, terapeuta (módszertani intézmény, utazótanári szolgálat).

III. 1. 5. A többségi intézményekben megvalósuló (integrált) nevelés, oktatás

A sajátos nevelési igényű tanulók eredményes szocializációját, iskolai pályafutását elősegítheti a nem sajátos nevelési igényű tanulókkal együtt történő – integrált – oktatásuk (teljes vagy részleges integrációjuk). Az együttnevelést megvalósító intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál, mint részvétet és védettséget. Sikerkritériumnak a tanulók beilleszkedése, önmagukhoz mért fejlődése, a többi tanulóval való együtt haladása tekinthető, melynek eredményes megvalósítását az alábbi tényezők biztosítják:

- A befogadó iskola vezetője támogatja pedagógusai részvételét az integrációt segítő szakmai programokon, akkreditált továbbképzéseken, alkalmat teremt a horizontális tudásátadásra.
- Az együttnevelést megvalósító iskolák pedagógusainak, valamennyi dolgozójának, gyermekés szülői közösségének felkészítése a sajátos nevelési igényű tanulók fogadására.
- Az együttnevelés megvalósításában a különböző pedagógiai színtereken a rehabilitációs, rehabilitációs szemlélet érvényesülése és a sérülésspecifikus módszertani eljárások alkalmazása. A módszerek, módszerkombinációk megválasztásában a „sérülésspecifikusság= alkalmazkodást jelent a sajátos nevelési igény típusához, az elmaradások súlyosságához, az egyéni fejlődési sajátosságokhoz, a tanuló képességei kibontakoztatásának érdekében.
- Multidiszciplináris teamek (pl. többségi pedagógus, gyógypedagógus, szülő, az érintett tanuló stb.), illetve jó gyakorlat e-bank, iskolai „forrásközpont= működtetése – a pedagógusok által kidolgozott egyes differenciált tananyagok, feladatlapok stb. felhasználásával, melyeket az iskola minden pedagógusa használhat, illetve minden pedagógus gyarapítja az anyagokat.
- A nyitott tanulási-tanítási folyamatban megvalósuló tevékenység, amely lehetővé teszi az egyes gyermek vagy csoport igényeitől függő pedagógiai – esetenként egészségügyi – eljárások, eszközök, módszerek, terápiák, a tanulást-tanítást segítő speciális eszközök alkalmazását.
- A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésében oktatásában, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel, a diverzitás iránti pozitív attitűddel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező pedagógus, aki
 - a tananyag-feldolgozásnál figyelembe veszi a tantárgyi tartalmak – egyes sajátos nevelési igényű tanulók csoportjaira jellemző – módosulásait;
 - egyéni fejlesztési tervet készít a gyógypedagógus együttműködésével, ennek alapján egyéni haladási ütemet biztosít, a differenciált nevelés, oktatás céljából individuális módszereket, technikákat alkalmaz;
 - a tanórai tevékenységek, foglalkozások során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a folyamatos értékelés, hatékonyságvizsgálat, a tanulói teljesítmények elemzése alapján – szükség esetén – megváltoztatja eljárásait, az adott szükséglethez igazodó módszereket alkalmaz;
 - a neurodiverzitást figyelembe vevő oktatási módszerek, rugalmas tanulásszervezés segítségével minden szempontból akadálymentes és minden tanuló számára egyformán hozzáférhető tanulási környezetet hoz létre, melyben érvényesül a differenciált célkijelölés, a többszintű ter-

vezés, a differenciáló módszerek (az instrukciók adása terén is) alkalmazása, beleértve az értékelést is;

- egy-egy tanulási, nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres;
- együttműködik különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus, konduktor iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba, megosztva vállalja a felelősséget a különleges bánásmódot igénylő gyermek haladásáért.

A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelésében, oktatásában, fejlesztésében részt vevő – a tanuló fogyatékoságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus

- segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését;
- javaslatot tesz a fogyatékoság, az egyéb pszichés fejlődési zavar típusához, a tanuló egyéni igényeihez szükséges környezet kialakítására (a tanuló elhelyezése az osztályteremben, szükséges megvilágítás, hely- és helyzetváltoztatást segítő bútorok, eszközök alkalmazása stb.);
- segítséget nyújt a tanuláshoz, művelődéshez szükséges speciális segédeszközök kiválasztásában, ismerteti a speciális eszközök használatát, tájékoztat a beszerzési lehetőségekről;
- javaslatot tesz gyógypedagógiai specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására;
- figyelemmel kíséri a tanulók haladását, részt vesz a részeredmények értékelésében, javaslatot tesz az egyéni fejlesztési szükséglethez igazodó módszerváltásokra;
- együttműködik a többségi pedagógusokkal, figyelembe veszi a tanulóval foglalkozó pedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait;
- támogatást nyújt a többségi pedagógus számára a differenciáláshoz a tantervi követelmények szintjén, a következőknek megfelelően: nincs érdemi változtatás a tantervben, elvárt tudásban, hanem több idő, személyi támogatás (többségi pedagógustól, gyógypedagógustól, asszisztentstől), eszközhasználat, differenciált tananyag-feldolgozás révén jut el a gyermek a tantervi célig. eltérő tantervi célok megjelenítése esetén – a gyermek szakértői véleményének alapján -
 - terápiás fejlesztő tevékenységet végez a tanulóval való közvetlen foglalkozásokon – egyéni fejlesztési terv alapján a rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztést szolgáló órakeretben –, ennek során támaszkodik a tanuló meglévő képességeire, az ép funkciókra;
 - alkalmazza a sajátos nevelési igényű tanuló osztálytermen belüli megsegítésének lehetőségeit a befogadó intézményben;
 - segíti a befogadó pedagógust a szűrésben, az egyéni értékelésben, a

gyermek önmagához mért fejlődésének megítélésében;

- segíti a helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolását.

Az integrált nevelésben-oktatásban részt vállaló nevelési-oktatási intézmények vegyék igénybe az egységes gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai módszertani intézmények (EGYMI), a pedagógiai szakszolgálati, illetve pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézmények szolgáltatásait, az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózatok segítségét. Ennek keretében ismerjék meg az integrált nevelés létező jó gyakorlatait, tapasztalatcsere, tudásháló (képzések, online platform stb.) révén.

III. 2. Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanuló

Az egyéb pszichés fejlődési zavar a Köznevelési törvény által használt gyűjtőfogalom, a sajátos nevelési igényre (SNI) való jogosultság egyik kategóriája. Ebbe a kategóriába tartoznak a súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral küzdő tanulók, akik az iskolai teljesítmények és a viselkedésszabályozás területén a kognitív, emocionális-szociális képességek eltérő fejlődése, a kialakult képességzavarok halmozott előfordulása miatt egyéni sajátosságaik figyelembevételével fokozott pedagógiai, pszichológiai megsegítést, gyógypedagógiai segítséget igényelnek.

Az egyéb pszichés fejlődési zavart a pedagógiai szakszolgálat minősíti szakértői bizottsági tevékenysége során, a sajátos nevelési igény megállapítása céljából, a diagnosztikus protokollra épülő komplex állapotfelmérés alapján.

- A (specifikus) **tanulási zavar** egy olyan multifaktoriális meghatározottságú ún. idegrendszeri fejlődési zavar (pl. diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, vagy ezek halmozódása), mely az átlagos vagy akár átlag feletti értelmi képességek és a szükségletekhez illeszkedő, megfelelő oktatási feltételek ellenére okoz komoly nehézségeket a tanulásban, a sikeres iskolai előmenetelben. Az egyes tanulási zavarok tünetei gyakran egyszerre is jelen lehetnek, ezáltal több iskolai készséget is érinthetnek, pl. az olvasás elsajátításának zavara és az aritmetikai műveletvégzés zavara. A specifikus tanulási zavar iskolai alulteljesítést eredményez, de nem minden iskolai alulteljesítés mögött áll specifikus tanulási zavar. Bár a (specifikus) tanulási zavarral küzdő gyerekek adott területeken gyenge teljesítményt produkálnak, nehézségeik ellenére bizonyos tanulási területeken akár kiemelkedő teljesítményre lehetnek képesek, bizonyos területeken tehetségesek. Ez a paradox tanulási helyzet számtalan feszültséget, meg nem értést indukál mind az érintett tanulóban, mind a szülőben, pedagógusban.
- Az **olvasási zavar** (diszlexia) neurobiológiai eredetű specifikus tanulási zavar, az olvasás, írás elsajátításának nehézségét jelenti, gyenge szófelismerés, pontatlan és lassú olvasás jellemzi, mely legtöbbször helyesírási zavarokkal együtt jelentkezik.

- A **helyesírási zavar** (diszortográfia) önmagában előfordul ugyan, de ritkán.
- Az **íraskivitelezés** (íraskép) zavara (diszgráfia) gyakran olvasási zavar nélkül jelenik meg. Másodlagos következményként szövegértési nehézségek jelentkezhetnek, valamint a kevesebb olvasási tapasztalat hátráltathatja a szókincs és a háttértudás fejlődését.
- A **számolási zavar** (diszkalkulia) esetén az intellektuális teljesítményhez, életkorhoz (osztályfokhoz) viszonyítva jelentős elmaradás mutatkozik a számköri ismeretek, számérzék, szám- és műveleti fogalmak kialakulásában, az alapvető műveletek végzésében és a bázisfunkciók (téri-vizuális rendszer, központi végrehajtó rendszer, munkamemória, beszéd és nyelv, gondolkodási funkciók) működésében. Következmenyesen nehezített lehet a magasabb szintű matematikai fogalmak elsajátítása, a matematikai ismeretszerzés és -alkalmazás folyamata, a mindennapi élethelyzetek problémamegoldása.

III. 2. 1. Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján sajátos nevelési igényű tanulók nevelés-oktatásának alapelvei

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó tanuló iskolai alulteljesítés esetén folyamatos gyógypedagógiai megsegítést igényel, ami komplex fejlesztést szolgáló foglalkozások formájában, a többségi pedagógus bevonásával, az egyéni képességekhez igazodó tevékenységrendszer keretében végezhető. Az iskolai oktatás, a pedagógiai, gyógypedagógiai ellátás, valamint az egészségügyi rehabilitáció és rehabilitáció a tanulási- vagy figyelem- és magatartásszabályozási zavar jellegétől, súlyosságától, a társuló zavarok meglététől, a háttérben lévő sajátos képességmintázat fejlődési lehetőségeitől, mértékétől, dinamikájától függ. Fejlesztésük az egyéni szükségletek figyelembevételével a szülővel és a tanulóval, valamint a pedagógusokkal történő megbeszélést követően történhet. Kiegészítő szolgáltatás (pl. pszichológiai gondozás, családterápia, tehetségazonosítás) igényelhető a pedagógiai szakszolgálatban, a segítő szakemberek és az intézmény együttműködésével. Beilleszkedésük segítségét intézményi pszichológus is támogathatja.

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó tanuló oktatása integráltan, a kiemelt figyelmet igénylő (különleges bánásmódot igénylő, sajátos nevelési igényű) tanulók személyi és tárgyi feltételeivel is rendelkező többségi általános iskolában vagy intenzív terápiás és oktatási céllal szervezett időszakos különnevelés keretében történhet.

A fejlesztés hatékonyságához szükséges, hogy egyéni fejlesztési terv alapján egyrészt komplex fejlesztést szolgáló foglalkozások keretében, másrészt a tanórákon az egyéni képességekhez igazodó tevékenységrendszer keretében történjen.

A tanulás-tanítás folyamatában kiemelt figyelmet követel, valamint a tanulás-szervezési módok, a tanulási és értékelési eljárások megválasztása terén sajátos feladatot jelent a tanulási zavarral küzdő, ugyanakkor bármely területen tehetségesnek bizonyuló tanulók felismerése, tehetségük gondozása, ami a pályaorientáció folyamatára is hatással van.

A tanulók fejlesztésében törekedni kell

- a tudatos, tervszerű, egyénre szabott fejlesztési terv kialakítására;
- a komplex megközelítésre és módszerválasztásra;
- a fejlődési dinamika nyomon követésére.
- A tanulás-tanítás folyamatában kiemelt jelentőségű
- a tananyag adaptálása;
- tanulásmódszertani elemek beemelése;
- változatos tanulásszervezési módok, differenciált oktatásszervezés, projektmunka biztosítása;
- a tanuló szükségleteihez illesztett tanulási stratégiák megválasztása, a személyre szabott, tanulóközpontú tanulás;
- az értékelési eljárások megválasztása, a fejlesztő értékelés szükségessége;
- a társas beilleszkedés, a szociális kompetenciák fejlődésének kiemelt támogatása az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába tartozó mindegyik tanulónál, ami lényeges elvi kiindulópontja a gyakorlati munkának;
- az egyéni tanulási utak megismerésének szükségessége, az adekvát pedagógiai támogatás tervezése céljából;
- a kronológiai életkorból adódó sajátosságok kiemelt figyelembevételével;
- az olvasást, írást, számolást megalapozó bázisfunkciók, különösen a nyelvi képességek fejlesztése;
- a környezet illesztése a gyermek szükségleteihez;
- érthető és követhető idői és téri struktúra kialakítása;
- átlátható és érthető szabályok kialakítása.

További fontos tényező a tanulók támogatásában a szülők bevonódásának elősegítése, a partnerségi viszony kialakítása és a pedagógusok (tanórán a pedagógiai asszisztens), a (külső, belső) segítő szakemberek munkájának összehangolása, együttműködése.

III. 2. 2. Kiemelt feladatok a nevelés-oktatás során

Az iskolai nevelés-oktatás során kiemelt feladat a tantervi előírásoknak megfelelő sikeres továbbhaladás biztosítása, vagyis a tananyag-feldolgozásnál a pedagógusnak figyelembe kell vennie a tantárgyi tartalmaknak a tanulói sajátosságokhoz való illesztését, az esetleges adaptálás lehetőségeit, tekintetbe véve azon tananyagrészeket, amelyek egyéni vagy kis-csoportos korrepetálással, fokozatos felzárkóztatással, kompetenciafejlesztéssel és az így irányított otthoni gyakorlással az osztályfoknak megfelelő ismeretszerzés és -alkalmazás a tanulónál eredményesnek bizonyul.

A pozitív énkép és önértékelés kialakítása érdekében a tanulóval szemben támasztott elvárások egyértelműek és már a tanulási folyamat elején ismertek legyenek! Ehhez az elváráshoz kell igazodniuk azoknak az alkalmazott mérési és felmérési stratégiáknak, amelyek a várt és a mért mutatók összhangja esetén a sikeres pedagógiai munka eszközei.

Az alapelvek megvalósítása érdekében feladat:

- az optimális és támogató tanulási környezet kialakítása az előzetesen felmért szükségletek alapján;
- előzetes tudás felmérése;
- érdeklődés, motivációs bázis felmérése;
- énhatékonyság erősítése az osztálytermi és egyéni munkán keresztül is;
- módszertani sokrétűség megvalósítása;
- differenciálás megvalósítása:
 - a feladatok megoldásához hosszabb időszavakat, tágabb kereteket kell megjelölni ott, ahol erre szükség van;
 - a feladatok tartalmát, a nevelési-oktatási célt szem előtt tartva, a tanuló egyéni szükségleteihez, képességstruktúrájához és teherbírásához szükséges igazítani;
 - az iskolák segítő megkülönböztetéssel, egyénileg is támogassák a tanulókat, elsősorban az önmagukhoz mért fejlődésüket értékelve;
 - ehhez szükséges a személyre szabott értékelés, fejlesztő értékelés;
- a különbözőségeket az iskola az emberi viselkedés komplex környezeti hatások szerint alakuló sokféleségére utaló jellegzetességnek, az agyi érés, fejlődés változatos megnyilvánulásának tekintse;
- a gyógypedagógus, valamint az adott iskolában különböző tantárgyakat tanító pedagógusok tudásmegosztásra épülő, szakmailag egymást támogató tevékenysége.

E szemlélet gyakorlatban történő alkalmazásához olyan fejlesztési célokat kell kijelölni, amelyek a tanulási környezetet is illesztik a tanuló egyedi jellemzőihez, és az ehhez igazodó, a képességtartományok mindkét határán – tehetség és fejlődési késés, fejlődési zavar, esetleg ezek együttes megléte – kihívást jelentő feladatok megtervezését támogatják.

További feladat a tanulás iránti motiváció, kitartás és a kudarctűrő képesség növelése, a kortársakra és a felnőttközösségre irányuló rendezett társas kapcsolatok kialakítása, a társadalmi együttélés szabályainak követése és az önállóságra nevelés.

A pedagógusoknak olyan tanulási tapasztalatokra, tanítási módszerekre és támogató stratégiákra szükséges támaszkodniuk, amelyek figyelembe veszik

- a tanulók azonosított tanulási szükségleteit,
- érdeklődését,
- tehetségét,
- célkitűzéseit,
- kulturális hátterét.

Az életkori sajátosságoknak megfelelően, valamint a jellemző figyelemkoncentráció eltéréseit is figyelembe vevő tanórai foglalkozásokkal, a tanórán belül 15-20 perces tevékenységek váltakozásával segíthető a tanulás konszolidációja, biztosítható a megfelelő terhelés, valamint a figyelem fenntartása.

III. 2. 3. Olvasási zavar

Az olvasási zavar (diszlexia) esetében kiemelt feladat az osztályfoknak megfelelő értő olvasás készségének kialakításával az olvasóvá válás elősegítése.

Fő célkitűzések:

- az olvasás, írás tanítása (szükség esetén újratanítása) lassított tempójú, nyújtott ütemű, hangoztató-elemző, szótagoló, a magyar nyelv ortográfiai sajátosságait figyelembe vevő analizáló-szintetizáló módszerrel;
- stabil betűismeret, betű-hang megfeleltetés kialakítása;
- biztos szóolvasás kialakítása mind valódi, mind álszavak esetében;
- olvasás fluenciájának/gördülékenységének elősegítése;
- az olvasási készség folyamatos gondozása a tanuló egész iskolai pályafutása alatt;
- szövegértési stratégiák kialakítása;
- a kompenzáló technikák alkalmazása valamennyi tantárgy tanulása során;
- az élő idegen nyelv oktatása speciális módszerekkel, auditív megközelítéssel;
- a tanulás segítése a szövegek auditív tolmácsolásával, a tanulás támogatása pl. képekkel, gondolattérképpel, nyomtatott óravázlatokkal, bemutatók rendelkezésre bocsátásával, a szövegek auditív felkínálásával (pl. hangfájlok szerkesztése, hangoskönyvek, optikai karakterfelismerés stb.), gépipírással, szövegszerkesztő használatának megtanításával és alkalmazásával;
- speciális olvasástanítási program alkalmazása;
- a diszlexia reedukáció (olvasás újratanítása) speciális terápiás programjainak felhasználása;
- az olvasási kedv felébresztése, a motiváció erősítése.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- fonológiai, nyelvi, metanyelvi tudatosság fejlesztése,
- verbális emlékezet, munkaemlékezet fejlesztése,
- modalitásspecifikus integráció fejlesztése, különböző érzéleési funkciók fejlesztése.

III. 2. 4. Íráskép zavara

Az íráskép (írásbeli kifejezés) zavara (diszgráfia) esetében kiemelt feladat az osztályfoknak megfelelő íráskészség kialakítása, annak elősegítése, hogy a tanuló képes legyen használni az írott nyelvet (akár folyóírás, akár nyomtatott írás, akár gépírás verziókban) a kommunikáció, ismeretszerzés, tudásgyarapítás és társas kapcsolatok létesítésének céljára.

Fő célkitűzések:

- az írásmozgás alapformáinak gyakorlása, különböző technikák alkalmazása (ráírás, másolás, önálló íráskivitelezés);
- a különböző írásformák tanulói képességeihez, szükségletekhez és preferenciákhoz illesztése.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- eszköz (ceruza, ceruzafogó) helyes használata;
- megfelelő testtartás kialakítása az írás során;
- a mozgáskoordináció fejlesztése;
- a testséma biztonságának kialakítása, a szenzomotoros integráció fejlesztése;
- a vizuomotoros koordináció/szem-kézmozgás összerendezettségének fejlesztése;
- célirányos mozgások fejlesztése, különös tekintettel a manipulációs mozgásokra, praxiára/célirányos mozgások kivitelezésére;
- a ritmus, a nyomás és a sebesség optimális egyensúlyának megteremtése;
- a végrehajtó működés fejlesztése, különös tekintettel a motoros output optimalizálására.

III. 2. 5. Helyesírás zavara

A helyesírás zavara (diszortográfia) esetében kiemelt feladat az írott nyelv ortográfiájának/helyesírásának tudatosítása, lehetőség szerint a fluens/gördülékeny íráskészség elérése, az önellenőrzés különböző módjainak (pl. infokommunikációs technológia, helyesírás-ellenőrző és -javító szoftver) készségszintű elsajátíttatása.

Fő célkitűzések:

- a spontán és tollbamondás utáni írás színvonalának javítása;
- a fő helyesírási szabályok begyakoroltatása (a kivételek megtanulásának mellőzésével), analógiás stratégiahasználat kialakítása;
- önmonitorozás, önellenőrzés rögzítése;
- a diszlexia reedukáció (olvasás újratanítása) speciális terápiás programjainak felhasználása.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- fonológiai, nyelvi, metanyelvi tudatosság fejlesztése;
- beszédpercepció fejlesztése;
- verbális emlékezet, munkaemlékezet fejlesztése;
- modalitásspecifikus integráció fejlesztése;
- hang-betű megfeleltetés fejlesztése.

III. 2. 6. Számolási zavar

A számolási zavar (diszkalkulia) esetén kiemelt feladat, hogy a tanuló az osztályfokának megfelelő matematikai készséggel rendelkezzen, képes legyen a matematikai kompetencia megszerzésére, a matematikai műveletek használatára, az ismeretszerzés, a tudásgyarapítás és a hétköznapi gyakorlat színterein.

Fő célkitűzések:

- a számosság és a számok iránti érdeklődés felkeltése, megerősítése;
- matematikai törvények és szabályok készségszintű ismerete és alkalmazása;
- a matematikai relációk nyelvi megalapozása, a matematika-nyelv tudatosítása;
- a fogalmak, így a szám- és műveletfogalom kialakításakor a manipuláció előtérbe helyezése, a megfigyelés és a megértés érdekében a matematikai eszközök használata, a képi, vizuális megerősítés;
- segítő, kompenzáló eszközök használatának lehetővé tétele;

- a fokozott mennyiségű gyakorlás során az egyéni sajátosságokhoz igazított, megjegyzést segítő technikák, eljárások alkalmazása;
- a matematikai gondolkodás és érvelés (kérdésfeltevések, szóbeli kifejezés, érvelés, divergens, ill. konvergens gondolkodás, problémamegoldó gondolkodás, problémamodellezés, algoritmikus gondolkodás) fejlesztése;
- a diszkalkulia reedukáció speciális terápiás programjainak felhasználása.

A célzott képességfejlesztés kiemelt területei:

- a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás és a nyelvhasználat összehangolt fejlesztése;
- -szám- és mennyiségfogalom kialakítása, magasabb szintű matematikai fogalmak kialakítása, alkalmazása, a mindennapi élethelyzetek problémamegoldásának segítése, fejlesztése;
- a vizuális-téri képességrendszer fejlesztése;
- a sorozatalkotási képesség, a szeriális észlelés fejlesztése;
- az önértékelés fejlesztése, sikerélmény biztosítása.

III. 3. A NAT alkalmazása az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során a NAT-ban meghatározott fejlesztési feladatok és tartalmak megvalósítása általában lehetséges, a NAT-ban leírt fejlesztési feladatok az irányadók, de a kompetenciaterületek, tanulási területek és tudástartalmak (azok fejlődési útjai, módjai és kialakulásuk időtartama) módosulhatnak.

A helyi tantervben az egyes tanulási területekhez kapcsolódó tantárgyak témaköreire, azok tartalmára és követelményeire vonatkozó kerettantervi ajánlások a tanulók egyéni adottságainak figyelembevételével érvényesíthetők, megvalósításukat a gyermekkel foglalkozó pedagógus és gyógypedagógus közösen támogatja az egyéni fejlesztési tervben rögzítettek alapján, és ennek megvalósulását rendszeresen felülvizsgálják.

Mindennek megvalósulása az osztálytermi környezetben folyó munka és az egyéni vagy kiscsoportos habilitatív/rehabilitatív tevékenység, valamint az esetmegbeszélés, teamtanítás, közös tervezés, közös értékelés, tananyag-adaptáció együttes alkalmazásával lehetséges.

A NAT kiemelt célkitűzése az aktív tanulás, az egyénre szabott tanulási utak, a tanulói sokféleség figyelembevétele. Az egyéb pszichés fejlődési zavar alapján SNI tanulóknál mind ezen célok megvalósulását támogatja a rugalmas tanulásszervezés, a heterogén tanulócsoporthoz, a tanulók közötti kooperációra építő módszerek, a minden szempontból akadálymentes és minden tanuló számára egyformán hozzáférhető tanulási környezet létrehozása, a differenciált célkijelölés, a többszintű tervezés, a differenciáló módszerek a feladatra vonatkozó instrukciók adásában és az értékelésben, valamint szükség szerint adaptált tananyag használata.

A helyes módszertan megválasztásában fontos a tanulókat nevelő, oktató pedagógusok, a szülők és a szakszolgálatok közötti széles körű szakmai együttműködés, a tapasztalatok cseréje, a jó gyakorlatok megosztása (kölcsonös együttműködés, partneri, bizalmi kapcsolat kialakítása).

Az együttgondolkodást, a közös szemléleti alapokat a pedagógiai szakszolgálatok és a nevelést-oktatást végző intézmények között valódi tudásmegosztáson alapuló, átjárható információáramlás támogatja.

A helyi tanterv kiemelten kezelje az önismeretet, a reális önértékelés kialakítását, a kommunikáció fejlesztését! E feladatok minden tanulási területen meg kell hogy jelenjenek.

III. 3. 1. Kulcskompetenciák fejlesztése

Alapkompetenciák

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók esetében kiemelt jelentőségű az alapkompetenciák kialakítása: az olvasáshoz, íráshoz, szövegértéshez szükséges nyelvi funkciók,

mennyiségi, számfogalmi (készségszintű, elvont számolás kis számköröktől kezdve), tér- vizuális és idői viszonyokban való tájékozódáshoz, valamint a mozgáshoz kapcsolódó ismereteknek, készségeknek és attitűdöknek a rendszere. Az alapkompetenciák fejlesztése elsősorban az alapozó négy évfolyam feladata, ugyanakkor az érintett gyermekeknél a felsőbb évfolyamokon átívelve szükséges e kompetenciák stabilizálása, a lemorzsolódás, korai iskolaelhagyás csökkentése érdekében is.

A tanulás kompetenciái

Kiemelt fejlesztési terület az érintett gyermekek aktív, önirányított tanulási kompetenciájának kialakítása a tanulási területeken átívelve. Tudatosítani kell a tanulóban az erősségeit és gyengeségeit/nehézségeit, valamint hangsúlyozni szükséges, hogy az eltérő információfeldolgozási stratégia és tanulási stílus nem feltétlenül hibás, csupán a megismerés másfajta útja. A tanulóval közösen meg kell találni azt a tanulási-kognitív stílust, mely illeszkedik képességmintázatához és személyiségéhez, s mellyel hatékony, önálló tanulóvá képes válni. A pedagógus a reális tanulási célok kitűzésében, a tanulási preferenciák megtalálásában támogathatja őt. Lépésekre bontott, idői ütemezést is tartalmazó, elérhető tanulási tervek összeállítása szükséges. Lényeges elem a kíváncsiság, önreflexió és önellenőrzés iránti igény felkeltése és fenntartása, valamint annak a megerősítése, hogy a tanulás természetes velejárója a hibázás, s ezt kellő belátással, türelemmel és problémaérzékenységgel erőforrássá lehet tenni. Lényeges továbbá a saját tanulásért érzett felelősségvállalás kialakítása, a kitartás erősítése és az érintett gyermekek kimozdítása a tanult tehetetlenségből, azáltal, hogy megélik saját kompetenciájukat és kontrolljukat a tanulási tevékenységük felett.

A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

Az egyéb **pszichés** fejlődési zavarral érintett gyermekek számára gyakran nehézséget jelent

- mások arckifejezésének, érzelmeinek leolvasása és értelmezése;
- a gesztusok, testbeszéd felismerése, értelmezése;
- a másik hanghordozásának, hangsúlyának, hangerejének észlelése, ezek jelentésének, üzenetének értelmezése;
- megőrizni és tiszteletben tartani mások személyes terét;

- szociálisan megfelelő módon érintkezni másokkal;
- gondolatokat, érzéseket, szükségleteket és benyomásokat hatékonyan, összeszedetten kifejezni.

A tanulás-tanítás során ki kell aknázni a kommunikációs helyzetekben meglévő fejlesztési lehetőségeket a fenti kommunikációs kompetenciák gyakorlására, a metakognitív viselkedési stratégiák kialakítására, például kooperatív technikák, projektmunkák alkalmazásával.

A digitális kompetenciák

A digitális kompetenciák kiváló lehetőséget kínálnak az érintett tanulók hatékony információszerzésére, a kompenzációs utak megtalálására. A szövegszerkesztő, a bemutatókészítő, az adatkezelő, az adatfeldolgozó, a grafikus, hang-, videoszerkesztők hatékonyan használhatók fel a tananyag adaptálására, ezáltal a nehézségek leküzdésére, valamint tehetség-gondozásra. Az érintett gyermekek sérülékenysége miatt különösen fontos, hogy tisztában legyenek a digitális technológiák alkalmazásának jogi és etikai alapelveivel, megtanulják, hogyan lehet megvédeni a magánszférát, a személyes adatokat és a digitális identitást.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A tudomány és technológia iránti érdeklődés, nyitottság felkeltése azért lényeges, mert az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók negatív énképük, önértékelésük miatt gyakran elveszítik az intellektuális nyitottságukat, különösen a kognitív kihívással telített helyzetekben. Valós, érdeklődési körükbe eső problémamegoldás során megtanulják alkalmazni az analízáló, szintetizáló és algoritmizáló gondolkodási formákat, valamint az induktív (rávezető, egyediből az általános felé mutató), deduktív (levezető, általánosból az egyedire mutató) és abduktív (hipotézisalkotás, célja a magyarázat) következtetések szabályait, alkalmazási területeit.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

Az egyéb pszichés fejlődési zavarban érintett gyermekek gyakran nehezen boldogulnak családi és intézményi kapcsolataikban, neheztettek lehetnek a felnőttekkel és kortársakkal való társas interakciók. A kortársközösség a tanulási, viselkedésszervezési problémáik miatt kevésbé elfogadó lehet velük szemben, ezért mindenképpen támogatni szükséges a kapcsolati háló kiépítését, fenntartását. Fontos, hogy megtanulják az érzelmek és más szociális jelzések felismerését, a metakommunikatív jelzések megértését, az érzelmek, vágyak, célok, gondolatok megfelelő kifejezését és értelmezését. A társas interakció az egészen alapvető készségektől (pl. üdvözlés) az összetett készségekig (pl. érzelmileg feszült helyzetben kritika elfogadása) számos elemből tevődik össze, alapjai jellemzően a családi szocializáció során kerülnek elsajátításra, melyeket az intézményes nevelés megerősít, kiegészít. Az egyéb pszichés fejlődési zavarban érintett tanulók esetében – az eltérő fejlődés-

désmenet következtében – hiányos vagy nem megfelelő lehet a szociális készségek készlete, vagy az ismételt rossz tapasztalatok és kudarcok következtében gátoltság, visszahúzódság (különösen tanulási zavarok esetén), esetleg a kritikai mérlegelés hiánya alakulhat ki, valamint a végrehajtó működések gyengesége miatt tartós jellemzője is lehet a fejlődésnek, ezért a pedagógiai figyelemnek fokozott mértékben ki kell terjednie ennek a kompetenciának a fejlesztésére. A kortárskapcsolatok kiépítéséhez és fenntartásához szükséges készségek fejlesztésével, a kapcsolatépítés ösztönzésével lehetőség adódik a szociális viselkedéselemek fejlesztésére, gyakorlására. Lényeges az érintett tanulók kimozdítása az esetleges passzivitásból, az iskolai életben való aktív részvétel támogatása. Támogatni kell a tanulóban a felelősségvállalást, a gondoskodást, a segítőkészséget, az empátiát, a toleranciát, az együttműködést, a szolidaritást, a kockázatvállalást, a konfliktushelyzetekben az asszertivitásra támaszkodó konfrontációt is.

III. 3. 2. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

Az esztétikai átélés élménye és a művészi önkifejezés lehetősége az érintett tanulók rezilienciáját (a nehézségekhez való rugalmas és adaptív alkalmazkodáshoz szükséges készségek) és rekreációját egyaránt támogatja. Így a kreatív tevékenységekbe történő aktív bekapcsolódás lehetősége elengedhetetlen eszköz a pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók esetében.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

Az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók esetében hangsúlyos szerepe van az iskolák pályaaorientációs tevékenységének, hogy a tanulók és szülei megismerjék a továbbtanulási, szakmatanulási opciókat, a felvételi rendszerben adható többlettámogatási, méltányossági lehetőségeket. Kellő figyelmet kell fordítani a sikerorientáltság, az innovációs készség kialakítására.

Egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások

Az egyes tanulási területekre vonatkozó tanulási célok elérését, a fejlesztésre fordított időt, a tananyag adaptálásának módszereit nem lehet egységesen az egyéb pszichés fejlődési zavarra vonatkoztatni. Az érintett tanulócsoport heterogenitása miatt lényeges megismerni a tanuló problémájának természetét, mélységét, az információfeldolgozás sajátosságait s az egyéni szükségleteket. A Magyar nyelv és irodalom, a Matematika, az Idegen nyelv, a Testnevelés és egészségfejlesztés tanulási területek fejlesztési feladatainak megvalósítása kíván nagyobb figyelmet. Az egyéb pszichés fejlődési zavar típusától, súlyosságától függően az egyes témakörök között hangsúlyeltolódások válhatnak szükségessé. Ugyanakkor minden tanulási terület (tantárgy) esetében fontos:

- a tantervi adaptáció;
- az éppen szükséges és elégséges módosítás és támogatás;

- a támogató pedagógiai környezet;
- a tananyagot úgy kell megtervezni és felépíteni, hogy az befogadható legyen a tanulók számára, illeszkedjen előzetes tudásukhoz, érdeklődésükhöz, aktiválja a tanulók kognitív sémáit;
- módszertani sokrétűség;
- differenciált rétegmunka;
- segédeszköz használata, pl. laptop, számológép, szoftveres támogatás;
- multiperspektivitás: egy probléma több szempontból való megközelítése, különböző alkalmazási példák behozása a tanulási folyamatba;
- önhatékonyság érzésének megtapasztaltatása, valamint az önirányítás lehetőségének biztosítása;
- a tanulási stratégia kialakítása mellett az egyéni tanulási stílus megismerése, figyelembevétele;
- multiszenzorialitás: a tanulók számára a minél több érzékszerv bevonását igénylő tanulás, valamint a motoros tapasztalatszerzés fontossága. A tanulás során a lehető legtöbb érzékelési tapasztalat megszerzésének biztosítása a cél, melyhez a konkrét tárgyak, applikációk, infokommunikációs eszközök, modellek bevonása szükséges;
- hozzáférhetőség biztosítása: itt egyrészt a fizikai akadályok leküzdése fontos, látja-e, hallja-e minden gyermek a pedagógust, a demonstrációt, hozzáfér-e a különböző szemléltetőeszközökhöz (van-e belőlük elég). Az ún. nyitott polcok, sarkok, illetve az ezeken elhelyezett, a tanulás aktuális tematikájához illeszkedő könyvek, eszközök, modellek szintén növelik a hozzáférhetőséget. Ugyanilyen jelentőségű a tananyagokhoz való hozzáférhetőség is. Minden tanuló számára hozzáférhető-e az órán feldolgozandó szöveg, vagy van-e olyan tanuló, akinek a számára nagyobb méretű, illetve adaptált szövegverzióra van szükség, mely akár hosszúságában, akár a fogalomhasználatában eltér az eredetileg használttól.

Magyar nyelv és irodalom

A grammatikai rendszer tudatos felépítése, megerősítése, mind a beszélt, mind az írott nyelv területén kiemelten fontos.

A beszédészlelés és beszédmegértés, a verbális figyelem és emlékezet intenzív fejlesztése szükséges a dekódolás tanítása előtt.

A grafomotoros ügyetlenség gyakran okoz technikai értelemben nehézséget az írástanulás során, a lassú írástempó mellett a nehezen olvasható vagy olvashatatlan íráskép is jellemző lehet. Az íráskép zavarában érintett gyermekeknél a szépírás, külalak és fűzetvezetés értékelése a rendezettségre való törekvés és a gyermek képességeinek, önmagához mért haladásának figyelembevételével történjen! Hasonlóképp az olvasás és szövegértés értéke-

lésekor is az önmagához mért fejlődést figyelembe vevő fejlesztő értékelés kerüljön előtérbe! Szükség lehet egyes tananyagrészek értékelése, minősítése alóli felmentésére, illetve a kézírás helyett számítógép használatának engedélyezésére (pl. házi feladatok, beadandók nyomtatott vagy elektronikus formában való leadására), folyóírás helyett nyomtatott betűvel való írás jóváhagyására.

Az olvasás gördülékenységének, fluenciájának elősegítése szükséges változatos szövegek páros, közös, paralel, ill. váltott hangos olvasásával.

A tanulási zavarral és figyelemzavarral küzdő tanulóknál szükséges lehet a szöveg adaptálása (nagyobb, eltérő színű betűk, a szöveg egyszerűsített, rövidített verziójának elkészítése). A szövegértés fejlesztése elősegíti a mindennapi és az irodalmi szövegek befogadását, majd az azokkal való tovább dolgozást, tovább gondolkodást.

Amennyiben a szövegfeldolgozás is érintett, különösen fontos a szisztematikus, a nyelv különböző szintjeit elemenként értelmező, a tanulót tapasztalati úton információhoz juttató oktatás. Érdemes a mindennapi élettel összefüggő, a tanuló személyes élményeire és érdeklődéséhez kapcsolódó szövegeket alkalmazni.

A nyelvi kódrendszer értelmezésének, működésének megtámogatása mind a bemenetnél (beszédhangok differenciálása, hangkapcsolatok észlelése), mind a feldolgozásnál (szó, grammatika, mondat, bekezdés, szöveg) hangsúlyos. A mentális lexikon és az ahhoz történő hozzáférés, a fogalomalkotás folyamatos fejlesztése kiemelt feladat.

Matematika

A matematika területén az érintett tanulók heterogenitása miatt nagy egyéni eltérésekre számíthatunk. Egyes egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanuló esetén pont ezen a területen jelentkezik a gyermek kiemelkedő képessége, tehetsége, miközben súlyos olvasási zavarral küzd. Más esetben a matematikai képességek érintettsége olyannyira jelentős, hogy szükséges lehet a tantárgy vagy az aritmetikai tantárgyrész alóli felmentés vagy segédeszközhasználat, pl. számológép biztosítása, rehabilitációs foglalkozásokon használt eszközök, számológép (esetenként nagyobb kialakítású négyzethálós füzet) használata (szükség esetén más tanórákon is, pl. fizika, kémia, történelem, természettudomány). Ajánlott lehet ezeken a tanórákon – a tanuló egyéni sajátosságaihoz igazodva – a képletek, esetleg definíciók számonkérése (pl. a megfelelő nyelvi, emlékezeti kompetenciákra támaszkodva), illetve szükség esetén bizonyos tantárgyrészek értékelése alóli mentesítés biztosítása.

Egyes esetekben számolni kell a grammatikai szint sérülésével, ami szövegértési nehézségekben nyilvánul meg, ezt fokozhatja a szimbólumok megértésének, illetve a verbális absztrakciónak a fejletlensége. A mennyiségekkel és a számossággal kapcsolatos ismeretek tanításakor, a szám- és műveleti fogalmak kialakításakor (pl. a számok közötti viszonyok, relációk megértési nehézségei esetén stb.) különös figyelmet kell fordítani a megfelelő tempó kialakítására, és építeni kell a tanulók maximális együttműködésére, a mozgással társított szemléltetésre, az eszközhasználatra és az analóg cselekedtetésre, mindvégig ver-

bális megerősítéssel kísérve. Rendkívül fontos az analóg, bevéső, ismétlő-rendszerező gyakorlás végzése is. A geometriai ismeretek, az arányosság témaköreinél tekintettel kell lenni a vizuális észlelés nehezítettségére, a téri tájékozódás zavarára, ill. geometriai szerkesztéseknél, koordinátatengelyen való jelöléseknél a kivitelezési nehezítettségre (vizuomotoros koordináció, praxis zavara). A matematikai gondolkodás fejlesztése speciális szemléltetéssel és tananyagokkal, vagyis az interaktív tábla és digitális tananyagok lehetőség szerinti alkalmazásával is támogatható, ám elsősorban a metakogníció, a nyelvi kompetenciák és gondolkodás fejlesztésével valósulhat meg.

Kiemelt figyelmet szükséges fordítani az időbeli tájékozódás fejlesztésére és a szerialitások feladatok gyakorlására.

A matematikai szakkifejezések és a szaknyelv használatának fokozatos megkövetelése a szóbeli kifejezés erősítésének fontos eszköze, a szabályok, definíciók precíz elvárásának elkerülésével.

A kompenzációs lehetőségek, speciális módszerek alkalmazása segíti az eredményes fejlesztést.

Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

Az olvasás és szövegértés nehézsége hátráltathatja a társadalmi folyamatok összefüggéseinek, mozgatórugóinak megértését.

Az idővel kapcsolatos fogalmak, a történelmi időszemlélet kialakulása szintén nehézséget okozhat. A gyenge verbális emlékezet miatt problémát jelenthet egyes gyermekeknél az évszámok precíz bevésése, az idegen szavak (történelmi személyek, helynevek, fogalmak) pontos memorizálása. A vizuális segédeszközök alkalmazása és a kapcsolódó elvárások egyénre szabott csökkentése segítheti ezen nehézségek minimalizálását. A nyelvi érintettség miatt bizonyos absztrakt fogalmak megértése és használata is nehézséget jelenthet. Érdemes a tananyag-feldolgozás előtt fogalomlistát, ill. vázlatot adni a tanulóknak. A tanulás további támogatásához képek, az összefüggéseket szemléletesen ábrázoló gondolat-térképek használata is kiemelt jelentőségű, magasabb szinten azok készítésének a megtanítása is célul tűzhető ki az önálló tanuláshoz.

Külön figyelmet kell fordítani a térképhasználat tanítására és gyakoroltatására, mivel a tanulók ezen csoportjának sok esetben nagy kihívást jelent az absztrakt ábrákon való tájékozódás. Ide tartozik a grafikonok, táblázatok, diagramok értelmezése is, melyek a történelmi, társadalomismereti tananyag szerves részét képezik, és elemzésük a tantárgyi követelményrendszerhez tartozik.

Fontos a gyakorlati bemutatás, illetve az ismeretek szituációs helyzetekben való kipróbálása, a dramatizálás, az érzelemdús, szubjektív elemeket megmozgató, a mindennapi tapasztalathoz köthető társadalmi feladatok szemléltetése, a tanulók közvetlen megszólítása, bevonása a feladathelyzetbe. A tanuló mindig lássa maga előtt a folyamatot, a kiindulástól kezdve a végkifejletig, értse benne szerepét, esetleges feladatát, képes legyen esetlegesen a társadalmi folyamatok őt személyesen érintő részében véleményének megfogalmazására és az önképviseletre!

Erkölc és etika

Csakúgy, mint a Történelem és állampolgári ismeretek tanulási terület esetében, a szövegértési és figyelmi nehézségek hátráltathatják az összefüggések megértését, a tanulságok generalizálását. Figyelmet kell fordítani a tanuló szükségleteihez igazodó szövegmenyiségre, tagolásra, a magyarázatok részletezettségére, a megértés ellenőrzésére. A tanulási terület témái közül az önszabályozás, a társas-emocionális szabályok, az etikai normák, a másság elfogadása, a tolerancia, a pozitív diszkrimináció, a jogérvényesítés és általában a speciális szükségletekhez, fogyatékoságokhoz kapcsolódó témák elsajátítása különösen fontos az érintett tanulók szempontjából, egyrészt ezek mind támogatják azokat a fejlesztési nevelési célokat, amik az egyéni fejlesztési tervben is hangsúlyos, másrészt az aktuális és későbbi életvezetés szempontjából a mindennapi életben is azonnal hasznosuló tudást tartalmakat jelentnek

minden osztályfokon.

Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz

A természettudományok gyakran az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulók erősségei közé tartoznak, ez a terület a kíváncsiság, kreativitás és alkotó fantázia kiteljesedésének terepe lehet. A tanuló érdeklődése és figyelme könnyebben felkelthető és fenntartható, motoros aktivitása kevésbé kifejezett, amikor számára is motiváló tartalmak kerülnek átadásra. A Természettudományok tanulási terület a témák gazdagsága és sokszínűsége okán támogathatja a kiemelt fejlesztési célok megvalósítását.

Mindemellett külön figyelmet kell fordítani a szakszavak bevézésére, a térképen való tájékozódás gyakorlására, az összefüggések logikájának megértetésére. A kémia és fizika tantárgyak során elsősorban a szöveges, illetve számításos feladatok során szorulhatnak külön megsegítésre a számolási és/vagy olvasási zavarral küzdő tanulók, valamint a kísérletek, mérések kiemelt figyelemkoncentrációt és pontosságot igényelnek, a szerialitás (sorrendiség) figyelembevételével, ami szintén nehezített feladat lehet.

Idegen nyelv

Fontos célkitűzés az idegen nyelv szókincsének, fonológiai és helyesírási sajátosságainak, valamint nyelvi kódrendszerének tudatos felépítése, a szóbeli és az írásbeli kommunikáció fejlesztése, figyelembe véve az egyéb pszichés fejlődési zavar következtében érintett nyelvi funkciókat. A nyelvi zavar esetenként olyan súlyosságú, hogy szükségessé válhat a tanulót a tantárgy vagy tantárgyrész értékelése alól mentesíteni. Az élő idegen nyelv ismeretének jelentősége egyre erőteljesebb, így ezt a lehetőséget alapos mérlegelés, szakmai megfontolás után ajánlott biztosítani.

Az idegen nyelvek tanításánál a nyelvoktatás auditív módszereinek előtérbe helyezése javasolt. A tudásátadás során szükséges a figyelemfenntartás, a feladatszervezés és a motiváció felkeltésének vizuális támogatása, a párhuzamosan több csatornán történő szemléltetés. Javasolt a memoriterek kisebb részletekben való kérdezése szóbeli beszámolóik során.

Helyesírási, olvasási és szövegértési problémákkal küzdő tanulók esetében főleg a szóbeli kommunikáció magabiztos alkalmazásának elsajátítása a cél. Ennek során sok esetben méltányosan, az egyéni fejlődési lehetőségeket figyelembe véve kell megítélnünk a kiejtési és nyelvhelyességi kérdéseket; elsősorban a beszédbátorság elérése lehet a célunk. Az írásbeli kommunikáció használatát, a differenciált fejlesztés mellett, az IKT-alapú olvasó- és helyesírás-ellenőrző programok is segíthetik.

Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra

A Művészetek tanulási területen belül a komplex művészeti terápia, a drámapedagógia, az akusztikus és vizuális észlelés fejlesztésének kiemelt szerepe van.

Bizonyos tanulók a művészetek terén kimagasló képességgel bírnak. Ezekben az esetekben nagyon fontos a tehetség kibontakozásának támogatása. Szintén nagy szerepe lehet a művészeti nevelésnek a szabadidő hasznos eltöltésében és a társas kapcsolódás lehetőségeinek bővítésében, az önkifejezésben. Más gyermekeknél a grafomotoros ügyetlenség nehezítheti a kreatív alkotás kifejeződését.

Technológia: technika és tervezés, digitális kultúra

A digitális kultúra tantárgy tartalmának elsajátítása lehet a tanulók erőssége. A digitális kompetenciák elsajátítása és alkalmazása több szempontból is kiemelt szerepet játszhat az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő tanulóknál. A digitális technológia nyújtotta lehetőségek egyfelől kiemelt jelentőséggel bírnak a tudásterületek, tananyagok egyéni szükségletekre, preferenciákra szabásában, adaptálásában. Másrészt a sokszor jól működő algoritmikus, komputációs gondolkodás fejlesztésének eszközei is. Az életpálya-építés, pályaorientáció szempontjából szintén kiemelt szerepe van a tantárgy tanulásának. Fokozott jelentőséggel bír a hétköznapi életet, ismeretszerzést és -elsajátítást, valamint a tanulást könnyítő alkalmazások készségszintű használatának elsajátítása.

Testnevelés és egészségfejlesztés

A Testnevelés és egészségfejlesztés tanulási terület fejlesztési feladatainak megvalósítása során javasolt a szenzoros integrációs programok és terápiák beállítása, ill. azok elemeinek megvalósítása a tanórán, továbbá ajánlott a kiegészítő egészségügyi ellátáson belül gyógyúszás, valamint logopédiai ritmika alkalmazása is.

III. 3. 3. Értékelés (tanulási célok, tanulási eredmény)

Fontos, hogy a tanulóval szemben támasztott elvárások egyértelműek, már a tanulási folyamat elején ismertek legyenek. Ehhez kell igazodniuk azoknak az alkalmazott mérési és felmérési stratégiáknak, amelyek az elvárás és a mért mutatók összhangja esetén a sikeres pedagógiai munka eszközei. Ennek értelmében a differenciált pedagógiai tervezés alapját a tanulási folyamat kezdetén ismert, a fenntartó által felkínált és/vagy az iskola pedagógiai programjában rögzített, diagnosztikus céllal történő értékelés adja. A tanulási folyamat követését szolgáló felméréseket, ellenőrző méréseket minden esetben a tanulást támogató, fejlesztő- segítő értékelésnek és visszajelzésnek kell követnie. Ezeknek az eszközöknek a kiegészítése a tanulói önértékeléssel, a társértékeléssel és a csoportos értékelési formákkal lehetővé teszi, hogy az értékelés a tanuló számára örömteli, élvezetes eseménnyé váljon, fejlesztve ezzel a reflektivitást és az érzelmi, szociális intelligenciát, valamint a pozitív énkép és önbecsülés fejlődését.

Az egyéb pszichés fejlődési zavar kategóriába került tanuló a megyei szintű pedagógiai szakszolgálat szakértői bizottságának szakértői véleménye alapján indokolt esetben adott tantárgy(ak), tantárgyrész(ek) értékelése és minősítése alól mentességben részesülhet, továbbá többlet felkészülési idő, segédeszköz-használat biztosítható számára.

A szummatív értékelés helyett fejlesztő és diagnosztizáló mérés és fejlesztő szöveges értékelés bevezetése indokolt.

III. 3. 4. Állapotmegismerés – szakértői vélemény

Az állapotmegismerés fogalom gyógypedagógiai pszichodiagnosztikai tevékenységre utal. Átfogó – bio-pszicho-szociális – szemléletet képvisel, melynek keretében korszerű tesztekkel és vizsgáló eljárásokkal történik meg a keresztmetszeti kép és az élettörténet feltérképezése, a diagnózis megállapítása és a támogatási, fejlesztési terv elkészítését megalapozó javaslat kialakítása. A specifikus tanulási zavar, valamint a figyelem- és magatartásszabályozás zavarának megállapítása sokrétű, differenciáldiagnosztikai irányultságú állapotfeltárást igényel, melynek során a komorbiditások/társuló zavarok, fogyatékoságok megállapítását is szem előtt kell tartani. A szakértői vélemények akkor tudnak valódi segítséget, támpontot nyújtani a pedagógusoknak, ha elkészítésük és értelmezésük valódi teammunkán alapul.

III. 3. 5. Habilitáció/rehabilitáció

Az egyéni fejlesztőmunka tervezése, a rehabilitációs terv kidolgozása logopédus, pszichopedagógus, tanulásban akadályozottak pedagógiája szakon/szakirányon szakképzettséget szerzett gyógypedagógus, gyógypedagógus-terapeuta, pszichológus és egyéb szakemberek (pl. szomatopedagógus, gyermekpszichiáter) bevonásával történik és rehabilitációs célú órakeretben zajlik. Az egyéni fejlesztési terv tartalmáról, célkitűzéseiről, ütemezéséről (mikro-, ill. makrotervezés) tájékoztatást kell kapniuk az osztálymunkában részt vevő pedagógusoknak, szaktanároknak, különös tekintettel a gyermek osztályfőnökére. Az egyéni fejlesztési terv célkitűzéseinek megvalósulása időszakosan, az ütemezési fázis befejezését követően ellenőrzésre kerül a további célkitűzések megtervezését megelőzően, melyről a

pedagógusnak szintén tájékoztatást kell kapnia. A gyógypedagógiai tanár, terapeuta által vezetett pedagógiai rehabilitáció a funkcionális képességfejlesztő programok külön alkalmazásával, a fejlesztések során tanultak elmélyítésével szolgálja az eredményes iskolai előmenetelt. A tehetséges tanulók számára a tehetségük kibontakozásához szükséges feltételek, eszközök, módszerek biztosítása a pedagógiai rehabilitációnak is kiemelt feladata a tanórai és tanórán kívüli tehetséggondozás mellett.

Az egészségügyi célú rehabilitáció elsősorban az egyéb pszichés fejlődési zavar jellegének, tüneteinek kivizsgálásakor megállapított diagnózisnak megfelelő szakorvosi ellátást, annak folyamatosságát, kontrollját, valamint a pedagógiai rehabilitációt segítő egészségügyi terápiákat foglalja magába. Ennek érdekében a diagnózisalkotás fontos része a gyermekpszichiátriai vizsgálat (ADHD és magatartásszabályozási zavar esetén), szükség esetén kiegészítésként gyermekneurológiai, fül-orr-gégészeti, valamint gyermekszemészeti vizsgálat, továbbá az ezekhez kapcsolódó beavatkozások és rendszeres kontroll.

III. 3. 6. A beszéd fogyatékos tanuló

A törvényi szabályozás dokumentumaiban szereplő beszéd fogyatékoság sajátos nevelési igény (a továbbiakban: SNI) kategória elnevezés az érintett populációba tartozó gyermekek körének csak egy részét nevezi meg explicit módon. A jelenlegi elnevezés a beszédzavar hangsúlyozza, miközben a szintén e kategóriába tartozó nyelvi zavarok a társadalmi részvétel szempontjából általában nagyobb hátrányt jelentenek. A magyar és nemzetközi szakirodalmi konszenzus alapján: *Beszéd fogyatékosok csoportjába tartozik minden olyan tanuló, aki a beszéd és/vagy nyelv receptív folyamatainak (beszédfeldolgozás, beszédértés, nyelvi megértés) vagy expresszív folyamatainak (beszéd és nyelvi kifejezés, produkció) szerveződésében súlyos fejlődési eredetű vagy szerzett zavart mutat. Ez a zavar különböző klinikai képekben jelenik meg, és életkor szerint is eltérő jelleget mutathat. A verbális kommunikáció súlyos zavara, valamint a verbális tanulási folyamatok atipikus alakulása, jelentős eltérése miatt az ilyen tanuló a társadalmi beilleszkedés szempontjából akadályozott.*

A fenti ernyődefiníció jogi és szakmai szempontból is kiegyenlített, a részvétel elvét érvényesíti. Jól mutatja az iskoláskorban a beszéd- és nyelvi zavarokra épülő verbális tanulási zavarokkal való természetes összefüggést, annak ellenére, hogy a jelenlegi törvényi szabályozás szerint a verbális tanulási zavarok nem a beszéd fogyatékos, hanem az egyéb pszichés fejlődési zavar gyűjtő kategóriájába tartoznak. Jelen irányelv a továbbiakban is a törvényi elnevezés megtartása mellett, de markánsan különböző tünetegyüttesekként mutatja be a beszéd- és nyelvi zavarokat, melléjük rendelve a különböző specifikus ellátási szükségleteket.

A beszéd- és nyelvi zavarok diagnosztikus kategóriái az iskolába lépéskor és az iskoláskorban jellemzően az alábbiak:

Beszédzavarok

- Hangképzési zavarok
- Rezonanciazavarok (hipernazalitás, hiponazalitás)
- Beszédfolyamatossági zavarok (dadogás, hadarás)
- Artikulációs zavarok (beszédhanghibák)
- Beszédmozgászavarok (verbális diszpraxia)

A beszéd atipikus fejlődésével küzdő gyermekek a feltűnő zavarjelenség miatt többnyire korán diagnosztizálásra kerülnek. Iskoláskorra általában letisztul, hogy átmeneti fejlődési nehézségről vagy súlyos fejlődési zavarról van szó. Az átmeneti nehézségeket a logopédiai alapellátás szakszolgálati keretben kezeli. A súlyos beszédzavart mutató tanulók kapnak lehetőséget SNI-ellátásra. Ez biztosítható különnevelést vagy inkluzív nevelést megvalósító intézményben is. Ezen tanulók tanulásban való részvételét vagy iskolai teljesítményét jelentősen befolyásolhatja beszédfejlődési vagy szerzett beszédbeli akadályozottságuk. Ezek között elsősorban a szóbeli kommunikációt jelentősen akadályozó *rezonanciazavarok*, a *beszédfolyamatossági zavarok* és a *beszédmozgászavarok* emelhetők ki. A beszédkiejtés és a beszédmozgászavarok egyes típusainál a nyelvi kifejezés zavara is fennáll. A *hangképzés (hangadás)* zavarai szintén ritkán kapnak SNI besorolást, csak akkor, ha a hangszalagok hibás működése folytán a szóbeli beszéd kivitelezése súlyosan akadályozott. A beszédfejlődési zavar jellegétől függően társulhat hozzá specifikus tanulási zavar is (pl. rezonanciazavarok, beszédmozgászavarok), mely a következő alfejezet részletező leírásában minden esetben külön jelzésre kerül.

Auditív feldolgozási zavarok

Az érintett tanulók a hallható jelek feldolgozásában mutatnak súlyos zavarokat, ez jellemzően a beszédfeldolgozásban, így a beszédértésben is komoly gondot okoz.

Nyelvi zavarok

A nyelvfejlődési zavart mutató tanulók mindannyian küzdenek a nyelvi kifejezőkészség különböző nyelvi szinteken megjelenő zavarával (expresszív nyelvi zavarok). Ez a beszéd- és nyelvi kifejezészavar érintheti a nyelv hangrendszerét, a beszédhangejtést, az aktívan használt szókinccset, annak jelentését, a nyelvtani összefüggések kifejezését, a mondatalkotást, valamint a nyelvhasználatot (pragmatika). A nyelvi kifejezés zavara mellé társulhat a nyelvi feldolgozás, nyelvi megértés különböző nyelvi szinteken és különböző súlyosságban megmutató zavar (receptív nyelvi zavarok) is.

A nyelvi feldolgozás, nyelvi megértés zavarai a különböző nyelvi szinteket külön-külön és együtt is érinthetik, így pl. a nyelv hangzórendszerét (fonológia), a szókinccset (lexika), a nyelvtani szerkezeteket (morfológia, szintaktika), a nyelvi jelentést (szemantika) és a nyelv mindennapi helyzetekben való alkalmazását – pl. képes beszéd – (pragmatika). Leggyakrabban a szókinccs és a grammatika feldolgozási zavarával találkozunk. A fonológiai zavara

pedig jelentős szerepet játszik az írott nyelvi zavarok egy formájának, a fejlődési diszlexiának a kialakulásában. A nyelvi feldolgozás, megértés zavarai minden esetben gyengébb nyelvi kifejezési lehetőséget is jelentenek, így általában expresszív zavarral is társulnak (ez nem mindig jelenik meg külön a diagnózisokban). A feldolgozási és kifejezési zavar társult jelenléte minden esetben súlyosbítja a tüneti képet. A nyelvfejlődési zavar fent említett különböző formáit a következő diagnosztikus kategóriarendszer foglalja össze:

- Expresszív nyelvi zavarok:
 - expresszív fonológiai zavar,
 - expresszív morfológiai zavar,
 - expresszív szintaktikai zavar,
 - expresszív szemantikai zavar,
 - expresszív pragmatikai zavar.
- Receptív nyelvi zavarok:
 - receptív fonológiai zavar,
 - receptív morfológiai zavar,
 - receptív szintaktikai zavar,
 - receptív szemantikai zavar,
 - receptív pragmatikai zavar.

Beszéd fogyatékos SNI-besorolást csak azok a gyermekek/tanulók kaphatnak, akik elsődleges nyelvi zavarral küzdenek, vagyis expresszív és/vagy receptív nyelvfejlődési elmaradásuk hátterében sem intellektuális képességzavar, sem hallásfogyatékoság, sem autizmus spektrumzavar, sem mozgáskorlátozottság nem áll.

III. 3. 7. A beszéd fogyatékos tanulók nevelési, oktatási szempontú jellemzői

A törvényben a beszéd fogyatékos SNI tanulók csoportján belül leírt zavarok mindegyike – még gondos fejlesztés ellenére is – végigkíséri a tanulók egész iskolai pályafutását, és természetükből adódóan más-más területen, de markáns teljesítményhátrányt jelentenek. A továbbiakban a beszéd- és nyelvi zavarok jellemzőit – jóllehet mindkettőt a beszéd fogyatékos SNI kategóriába soroljuk – külön-külön tárgyaljuk, hogy ráirányítsuk a figyelmet a két csoport tüneti képeinek alapvető különbségeire és az ezek nyomán jelentkező eltérő ellátási szükségletekre. A beszédfejlődési zavarral küzdő tanulók a társult zavaroktól eltekintve szinte minden esetben jobb teljesítményt nyújtanak az írott nyelvhez kötődő feladatokban (pl. olvasás, szövegértés-szövegalkotás). Az írásbeli szövegalkotás és szövegértés kompetencia esetükben akár teljesen tipikus fejlődést is mutathat. Ugyanakkor a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók a nyelvi megértés és/vagy kifejezés zavara miatt a szóbeli és az írásbeli nyelvi teljesítmények terén egyaránt akadályokkal küzdenek. A beszédzavarok eseté-

ben ritkán társul az alapproblémához specifikus tanulási zavar. A nyelvi zavarok másodlagos következménye iskoláskorban szinte minden esetben különböző súlyosságú specifikus tanulási zavar, más néven verbális tanulási zavar. A nyelvfejlődési zavar következtében kialakuló tanulási zavarok elsősorban az olvasás-írás tanulása során jelentkeznek, ezen belül a dekódolás (olvasástechnika) és a szövegértés is jelentősen eltérő fejlődést mutathat. Tágabb értelemben azonban a teljes szövegértés-szövegalkotás kompetenciát érintik. Vagyis minden verbális tanulási folyamatban jelentős teljesítmény eltéréshez vezetnek, amit nem magyaráz a tanuló intelligenciája, egyéb, nem verbális kognitív képességei vagy szociokulturális helyzete. Így a tanulónak a tankönyvek leckéinek feldolgozásában éppen úgy akadálymentesítésre lesz szüksége, mint a kötelező olvasmányok vagy a szöveges példák esetében. A következményes viselkedési zavarokkal az írásbeli, illetve a szóbeli kommunikáció nehezítettségével arányosan mind a két csoportban találkozhatunk. Ezek megelőzése a nevelő-oktató munka és a habilitációs-rehabilitációs fejlesztő beavatkozások fontos feladata. A beszéd- és nyelvi zavarokhoz társuló fejlődési zavarok közül a figyelem- és aktivitászavarok, a szenzoros integrációs zavarok, a hallássérülés esetei fordulnak elő leggyakrabban.

Beszédzavarok

A súlyos beszédfejlődési vagy szerzett zavarokról összefoglalóan elmondható, hogy a tanuló a hangzó beszéddel való kommunikációra motivált, azonban beszédének gyenge érthetősége miatt a szóbeli kommunikáció sikertelen, vagy csak részben tudja beteljesíteni funkcióját. Ez az iskolai életben nehezíti:

- az önálló szóbeli megnyilvánulásokat a tanórán és a tanórán kívüli tevékenységekben;
- a szóbeli kommunikációs helyzetek létrehozását és fenntartását;
- a megfelelő társas kapcsolatok alakítását.

A magyar iskolarendszer nagymértékben a verbális tanulási folyamatokra épít. Ezekben a beszédzavarral küzdő tanuló jelentős hátránnyal indul, ezért napi szinten szenved el kudarcot, frusztrációt. Az ilyen tapasztalatok sokasodásával egyenes arányban a lehetőségekhez képest kerülni igyekeznek a szóbeli megnyilvánulásokat. A megjelenő beszédfélelem (logofóbia), szorongás fokozódásával „ördögi körbe” kerül. Társas kapcsolataiban egyre visszahúzódóbbá válik. Egyre növekvő frusztrációja miatt különböző pszichés tünetek jelenhetnek meg: agresszió, bohóckodás vagy éppen apatikus viselkedés (mely kamaszkorban akár depresszióig fokozódhat). Így másodlagos viselkedési, magatartási zavarok keletkeznek, melyek gyökere a beszédzavar. Emellett maguk a kommunikációs partnerek is kerülnek társaságát, mivel őket is frusztrálja, hogy nem értik a beszédet, vagy a természetes beszédétől idegen jelenségeket észlelnek. Az osztályban a beszédzavarral küzdő tanuló könnyen perifériára szorulhat, kapcsolatrendszere beszűkülhet. Ezek a tapasztalatok alacsony önértékeléssel párosulva a közösségben céltáblává, bűnbakká tehetik a gyenge kommunikációs és ezáltal gyenge érdekérvényesítési képességgel bíró tanulót. A nagy emocionális terhelés a tanuló kognitív energiáinak egy részét is felemésztheti, így következményes tanulási zavar

is kialakulhat. Különösen olyan esetekben fordul ez elő, ahol a hangzó beszéd jelentős eltérése mellett a beszédértés nehézsége is tapasztalható (pl. rezonanciazavarok).

Az egyes beszédfejlődési vagy szerzett zavarok speciális jellemzői:

A hangképzési (fonációs) zavarok a zöngképzés zavarait jelentik. A hangjakak (hangszalagok) működése zavart, túlságosan összepréselődnek, vagy nem érnek egymáshoz hangadáskor. Ettől függően a hangképzés túl feszes lesz vagy erőtlené válik. A hang állandóan fátyolos, rekedt, a hangtartás és a levegőbeosztás nehéz, a hang terhelhetősége kicsi. A jelenséget másodlagos tünetek is kísérik. Feltűnő a nyakizomzat vagy az arcizmok hangadás közbeni túlfeszültsége, kidagadása, valamint a kapkodó levegővétel. Az erős izgalmi helyzet vagy a félelem, szorongás fokozza a tüneteket. Az ilyen tanuló általában fizikai és lelki értelemben egyaránt állandó feszültségben él. A problémának lehet funkcionális és organikus oka is, azonban a sokáig fennálló funkcionális zavar a hangjakak (hangszalagok) organikus elváltozását (pl. hangszalagcsomó) okozhatja. A probléma rendszeres szakorvosi (főként foniátriai) és logopédiai ellátást igényel.

A hangképzési zavarral élő tanulók számára az önálló szóbeli megnyilatkozások válnak nehezen kivitelezhetővé, és folytonos pluszfeszültséggel járnak. Ezeket az alkalmakat amennyire lehet, érdemes kerülni, mert a teljesítményszorongás hangadási képtelenségig fokozódhat.

A rezonanciazavarok az orális és nazális rezonancia (a szájüregben és az orrüregben képződő hangzók) beszédbeli arányának kóros megváltozását jelentik. Ez lehet a szájhangzók orrhangzós színezetűvé válása (hipernazalitás) vagy az orrhangzók szájhangzóssá válása (hiponazalitás). A hipernazalitás leggyakoribb oka az ajak- és/vagy száypadhasadék. Ez a súlyos organikus elváltozás már újszülöttkorban nyilvánvaló, a légzésben, a táplálkozásban, a hangadásban és a beszédben egyaránt súlyos nehézségeket okoz. Az egyébként szájrezonanciával képzett magán- és mássalhangzók erős orrhangzós színezetet kapnak, a zárhangzók – pl. k, g – elvesztik zárkarakterüket, ami önmagában is jelentősen csökkentheti a beszéd érthetőségét. Az elváltozás súlyosságától és kiterjedésétől függően egyes beszédhangzók képzéséhez nincsenek meg a megfelelő anatómiai feltételek, így ezek hiányozhatnak a beszédből, ami tovább rontja az érthetőséget. E mellett a hangadás is préselt, erőltetett lehet, ami pedig társult hangképzési zavart is okozhat. A gyermekek csecsemőkoruktól több ülésben számos helyreállító műtéten esnek át. A műtéti szakasz a kemény száypad zárásával és a plasztikai helyreállító műtétekkel zárul, melyek még iskoláskorban is tartanak. Így előfordul, hogy a beszéd érthetősége az alsó tagozaton még gondos logopédiai kezelés ellenére sem kielégítő.

A lágy száypad veleszületett rövidülése is okozhat orrhangzósságot, ezen belül hipernazalitást. Ilyenkor a lágy száypad nem zárja el az orrgarat felé vezető utat, így a szájhangzók erős nazális színezetet kapnak (legjobban a magánhangzók és a zöngés mássalhangzók színezete, ezáltal érthetősége szenved kárt). Itt is lehet műtéti beavatkozás, ami az ezt követő hatékony logopédiai terápiával jelentősen javíthatja a beszéd érthetőségét.

Ritkán, de előfordulhat olyan rezonanciazavar, ahol az orron át nem tud távozni a levegő valamilyen funkcionális vagy organikus okból (pl. orrpolip), és így a nazális hangok ([n], [m], [ny]) is orális színezetet kapnak, ami szintén rontja a beszéd érthetőségét.

A műtéteket követően a rezonanciazavarok szinte minden típusánál előfordulhat átmeneti teljesítménycsökkenés is, akár a beszéd- és/vagy nyelvi teljesítményben, ezzel párhuzamosan a tanulási teljesítményben, mivel az új anatómiai viszonyok mellett újra kell építeni a funkciókat is. Szintén gyakori a rezonanciazavarok esetén a fülkürt átszellőztetésének nehézsége, emiatt a klinikai képhez gyakran társul kisebb, nagyobb, átmeneti vagy tartós halláscsökkenés. Ez utóbbi a nyelvi és a beszédmegértést hátráltatja, gátolja. Ezáltal a teljes nyelvi fejlődésre is negatív hatást gyakorol, pl. a szókincs vagy a nyelvtani szerkezetek fejlődésére. Akár az enyhe, kb. 25-30 dB-es átmeneti halláscsökkenés is kihatással lehet az iskolai teljesítményre, valamint társuló verbális tanulási zavarhoz vezethet

A beszédfolyamatossági (fluencia) zavarok közül legtöbbször a dadogás válik olyan súlyossá, hogy a tanuló külön többletsegítséget igényel. A dadogó gyermek a beszéd folyamat minden fázisában különbségeket mutat az átlagos beszélőtől (a légzés, a hangadás, a beszédtempó, az artikuláció és a mimika működésében is). A dadogó beszédszerveiben megjelenő görcs a dadogás közvetlen oka (függetlenül attól, hogy organikus vagy funkcionális okból jelenik meg). A beszéd folyamatosságának zavara két típusú lehet. A tónusos típusba tartoznak azok a gyerekek, akik a szó első hangjának kiejtésével küszködnek, a klónusosba pedig azok, akik általában az első hangot vagy szótagot ismételtetik. A két forma tünetváltással és egyszerre is jelen lehet. Utóbbi általában a zavar súlyosbodását jelzi. Gyakran jellemző a túl kemény és elnyújtott hangindítás, ami a hangszalagok (hangajkak) tartós túlfeszítése miatt rekedtséget vagy hangképzési zavarokat is okoz. A legtöbb megakadás a zárhangzóknál fordul elő, de lehet, hogy egyes magánhangzók válnak kerülendő hangokká. A beszédfélelem fokozódásával vagy társuló beszédzavarok miatt jellemző lehet a monoton beszéd, a bizonytalan vagy elmosódott artikuláció, ami tovább rontja a beszéd érthetőségét, nehezzé teszi a kommunikációs helyzetben a partner figyelmének fenntartását.

A gondolkodásban globálisan „látjuk= a dolgokat, a beszéd pedig időben lineárisan szervezett folyamat. A dadogók a gondolkodásban (belső beszédben) folyamatosan beszélő tanulótársaikhoz hasonlóan működnek, ám a beszéd folyamatban a megakadásoktól való félelem okán kerülőutakat keresnek. Például gazdag passzív szókincs mellett is gyakran iktatnak a beszédükbe sztereotip módon megjelenő szavakat vagy fordulatokat, esetleg kötőszavakat; ez az automatizmus segíti a folyamatosság fenntartását. A mondatok szerkezetét gyakran egyszerűsítik, szinonimákat keresnek, hogy a „rettegett= hangot, hangokat elkerüljék. Ez a mondat jelentésének torzulását is okozhatja.

A fő beszédtünetek mellett a nyak és a váll izomzatának megfeszülése, a légzésfolyamat szakadozottsága, a belégzés felületessége is mutatkozik. Utóbbi miatt a beszédhez szükséges kilégzés rövid időtartamú és szakadozottá válik, miközben az élettani légzés akár zavartalan is lehet. Előfordul, hogy tik vagy valamilyen állandó mimikai vagy végtagtevékenység kíséri a beszédet, esetleg csak a megakadásokat (pl. karlendítés, lábdobbantás vagy szemhunyas, esetleg grimasz). Ezek intenzitása, mennyisége lelki megterhelés, izgalom esetén fokozódik.

Megtévesztő lehet, hogy egyes kommunikációs helyzetekben a dadogó tanuló képes folyamatos beszédre is (pl. éneklés, ritmikus versek mondása, suttogás). Ennek ellenére a beszéd folyamatossága nem függ a dadogó szándékától, igyekezetétől, figyelmétől. Pont el-

lenkezőleg, a szokásos felszólítások, figyelmeztetések (pl. ne dadogj, igyekezz, figyelj jobban) csak fokozzák a zavart, a megakadások és szünetek számát és időtartamát. A tünetek súlyosbodhatnak testi és/vagy szellemi fáradtság esetén, az idegrendszer vagy a hormonháztartást ért hatásokra, illetve ha nagy jelentőségű az adott beszélgetés vagy közlés.

A beszédmozgászavarok a fejlődési diszpraxia speciális esetei. A beszéd motoros tervezésének, szervezésének, kivitelezésének olyan zavarai, melyek a beszéd- és más, a kommunikációban szerepet játszó mozgások (pl. mimika) akaratlagos kivitelezését akadályozzák, míg az automatikus mozdulatok (pl. ásítás) megtartottak. Az ilyen típusú beszédmozgászavarok esetén nincs praktikus diagnosztizálható neurológiai eltérés, valamint az izomtónus-szabályozás vagy a központi idegrendszer sérülése sem mutatható ki a háttérben.

Az egyes diszpraxiafajták külön-külön és együttesen is előfordulhatnak. Kiterjedésük szerint érinthetik a végtagok mozgáskoordinációját vagy önállóan a beszédszervi régió mozgásait, de érintett lehet külön vagy ezek mellett a nyelvi kivitelezés is. A beszédfigyelmetesség SNI-kategóriájába csak a két utóbbi forma, az orofaciális és a verbális diszpraxia tartozik. A végtagokat érintő diszpraxia – korábban motoros ügyetlenségként vagy ügyetlen gyermek szindrómaként is emlegették – mint nem verbális tanulási zavar az egyéb pszichés zavarok SNI-kategóriába sorolódik.

A diszpraxiák közös jellemzője, hogy átlagos vagy kimagasló intelligencia mellett ezek a tanulók nem csak a verbális, de a performációs feladatokban is gyengén teljesítenek. Olyan, mintha mindig, minden mozdulatsort újra kellene tervezni, mert ezek nem automatizálódnak, és nem kapcsolódnak folyamatosan egymáshoz. E mellett a mozgásszervezés nem tud rugalmasan adaptálódni a különböző tanulási, cselekvési helyzetekhez. Jellemző, hogy az érintett tanulók az egy elemből álló egyszerű mozgások során jobban teljesítenek, mint az összetett mozgásszekvenciákban. A beszédmozgások (társuló végtag diszpraxia esetén a végtagmozgások) kivitelezésének folyamata az inputtól függetlenül zavart mutat. Így a tanulók utánzás útján ugyanolyan nehezen sajátítanak el, mutatnak be új mozgásformákat, mint verbális instrukcióra vagy belső intenció, pl. emlékezetből való felidézés alapján.

Ezek a tünetek jelentősen módosítják a tanulási folyamatokat, és akadályozzák a készségjellegű és az információs tudás megszerzését egyaránt. Emellett a táplálkozásban és az önellátásban is zavarokat okoznak, ami a kommunikációs nehézségek mellett tovább ronthatja a tanulók társas elfogadottságát. A szinte törvényszerűen fellépő verbális tanulási zavarok mellett a cselekvések tervezésének zavarából adódó frusztráció viselkedés-, magatartászavarokhoz vezethet; ezek másodlagos zavarként diagnosztizálhatók. Társuló zavarként leggyakrabban figyelem- és aktivitászavarok jelentkeznek, valamint gyakori még a memóriafunkciók zavara. A végtagokra is kiterjedő forma esetében az írásmozgás kivitelezésének zavara is minden esetben fennáll.

A hazai diagnosztikai háttér hiányosságai miatt gyakori, hogy a fel nem ismert diszpraxiával küzdő tanuló a már arra ráépülő tanulási vagy viselkedési zavar miatt kerül vizsgálatra. Ilyenkor fontos visszatekinteni a mozgáskoordináció és az önellátás fejlődésére, melyben a diszpraxiás gyermekek szinte mindig, a más viselkedés- vagy aktivitászavarral küzdő gyermekek ritkábban küzdenek nehézségekkel.

Az *orofaciális diszpraxia* az arc, az ajkak, a nyelv, a garat, valamint a rágóizmok területén mutatkozó akaratlagos mozgásteljesítmények zavarát jelenti. Általában a beszéd folyamat időbeli szervezését is különböző súlyosságban érinti a zavar, így több hangra kiterjedő, nehezen oldódó, inkonzekvens tévesztésekkel, hang- és szótagkihagyásokkal, átvetésekkel járó artikulációs zavarokat okoz. A hosszabb szavak kiejtése felismerhetetlenné válik. Emellett a beszéd prozódiai elemei (hanglejtés, tempó, hangszín, hangtartás) is zavart szenvedhetnek. Előfordulhat, hogy az ilyen tanuló hanglejtése idegen hatású, a magyar nyelv tipikus lejtésétől eltérő, annak ellenére, hogy anyanyelvi beszélő.

A *verbális diszpraxia* esetében a beszédzavar mellett a nyelvi teljesítményekben is jelentős az eltérés, ezért ennek jellemzőit a nyelvfejlődési zavarok leírásakor részletezzük.

Auditív feldolgozási zavarok

Az auditív feldolgozási zavarokkal küzdő tanulók a hallható információk felismerésének, megkülönböztetésének és megértésének zavarát mutatják. Az auditív észlelés különböző zavarai mellett a hangzó beszéd észlelésében, feldolgozásában, ezért megértésében is zavart mutatnak. Nehézségeik nem perifériás eredetű hallássérülésből vagy intellektuális sérülésből fakadnak.

A tanulási folyamatban a szóbeli közlések, instrukciók, magyarázatok megértése okozza a legnagyobb gondot. A zavar markáns tünete, hogy a tanulók az őket körülvevő auditív, így a verbális ingerekből sem tudják azonosítani a releváns, feldolgozandó információt. Szűrési hiányában a feldolgozás igen sok kognitív energiát emészt fel, a gyermekek hamarabb fáradnak el, és a kognitív-nyelvi feldolgozást igénybe vevő feladatokban hirtelen teljesítménycsökkenés áll be. A tünetegyüttes indukálja a tanulási teljesítmények különböző zavarait. Ezek közül az egyik legfontosabb az írott nyelvi zavar kockázata. Az érintett tanulók gyakran küzdenek a beszédhangzók megkülönböztetésének és azonosításának nehézségével. Ennek következtében a betűtanulás, a dekódolás (olvasástechnika) és a helyesírás terén is nehézségek jelentkeznek. Az órai verbális tanulási helyzetekben is intelligenciájukhoz képest váratlanul alulteljesítenek, nem értik meg az instrukciókat, magyarázatokat, ezért más feladatba kezdenek, másképp viselkednek. A társas helyzetekben (pl. közös játék, konfliktuskezelés) szintén kiütköznek nehézségeik, nem tudják maradéktalanul feldolgozni a verbálisan elhangzott szabályokat, így szándékuktól függetlenül nem is tudják betartani azokat. Kifejező beszédük csak ritkán érintett, így a beszédészlelési zavar az iskoláskorig gyakran felderítetlen, kezeletlen marad. A tanulási zavar iskolai megjelenésével már csak az egyéb pszichés fejlődési zavar SNI kategóriáját kapják, annak ellenére, hogy elsődlegesen a beszédfeldolgozás érintett.

Nyelvi zavarok

Jelentős azon gyermekek száma, akiknek nyelvfejlődési zavarát nem magyarázzák neurológiai, szenzoros, intellektuális vagy társas-érzelmi problémák. Ők is a beszéd fogyatékos SNI-besorolást kapják. Ebben az esetben a nyelvelsajátítás folyamata már a koragyermekkorban jelentős időbeli és strukturális eltérést mutat. Nyelvfejlődési zavar esetén a nyelvi kifejezés atipikus volta mindig, míg a nyelvi észlelés, értés zavara csak az esetek egy részében jellemző.

Az eltérő fejlődés tartósan megmarad és a nyelvi hierarchia bármely szintjén megjelenhet:

- a késve induló szókincsfejlődés nem éri be a tipikusan fejlődő társakét még iskoláskorban sem;
- a szókincs szerkezete is eltérő lehet, pl. a főnevek nagyobb, az igék vagy melléknevek, határozószavak kisebb arányban kerülnek be a passzív és/vagy az aktív szókincsbe;
- a kontextusnak megfelelő szó előhívása, aktiválása is gondot okozhat, jellemzőek a szótalálási nehézségek;
- a beszédhangok (fonológiai) feldolgozásában és produkciójában is elmaradás tapasztalható, ami az írott nyelvi zavarok kockázatát vetíti előre;
- a szavak hangalakjának pontos feldolgozása és emlékezeti megőrzése nehéz;
- egy-egy szó hangzósorának jelentős egyszerűsítése nemcsak a beszéd érthetőségét rontja (még iskoláskorban is), hanem nehezíti a szavak emlékezeti tárolását, akadályozza a szótanulást és az előhívást;
- a szókombinációk használata és a mondatalkotás, a spontán beszéd az iskoláskorban is alacsony nyelvtani komplexitású (jellemzően tőmondatokat, hiányos mondatokat alkotnak);
- mondataik még a felnőttkorhoz közeledve is nyelvtanilag helytelenek (diszgrammatikusak) lehetnek;
- nem használnak vagy rosszul értelmezik a kötő-, rámutató szavakat, ez főként az összetett alárendelő mondatokat tartalmazó instrukciók, szövegek megértésében okoz gondot.

Mindezeket a jelentésfeldolgozásban és a nyelvhasználatban mutatkozó nehézségek kísérik. Pl. a tanulók nehezen fejezik ki és értik meg a szövegek rejtett, átvitt tartalmait, többek között nagy nehézséget okoz a képes beszéd, a metaforák vagy a közmondások megértése.

A nyelvfejlődési zavar jelentős és életre szóló kommunikációs hátrányt jelent akkor is, ha az egyén intelligenciája átlag feletti, hiszen nehezen tudja gondolatait kifejezni, megértetni társaival. Főként ebből adódik a nyelvfejlődési zavarral küzdők visszahúzódása, szociális kapcsolatainak beszűkülése, súlyosabb esetben, alacsony önértékeléssel párosulva akár beilleszkedési vagy pszichés fejlődési zavar is kialakulhat.

A nyelvi zavar a beszélt és az írott nyelvben egyaránt megmutatkozik. A dekódolás (olvasástechnika), a helyesírás, az értő olvasás, később a szövegalkotás, a fogalmazás is zavart mutat. A tanulók nehézkesen, sok hibával, töredezetten olvasnak, gyakoriak az újrakezdések. Az olvasástechnika nem automatizálódik, a gyermekek az alsó tagozat végére sem válnak gyakorlott olvasókká. Emiatt az írott szöveg tartalma számukra kevésbé ragadható meg.

A nyelvi feldolgozás az átlagosnál jelentősen több kognitív energiát emészt fel, a tanuló a kognitív-nyelvi feladatokban hamarabb elfárad, mint tipikus nyelvi fejlődésű társai. Ilyenkor teljesítménye hirtelen romlik.

A tanulási zavar súlyosságát a nyelvi fejlődési eltérés mértéke mellett főként az befolyásolja, milyen korán történt annak felismerése és megfelelő kezelése, valamint milyen erős védőfaktort képez a családi háttér.

A tanulási teljesítmény eltérése nyelvfejlődési zavarok esetén nemcsak a magyar nyelv és irodalom tantárgyban jelentkezhet, hanem minden olyan tárgyban is, ahol verbális tanulási folyamatok dominálnak az ismeretszerzésben (pl. történelem, földrajz, biológia). A társuló zavarok nélkül jelentkező nyelvi zavarral küzdő gyermekek általában más – nem nyelvi – szimbólumrendszerekben jól eligazodnak, ezért pl. matematikai képességeik vagy képi-vizuális feldolgozásuk általában megfelelő, akár kiváló is lehet. Ugyanakkor a nyelvi zavar a matematikai fogalmak megtanulásában és adekvát használatában szintén hátrányt jelent.

Jelenleg az elsődleges nyelvfejlődési zavart mutató gyermekek egy része későn kerül diagnosztizálásra. Ennek oka egyrészt, hogy rejtett zavarról van szó, mely külső fizikai jegyek híján nehezebben felismerhető, annak ellenére, hogy későbbi hatásait tekintve jóval súlyosabb, mint pl. a beszédhangejtés eltérései. Másrészt a nyelvfejlődési zavar hazai diagnosztikai bázisának hiányosságai is hátráltatják a korai felismerést. Előfordulhat, hogy először csak az olvasástanulás sikertelensége folytán figyelnek fel a jelenségre. Azonban ekkor gyakran már nem nyelvi zavar, hanem tanulási zavar, vagyis egyéb pszichés fejlődési zavar SNI kategóriát kap a tanuló. Így a beszéd fogyatékos kategória az iskoláskorban sajátos átfedést mutat a tanulási zavarokkal, azon belül is a verbális tanulási zavarokkal.

III. 3. 8. A beszéd fogyatékos (beszéd- és nyelvi fejlődési vagy szerzett zavarral küzdő) tanulók nevelésének-oktatásának alapelvei

Intézményi, szervezeti formák

A beszéd és a nyelv fejlődési vagy szerzett zavarával küzdő tanulók nevelését-oktatását elláthatja részben vagy egészében együttnevelést vállaló befogadó iskola.

A beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanuló képességfejlődését, személyiségének harmonikus alakulását a megfelelő személyi, tárgyi és módszertani feltételekkel rendelkező befogadó, (inkluzív) szemléletű iskola szolgálja legjobban. Az intézmény kijelölésekor minden egyes esetben szükséges annak mérlegelése, hogy az iskola tárgyi, személyi és közösségi feltételei és a gyermek biológiai és képzettségi kora, képességei, személyiségjegyei, fejlesztési szükségletei, valamint a szülők együttműködési, adaptációs képességei, nevelési céljai milyen mértékben illeszkednek egymáshoz.

A beszéd fogyatékos tanulók neveléséhez-oktatásához szakmai támogatás igényelhető:

- az egységes gyógypedagógiai, konduktív-pedagógiai módszertani intézménytől (EGYMI),
- pedagógiai szakszolgáltatást nyújtó intézményektől,

- pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézményektől,
- utazó gyógypedagógusi, konduktori hálózat működtetésére kijelölt intézményektől,
- sorstársközösségeket, szülői közösségeket építő, szakmai támogatást nyújtó mentori hálózatot fenntartó civilszervezetektől.

Befogadó attitűd, együttműködési feltételek

- Az érintett tanulók specifikus nevelésének-oktatásának alapja egyéni szükségleteik felismerése, megértése, ezek tanulási-tanítási folyamatokban való figyelembevétel.
- Az iskolaközösség (szülők, pedagógusok, kortársak) érzékenyítése előfeltétele a beszéd fogyatékosok integrációjának. Főként a verbális kommunikáció sajátos helyzetét és a sikeres kommunikációs lehetőségeket fontos bemutatni.
- A gyermekek elsődleges beszéd-/nyelvi zavarainak tünetei, másodlagos tanulási/visselkedési zavarai megfelelően adaptált és kommunikációs szempontból akadálymentesített, befogadó-elfogadó légkörű nevelési, tanítási környezetben enyhülnek, nem specifikált rugalmatlan tanulási környezetben súlyosbodnak.
- Az iskolai integráció csak akkor lehet sikeres, ha a szülői ház és az iskola összehangolja a beszéd fogyatékos gyermek számára legmegfelelőbb nevelési-tanítási környezet kialakítását.
- Az intézménybe lépéskor szükséges a szülők és a pedagógusok (főként az osztályfőnök, illetve a logopédus-gyógypedagógus) közös szándéknyilatkozata és megvalósítási terve a rendszeres együttműködésre. Javasolt erről pedagógiai megállapodást is kötni, melyben a tanuló fejlődése érdekében vázolt közös célok és ennek elérésében mindkét fél feladatai egyértelműen rögzítésre kerülnek. A megállapodás alapját az egyéni fejlesztési terv képezi. Annak megvalósulására érdemes legalább évente visszatekinteni.

A logopédus és a többségi pedagógusok szerepe

- A tanulók beszéd- és nyelvi sajátosságait, az ezekből következő fejlesztési, kompenzációs szükségleteiket logopédia szakon/logopédia szakirányon végzett gyógypedagógus ismeri leginkább, ezért a rehabilitációs-rehabilitációs munkában kulcsfontosságú szerepe van.
- A logopédus által biztosítható beszéd-/nyelvi fejlesztő ellátás mindenképpen szükséges, akkor is, ha a tanuló az iskolai pályafutása alatt már csak tanulási zavar diagnózist kap, mely a jelenlegi törvényi szabályozás szerint az egyéb pszichés fejlődési zavar SNI- kategóriába sorolódik. A tanulási zavar kezelésében ennek ellenére továbbra is az oki háttér, tehát a nyelv- vagy beszédfejlődési zavar a mérvadó.

- A kezelési folyamatba a rehabilitációs, rehabilitációs órák mellett a következményes tanulás- és viselkedészavarok megelőzése és kezelése érdekében más szakos gyógypedagógus, pszichológus vagy mentálhigiénés szakember bevonása is szükségessé válhat. Ez azonban nem váltja ki, csak kiegészíti a szakszerű logopédiai ellátást.
- A tanulók sérülésspecifikus támogatásának és a kommunikációs akadálymentesítésnek a tanórák mellett az iskolai élet minden színterén jelentősége van, mivel a verbális kommunikációs aktusok a teljes folyamatot átszövik.
- A sikeres integráció alapfeltétele, hogy a rehabilitációs-rehabilitációs munkát végző logopédus az egyéni fejlesztési terv elkészítésében és megvalósításában gördülékenyen működjön együtt az osztályfőnökkel és a szaktanárokkal. Segítse a kollégákat a verbális tanulnivaló mennyiségének, összetettségének sérülésspecifikus szempontok mentén való meghatározásában, a beszéd- és nyelvi szempontú akadálymentesítésében, a tanuló képességstruktúrájának, terhelhetőségének leginkább megfelelő feldolgozási és számonkérési mód kialakításában, valamint a feladatokra fordítható idő kijelölésében.

Nevelési-oktatási folyamat

- A befogadó iskola biztosítja a feltételeket ahhoz, hogy a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanuló aktívan vehessen részt az osztály- és az iskolaközösség életében, megmutathassa tehetségét, erősségeit.
- A közösség elismeri az SNI tanuló tanulásra és részvételre irányuló erőfeszítéseit, és önmagához képest mérlegelve pozitív, előremutató és motiváló értékelést ad.
- A nyelvfejlődési zavarok és a verbális diszpraxia esetében az írott nyelv szokásosnál lassabb ütemű, kis lépésekben történő, időben is elnyújtott kialakítására van szükség, annak érdekében, hogy az írott nyelvi szimbólumok elsajátításához vezető kettős elvonatkoztatási utat (elvonatkoztatni a beszélő személyétől és a beszéd vokális elemeitől) a beszéd-/nyelvfejlődés zavarával küzdő gyermek is képes legyen követni.
- Az életkornak megfelelően szükséges a gyermek önmagáról való tudásának, önismeretének folyamatos fejlesztése. Az erősségek és gyengeségek tudatos felismerésével alakítsuk ki a számára legmegfelelőbb megküzdési stratégiákat, a későbbi önálló tanuláshoz vezető úton.
- Változatos, az egyes tantárgyak nyelvi sajátosságaihoz igazodó tanulási, tananyagfeldolgozási stratégiák kialakítására, folyamatos fejlesztésére van szükség.
- A tananyag-feldolgozásban és a számonkérésben részesítsük előnyben a nem nyelvi megoldási módokat. Pl. a különböző művészeti ágak segítségével mozgásos, dramatikus, rajzos vagy más képi feldolgozást, digitális alkalmazásokat használhatunk, ahol a beszéd-/nyelvi zavart mutató tanuló is a többiekhez hasonló, netán kiemelkedő képességeket mutat.

- A pozitív önkép kialakulását, megélését és a következményes emocionális vagy viselkedészavarok megelőzését szolgálja, ha megkeressük azokat az iskolai, sport-, művészeti vagy egyéb tevékenységeket, melyekben a gyermek sikeres lehet.
- A rehabilitációs-rehabilitációs célú egyéni vagy kiscsoportos fejlesztésre biztosított időkeretben a nyelvi képességek (fonológiai tudatosság fejlesztése, szókincs aktivizálása és bővítése, grammatikai készségek fejlesztése, nyelvhasználat alakítása), az írott nyelvi képességek (olvasástechnika, szövegértési és szövegalkotási képesség egyaránt) és felső tagozattól az adaptálható tanulási technikák tanítása (pl. pókhálóábra, idővonal, gondolattérkép készítése) egyenlő súllyal szerepel.
- A rehabilitációs-rehabilitációs célú egyéni vagy kiscsoportos fejlesztő órákon az általános korrepetáló jellegű feldolgozás helyett szaktárgyi szövegek esetén is a sérülésspecifikusan hatékonyabb nyelvi szempontú feldolgozás a terápiás cél: egy-egy tárgy alapszókészletének, szó- és mondatfordulatainak megértéséhez és használatához segítsük hozzá a nyelvi zavarral küzdő tanulót.

Kommunikációs-nyelvi akadálymentesítés

- A mindennapi kommunikációs helyzetekben és a tanórai munkában az oldott, biztonságos légkör, a gondolatok kifejtésére biztosított többletidő segíti a beszédfélelem csökkenését és jelentősen növeli a teljesítményt, a beszéd- és nyelvi zavarok esetében egyaránt.
- Az osztályban, tanulócsoporthoz kialakított jó szokások, világos együttélési, együttműködési keretek segítik a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanuló eligazodását a mindennapi kommunikációs helyzetekben.
- A nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók esetében a gondolatok kifejtése, a szükséges feladatok elvégzése szóban vagy írásban tipikus fejlődésű társaikhoz képest akár ötszörös-tizenötszörös többletidőt is igénybe vehet (az egyéni képességektől és a pszichomotoros tempótól függően). Az órai munka és a házi feladatok szempontjából is szükséges a többletidő ehhez igazodó ütemezése.
- A nyelvfejlődési zavar esetén a legtöbb tananyagot lehetőleg digitális formában bocsássuk a tanuló rendelkezésére, mivel az írott nyelvben való gyenge dekódolási képesség miatt szóbeli feldolgozással vagy a kettő kombinációjával jobban hozzáfér annak tartalmához. Ezzel párhuzamosan a tanulót ösztönözni kell a szabad forrásból is hozzáférhető felolvasó programok használatára. (A használatot a rehabilitációs órakereten belül a gyógypedagógus alakítsa ki és gyakoroltassa, mielőtt a tanuló a tanórán alkalmazza.)
- A nyelvi zavart mutató tanulók számára szükséges a szóbeli és írásbeli instrukciók, feladatok nyelvi egyszerűsítése. Pontos, egyszerű és konkrét instrukciókra van szükség. Főként az alárendelő összetett mondatokat és a közbevetett tagmondatokat alakítsuk át.

- Az órai feladatadásban (nem csak a magyar nyelv és irodalom, de a számolás vagy más közismereti tárgyak esetében is) meg kell győződnünk róla, hogy a tanuló helyesen értette-e a feladatot. Csak így biztosítható, hogy szaktárgyi tudásáról, kompetenciáiról reális képet kapjunk, melyet nem fed el a gyenge olvasási, szövegértési képesség.
- A beszéd- és nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók szóbeli számonkérését lehetőség szerint minimalizáljuk. A beszédzavarral küzdők számára ez a megfelelő írásbeli tevékenységekkel vagy a fentebb említett alternatív számonkérési módok egyikével váltható ki. A nyelvi zavarral küzdők számára legcélszerűbbek a komplementer – nyelvi készségtől független – feldolgozási, számonkérési módok.
- A gyenge helyesírási készség, a lassú és pontatlan íráskivitelezés és a gyenge verbális emlékezeti funkciók indokolják, hogy az íráskészséget alapfokon már használó nyelvi zavarral vagy verbális diszpraxiával küzdő tanuló az órai jegyzeteit lappal, más digitális eszközzel készíthesse, a táblai vázlatokat lefotózhassa és/vagy az órán elhangzott fontos magyarázatokat hangzóanyagként is rögzíthesse. (Az órai laptop-használat és a hangfelvétel felhasználásának kereteit célszerű közös megállapodással kidolgozni.)
- A gördülékeny jegyzetelés miatt célszerű, hogy a nyelvi zavarral vagy diszpraxiával küzdő tanulók online programok közreműködésével megtanulják a folyamatos gépelést.
- Egyes projektek vagy feladatok elvégzéséhez érdemes a nyelvi zavarral küzdő tanulók és a tipikus nyelvi képességűek között tanulópárokat létrehozni. Ez a rendszer mindkét gyermek előnyére válik. Lehetővé teszi, hogy az órán szükséges tempóban jegyzetelni nem képes SNI tanuló mégis hozzájusson az órai vázlatához, a közös feldolgozás során pedig mindketten mélyebb megértést érhetnek el.

III. 3. 9. Nevelési-oktatási szakaszok és kiemelt pedagógiai feladatok

A beszéd/nyelv fejlődési vagy szerzett zavarával küzdő tanulók a gyermeki fejlődés területeit tekintve döntően a kommunikációs és a beszélt és írott nyelv fejlődésében térnek el a tipikus társaiktól. Ez kedvezőtlen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatok alakulására, a szocializációra és a verbális tanulási folyamatokra. Ezen a három területen életkortól függetlenül mindig különösen nagy figyelmet kell fordítani a gyermekek életkornak megfelelő fejlődésének elősegítésére. A befogadó nevelés-oktatás minden életkorban az osztálytanító/osztályfőnök, a szaktanárok, a gyógypedagógus és a szülők hatékony együttműködését feltételezi. A szülők ismerik legjobban a gyermek addigi életútját, problémamegoldó stratégiáit, érzelmi attitűdjét, a gyógypedagógus ismeri legjobban a gyermek képességeit, erősségeit és gyengeségeit, az osztálytanító/osztályfőnök az osztály társas kapcsolatait, szociometriai jellemzőit, a szaktanárok az elsajátítandó törzsanyag nehézségeit és az ahhoz vezető tanulási utakat. Az iskoláskor kezdetétől ható, a négy együttműködő fél által összehangoltan tervezett nevelési-oktatási támogatás kezdetben jó szokásokat alakít ki a tanu-

lóban, később felruhazza a megfelelő tanulási és kompenzációs stratégiákkal, és megtanítja, hogy ezekkel tudatosan bánjon. A képességei keretein belül biztosítja a tanuló megfelelő önértékelésének, önbizalmának alakulását, ezen keresztül a lehető leggyördülékenyebb társas beilleszkedést, és utat nyit a sikeres társadalmi integrációhoz. A pedagógiai együttműködés hiányosságai vagy elmaradása hatványozottan csökkenti a beszéd-/nyelvi fejlődés zavarával küzdő tanuló társadalmi beilleszkedésének esélyeit.

A középfokú képzés szakaszának (9–12. osztály) feladatai

A középfokú oktatásban a szövegértés-szövegalkotás kompetencia fejlesztése, az egyes tantárgyak szaknyelvének és forrásszövegeinek nyelvi szempontú feldolgozása továbbra is hangsúlyos szerepet kap. Itt az eddigi megfigyeléses, leírással feladathelyzetek mellett már megjelennek a tudományos igényű és pontosságú megfogalmazások, definíciók is. Ezek szövegű elsajátítása igen nehéz feladat a nyelvfejlődési zavarral küzdő fiatal számára. Döntő jelentősége van annak, hogy az érintett tanuló a tananyaghoz digitális formában is hozzáférjen, így – felolvasó program segítségével – az auditív és vizuális csatornán való egyidejű feldolgozás jelentősen javíthatja a tanulási teljesítményt. Ebben a szakaszban is sikerrel alkalmazható az egyéni tanulás megsegítésére tanuló párok, tanuló csoportok alakítása.

A felosztások, definíciók, szakkifejezések megjegyzésében segítséget nyújthatnak a különböző mnemotechnikai eljárások, melyek egyéni adottságokhoz igazítása és gyakoroltatása a gyógypedagógus, tehát a rehabilitációs-rehabilitációs órák feladata. Az eddig megtanult tanulási technikák és a digitális eszköz-használat továbbfejlesztése, alkalmazási körének szélesítése is e keretek között történik. Ugyanakkor ezek aktív alkalmazását csak a szaktanárokkal együttműködve lehet segíteni. Továbbra is szükség van a gyógypedagógus és a szaktanárok közötti szoros együttműködésre a tanuló egyéni adottságaihoz igazodó órai tananyag-feldolgozás, a differenciált feladatadás és számonkérés tervezésében és megvalósításában.

Új területként jelenik meg az önálló tanuláshoz és az önálló életvezetéshez szükséges nyelvi kompetenciák fejlesztése (pl. használati utasítások, anyagösszetétel, űrlapok kitöltése, hivatalos levelezés, internetes forráskeresés, teszt- és esszéírás). A gondolkodási funkciók és az ítéletalkotás, valamint a metakogníció fejlődése ugyancsak szerepet játszik a társadalmi integrációra való felkészítésben, csakúgy, mint a személyközi és szaktárgyi kommunikációval szorosan összefüggő önkifejezés, véleménykifejtés, érvelés és általában a szituációnak, kontextusnak megfelelő nyelvhasználat fejlesztése.

III. 3. 10. A NAT alkalmazása a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulók nevelése-oktatása során

A NAT céljai, tanítási-fejlesztési feladatai a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulók esetében adaptált formában teljesülnek. Az adaptáció az egyes kompetenciaterületeken, tanulási területeken és a tudástartalmak terén egyaránt szükséges. Az egyes tantárgyi tartalmakban és a képességfejlesztésben meghatározott eltéréseket a helyi tanterv rögzíti. Ennek az adott tanuló beszédbeli/nyelvi akadályozottságának mértékéhez és kognitív képességei-

hez igazodó megvalósítását az egyéni fejlesztési terv tartalmazza. A NAT egyes szakaszaiban érvényes tanulási célok kisebb lépésekben, hosszabb idő alatt, a speciális képességstruktúrából következő szükségletek figyelembevételével szűrten vagy hangsúlyeltolódásokkal valósulnak meg. A NAT kiemelt céljainak megvalósulását a beszéd-/nyelvi zavart mutató tanulók esetében a kommunikációs szempontból akadálymentesített tanulási környezet, a rugalmas tanulásszervezés, a differenciált cél- és feladatkijelölés, a heterogén csoportban végzett projektmunkák és az adaptált tananyag alkalmazása együttesen teszi lehetővé. Ezek kialakításában és sikeres alkalmazásában döntő szerepet játszik az osztályban tanító pedagógusok, a logopédus és más, a fejlesztő teamben részt vevő szakemberek rendszeres együttműködése. Intézményi szinten ezt szolgálja a befogadó iskola, az utazó gyógypedagógust, utazó konduktort biztosító EGYMI és a megyei szakszolgálatok közötti folyamatos információáramlás.

Tanulási és nevelési célok

A beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulók nevelése során kitűzött célok megegyeznek a NAT céljaival, ugyanakkor azok elérése időben és az alkalmazott módszerekben, esetleg mélységében is eltérést mutathat. A következőkben csak azokat a speciális szempontokat fejtjük ki, melyek külön hangsúlyt vagy az általánostól eltérő utakat igényelnek.

Testi és lelki egészségre nevelés

A fizikai és szellemi állóképesség kialakítása kiemelt feladat, mivel a tanulás az átlagnál jóval nagyobb kognitív és akár fizikai terhelést is jelent az érintett tanulók számára. A fokozott kognitív terhelés miatt fontos, hogy a tanulóknak kikapcsolódást nyújtó időtöltésre is maradjon lehetőségük, így a házi feladatok mennyiségét és minőségét ennek és pszichomotoros tempójuknak megfelelően szükséges kijelölni. A beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulók minden csoportjában fontos a hanghigiéne kialakítása. Ezen belül meg kell tanítanunk a diákokat, hogy a hangképző szerveknek a lehető legkisebb terhelést jelentő hangszínt, beszédhangfekvést, és hangerőt válasszák, felső légúti megbetegedések esetén tartsanak hangdiétát (szigorúan tartásuk be, hogy nem beszélnek, de még suttogva sem). Emellett ügyeljenek a hidratációra, tegyék tudatos szokássá, hogy rendszeresen és kellő mennyiségű tiszta vizet fogyasszanak, mivel a hangszalagok (hangajkak) csak nedves közegben működhetnek optimálisan) Ugyancsak lényeges a káros szenvedélyek – mint a dohányzás, az alkoholés drogfogyasztás – kialakulásának megelőzése, a hangra, beszédre, nyelvi képességekre való hatásuk tudatossá tétele. A dadogóknál és a diszfóniák esetében kiemelt feladat a légzési folyamat kiegyenlítése, a harmonikus vegyes (hasi-mellkasi) légzés kialakítása. Minden beszéd- és nyelvi zavar esetén a kifejezés akadályozottságából fakadó rezignáció, frusztráció és egyéb negatív érzések, indulatok megfelelő csatornázását és pozitív érzelmekké alakítását biztosíthatják a különböző alkotó-, sport- és hobbitevékenységek és a relaxációs technikák. A tanuló nyelvi és kognitív képességeinek megfelelő kompenzációs tevékenység megtalálása kiemelten fontos nevelési feladat, főként az általános iskola második szakaszában és a középiskolában.

Önismeret és a társas kultúra fejlesztése

A bizalommal teli, szeretetteljes, kölcsönös elfogadáson alapuló nevelési légkör segíti legjobban a beszéd- és nyelvi zavarral küzdő tanulók önbizalmának és önértékelésének egészséges alakulását, ezáltal a tanulási motiváció fenntartását.

Érdemes időt és fáradságot szánni az egyes tanulási folyamatokat lezáró, több megfigyelési szempontot felvonultató visszatekintésre, és ebben a tanulók önreflektív és egymást segítő megnyilvánulásaira. A nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók önreflexióját érdemes egyszerű kérdésekkel, szempontokkal segíteni, megfogalmazásaikat, mondatalkotásukat szükség esetén pontosítani, a társak számára egyértelművé tenni. A megvalósításkor figyelniünk kell arra, hogy akár a tanuló önmagára, akár társaira vonatkozó reflexiója lehetőség szerint ne lezárt ítélet, hanem a fejlődés perspektíváját felmutató megnyilvánulás legyen akkor is, ha negatív érzelmek csatlakoznak hozzá. Így érhető el, hogy a beszéd/nyelv fejlődési zavarával küzdő tanulók is reális önértékeléssel rendelkezzenek, erősségeiket tehetségként, gyengeségeiket, megküzdési stratégiáikat és helytállásukat erősítő fejlesztő lehetőségként élhessék meg, amelyet részben képesek meglévő képességeik segítségével kompenzálni. A fent leírt folyamat lépéseinek következetes betartása vezeti a közösség egyes tagjait ahhoz, hogy a kevés differenciálási lehetőséget kínáló ötfokú értékelés mögé nézve a tanulók önmaguk és mások valódi teljesítményét és erőbefektetését is értékelni tudják, ami szintén segíti az SNI tanulók reális önértékelését. Egyben kiteljesedik az egymás (ezáltal embertársaik) iránti érzékenység, nyitottság és elfogadás értéke, ami ebben az esetben nem naiv rácsodálkozásra, hanem reális, sokoldalú megfigyeléseken alapuló ítéletalkotásra épül, ezáltal nyújtva biztos alapot a társadalmi integrációhoz.

Különösen középiskolás korban nyújthatnak hathatós segítséget és kompenzációs lehetőséget a beszéd-/nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók számára a koherens személyiség és az egészséges megküzdési stratégiák kialakításához az olyan kiegészítő, segítő eljárások, mint az autogén tréning, a különböző testtudat-erősítő mozgásos és táncterápiák, a sors-társakkal és mentálhigiénés szakemberekkel folytatott segítő beszélgetések. A társas kapcsolatok nehezítettsége miatt érdemes külön figyelmet fordítani a párbeszédre, a társas kommunikáció fejlesztésére és a konfliktuskezelés különböző technikáinak megtanítására, alkalmazására.

Médiatudatosságra nevelés

A beszéd-/nyelvi zavarral élő tanuló számára a teljes iskoláztatás folyamán kiemelt feladat a kommunikáció minden csatornájának (extralingvális csatorna: gesztus, mimika, térközszabályozás; szupraszegmentális csatorna: vokális eszköztár; szegmentális csatorna: verbális kifejezőeszközök) fejlesztése. A gesztusok és a mimika (digitális nyelvben az emoji és motikonok) megértésének és adekvát használatának fejlesztése segíti a tanulókat a verbális közlések egy részének kiváltásában, állapotuk, mondanivalójuk könnyebb kifejezésében. Ezek különböző mnemotechnikai eljárásokkal való összekötése segíti a verbális formában nehezen feldolgozható tananyagrészek megjegyzését is.

A beszédtechnika, a beszéd vokális elemeinek (hangszín-, hangerő-, tempó- és dinamika-szabályozás, helyes hangsúlyozás) és az artikulációnak a fejlesztését szolgálja. Az effajta

készségfejlesztő feladatokat az anyanyelv- vagy nyelvtanórába minden nevelési szakaszban rendszeres gyakorlást biztosítva szükséges beépíteni. Erős fejlesztő hatással bír a dráma- és szituációs játékok alkalmazása a különböző szakórákon. Ez a módszer nemcsak a kommunikáció és az önkifejezés fejlesztésében hasznos, hanem a tananyag mélyebb átélése folytán annak feldolgozásában és hatékonyabb megjegyzésében is segít.

A nyelvi zavarral küzdő személyek szóbeli és írásbeli nyelvi megértésének és nyelvi kifejezőképességének fejlesztése nemcsak a rehabilitációs-rehabilitációs órákon, hanem a tanórákon is fontos feladat. Az akadálymentesített kommunikációs helyzetekkel támogatjuk a tanulási folyamat mellett a társas kapcsolatok kialakítását és fenntartását is, megelőzzük az SNI tanuló peremre szorulását, elmagányosodását.

A digitális eszközök és a média használatára nevelés szintén kiemelt feladat tanulóinknál. Ennek egyik oldala a jegyzetelés és az otthoni tanulás digitális eszköztárának, az eszközök biztos használatának kialakítása (pl. hanganyagok írássá alakítása, felolvasó programok, hangoskönyvek és jegyzetek, szövegszerkesztő és helyesírást ellenőrző funkciók). Másik oldala a képi információk felhasználásának helyes aránya a tanulási folyamatban. A megfelelő képi információk segítséget nyújtanak a verbális információk feldolgozásához, kiegészítik azokat, ugyanakkor nem nyomják el a verbális feldolgozás gyakorlását. Fontos segíteni az internetes médiafelületeken való eligazodást, kialakítani az információk szűrésének megfelelő technikáit.

A tanulás tanítása, pályaorientáció

Az autonóm tanuláshoz szükséges motiváció erősségét az iskola kezdő szakaszától fogva meghatározza az osztályban létrehozott bizalomteljes bátorító légkör, a fejlesztő értékelést helyesen alkalmazó módszertan és a gyermeki aktivitást megkívánó heurisztikus és kooperatív tanulási formák alkalmazásának gyakorisága. Mivel a beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanuló sokkal több energiát fektet az önálló tanulásba, mint tipikus társai, már kezdetektől bátorítani szükséges az önálló érdeklődésének megfelelő pluszinformációk begyűjtésére, rövid, rajzzal, vizuális elemekkel megtámogatott beszámolók készítésére. Ezzel tanulási, megküzdési képességeit fejlesztjük, de egyben elismerést válthat ki osztálytársai körében is. A beszéd-/nyelvi zavarral küzdő tanulókat segítsük a képességeiknek megfelelő feldolgozásban. A 10–11. osztályban bátorítsuk őket az érdeklődési körüknek és tehetségüknek megfelelő fakultáción való részvételre, akkor is, hogyha nem az emelt szintű érettségi, hanem az esetleges szakmaválasztással kapcsolatos tájékozottság növelése az elrendő cél.

A középiskolai szakasz képzési feladatainál, valamint az önismeretre és emberismeretre nevelés feladatainál már részletezett módon az eddig megszerzett helyes önértékelésre és egészséges önbizalomra építhetjük fel a megfelelő pályaorientációt. A tanulóval együtt tudatosan vegyük számba erősségeit, tehetségét, kompenzációs technikáit és nyelvi képességeit. Már a 9–10. osztálytól kezdve keressük a pályaválasztás reális lehetőségeit, segítsük hozzá a tanulót az egyes szakmákat érintő tapasztalatszerzéshez, hogy a megalapozott döntéshez a lehető legtöbb információ álljon rendelkezésére.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

A társadalmi integráció sikeres elérésében fontos szerepet játszik a szűkebb és tágabb társadalmi környezet megismerése, ami az egyes tanévek során koncentrikusan bővül. Kezdetben a szűkebb lakókörnyezet nyelvi és zenei hagyományai, a helyi szokások átélése, a velük való érzelmi azonosulás játszik fontos szerepet. Az állampolgári ismeretek tanulásában és a demokráciára nevelésben a nyelvi zavarral küzdő fiatalok számára a jogi értelmezések kibontása, feldolgozása, konkrét cselekvésre váltása a kiemelt feladat, főképp a középfokú oktatás során.

A fenntarthatóság, környezettudatosság

A személyes tapasztalatokon, a konzekvensen megvalósított környezettudatos szokásokon át (pl. a közvetlen környezet tudatos óvása, szépítése, iskolai szelektív hulladékgyűjtés, még inkább a hulladék keletkezésének megelőzése) vezet az út előbb a természet fenntarthatósága iránti érzékenységre, majd az életösszefüggések megértéséig és az etikus cselekvésért való felelősségvállalásig. A cselekvéses, multiszenzoros tapasztalatszerzés segíti a nyelvi megértést. A törvényszerűségek nyelvi leképezésében tanulóink biztosan több segítséget igényelnek. Ugyanakkor egyszerű, lényegre törő verbális kifejezésformákkal (pl. kulcsszavas összefoglalások), audiovizuális médiahasználat segítségével vagy művészeti alkotásokban kompetensen láttathatják a környezet jelenlegi állapotát és a környezettel kapcsolatos teendőiket is.

Kiemelt kompetenciaterületek

A széles körű kompetenciafejlesztés az SNI tanulók esetében megelőző, preventív és kiegyenlítő, kompenzációs jelleggel egyaránt bír, ezért minden életkorban a szokásosnál is hangsúlyosabb célként szolgál. A tanuláshoz szükséges alapkészségek és -képessegek intenzív, legalább az iskola alsó tagozatának végéig elnyújtott megerősítő, elmélyítő fejlesztése egyfelől a tanulási hátrányok kialakulásának megelőzését, másfelől a következményes emocionális és viselkedészavarok lehetőség szerinti elkerülését biztosítja.

Alapkompetenciák

Az alapkompentenciák minősége egész életre meghatározza az ember tanuláshoz, ezáltal az emberi kultúrához való viszonyát. Kialakításuk a beszéd- és a nyelvi zavarok többségénél tágabb időintervallumban, hézagmentesen, kis lépésekben, hosszabb gyakorlási és látencia-szakaszokkal valósul meg. A célcsoporton belül a beszédfejlődési zavart mutató gyermekeknél gyorsabb (kivéve a diszpraxiákat), a nyelvfejlődési zavart mutató tanulóknál lassabb tempóra, a tipikustól eltérő dinamikára, pl. fejlődési elakadásokra lehet számítani. A legnagyobb kockázatot az olvasás, írás, helyesírás, szövegértés, szövegalkotás, a matematikai fogalmak tanulása jelenti. A tudásvágy és a tanulási motiváció megtartása érdekében sikerorientált, apró, de biztos lépésekben haladó stratégiát érdemes választani, sok gyakorlással, ismétléssel. A biztos nyelvi és írott nyelvi alapoásra épül az egyes szaktárgyak speciális szókinccse, nyelvezete. Ezek olvasása, megértése, szóbeli és írásbeli szövegalkotásban való használata szintén következetes gyakorlást igényel, azonban minőségileg új

szintre emeli az alsó tagozaton megszerzett alapkompétenciákat. Ez a szaktárgyak értő, összefüggéseket felismerő tanulásának előfeltétele.

A tanulás kompetenciái

A beszédfejlődési zavarral küzdő tanulók tanulási kompetenciáinak fejlesztése nem tér el jelentősen a tipikus fejlődésű gyermekekétől. A nyelvfejlődési zavart mutató tanulók számára a zavar sokszínű tüneti képe miatt egyénileg szükséges azonosítanunk a hatékony tanulási utakat. A tanulót – önmaga erősségeinek és nehézségeinek megismerésén finoman, de folyamatosan dolgozva, sokféle megismerési-tanulási utat megmutatva – segítjük a számára leghatékonyabb tanulási formák felismeréséhez. Végsőképpen egy belső motivációval rendelkező, önreflexióra képes önálló tanulási potenciálhoz juttatjuk, mely a mai információalapú társadalomban elengedhetetlen élethosszig való tanulás alapjává válik. A tanulási folyamatok nehezítettsége és „energiaigényessége” miatt kiemelten kell figyelni a tanuló motivációjának fenntartására, az érdeklődésére számot tartó tanulási célok megválasztására. Ezzel tehetünk a legtöbbet azért, hogy ne fejlődési hátrányai, hanem tudatosan megszerzett kompetenciái határozzák meg későbbi életútját.

A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)

A fejlesztés fő iránya a kommunikációs-nyelvi intervenció. A kommunikációs szándék jelen van, de többnyire a nyelvi (írott nyelvi), néhol a vokális (pl. hangsúly, hanglejtés, tempó, hangszín) vagy a metakommunikáció (pl. gesztus, mimika, térköz) is akadályokba ütközik. A beszéd- és/vagy nyelvi zavart mutató tanulóknál a kommunikáció mindhárom csatornáján a társas kapcsolatok kialakításához és fenntartásához megfelelő kompetenciákat kell kialakítanunk. Ez élte a tanuló későbbi társas kapcsolatait. A metakommunikációban erős tanulók kompetensebbnek élik meg magukat a kommunikációban akkor is, hogyha a vokális és/vagy a verbális csatornán egyébként akadályokba ütköznek. A beszédfejlődési zavarok körében gyakori a vokális csatorna akadályozottsága (pl. hangképzési, rezonancia-, beszédfolyamatossági és beszédmotoros zavarok). Fontos, hogy a tanuló megtanulja szabályozni hanglejtését, beszédtempóját, hangerejét stb. Ezek által kifejezőbbé válik beszéde, nagyobb figyelemfelkeltő ereje lesz. A nyelvfejlődési zavarokkal élő tanulók a verbális csatornán kényszerülnek folytonos akadályátlépésre. A verbális kommunikáció fejlesztése számukra életen át tartó program. A kommunikációs partner megértése, a szókincs és a grammatika, valamint a jelentéshez való hozzáférés szempontjából éppen úgy fejlesztésre szorul, mint a kifejező beszéd. Utóbbi a bennük élő képzetek, gondolatok „átvivő anyaga”. A szaktárgyak tanulásában gyakran nehezíti a tanulók helyzetét a rugalmatlan nyelvhasználat, ami nem alkalmazkodik az adott szituációhoz, tartalomhoz. Az egyes szaktárgyak speciális kifejezései és fordulatai nem épülnek be automatikusan a beszédbe, ezeket külön-külön szükséges gyakorolni.

A digitális kompetenciák

A „Z generáció= és az azt követő generációk már „digitális bennszülöttként= élnek meg gyermekkorukat. A digitális kompetenciák fejlesztésének a beszédfigyelmetes populáció szempontjából két kiemelt területe van. Az egyik, az egyre korábban rutinszerűvé váló eszközhasználat a kommunikációs akadálymentesítést jelentősen megkönnyíti. A különféle szövegszerkesztők, felolvasó programok, hangzóbeszédet felismerő applikációk, fordítóprogramok, szinonima- és idegen nyelvi digitális szótárak, képszerkesztő alkalmazások széles tárháza áll rendelkezésre.

A célcsoport alapproblémáját jelenti a verbális információk szűrése, válogatása, feldolgozása, megértése vagy éppen létrehozása. Különös gondot kell fordítani arra, hogy az információözből a tanuló képes legyen a szükséges információk kiszűrésére, rendszerezésére, más információkkal való összevetésére, és az érvényes, valamint az álinformációk elkülönítésére. Fokozottan kell ügyelni – és később megtanítani –, hogy a tanuló csak olyan és annyi információt gyűjtsön, amit nyelvi készségei, érzelmi és értelmi fejlődése aktuális szintjén képes feldolgozni, megérteni és alkalmazni.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A társuló zavarokkal nem küzdő, nyelvfejlődési zavart mutató tanulók erőssége lehet a praktikus gondolkodás, a képi gondolkodás, a természettudományos jelenségeket és folyamatokat átlátó gondolkodás, a matematikai gondolkodás vagy az intuitív gondolkodás. Ezek fejlesztése a tehetség gondozás része is lehet. Ehhez célszerű az induktív út, ahol nem túl összetett nyelvi műveletek végzésével jutunk a következtetéshez, hipotézishez, amit aztán újra kiteszünk a gyakorlat próbájának. Az érintett tanulók a szövegértési folyamatok közben megnyilvánuló gondolkodási műveletek közül is az ábrákhoz, képekhez kapcsolódó feldolgozási folyamatokban és az egyszerű információk kikeresésében a legeredményesebbek. Az írott vagy beszélt nyelv feldolgozásakor nehezen találják meg a különböző mondatok között rejlő összefüggéseket. A metaforikus gondolkodás sem az erősségük. Nyelvi kifejezőkészségük fejlesztésére azért is szükség van, hogy a belső képekből származó önálló gondolataikat minél teljesebb formában közölhessék.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A személyes kompetenciák fejlesztése a tanuló önmagáról alkotott részletgazdag, reális belső kép kialakításával és az önmaga észlelési és mozgásos funkcióinak felfedezésével kezdődik. Lényeges, hogy a gyermeki személyiség mozgásában szabadnak, ezzel végtelen lehetőséggel bírónak és alkotóképesnek élje meg önmagát. A kamaszkorban a belső képekhez kapcsolódva figyel fel önmaga gondolkodására. Ahogyan a kisiskolás uralni igyekszik mozdulatait (pontos koordináció, finommotoros működések), a kamasz úgy tanulja kordában tartani érzelmeit, indulatait, a fiatal felnőtt pedig már fegyelmezni képes saját gondolkodását, ítéletalkotását. Csak a testi-lelki-szellemi szempontból koherens személyiség képes reális önreflexióra, és megküzdési stratégiái által ő tud erényt kovácsolni nehézségeiből, túllépni az újra és újra elé álló nyelvi akadályokon. A saját testtel való kapcsolat különösen érzékeny olyan esetekben, amikor valamilyen látható anatómiai elváltozással él a

gyermek (lásd fentebb, pl. ajak- és/vagy szápadhasadékos, orrhangzóságot mutató gyermekek).

Ezeket a kompetenciákat tanulóinknál nem verbális tanítási módszerekkel, magyarázatokkal, inkább mintaadás útján lehet hatékonyan fejleszteni. Amennyiben a családi, az iskolai vagy osztályközösségben megtapasztalják a nyitottságot, a befogadást, a kölcsönös figyelmet és toleranciát, a bizalommal teli, nyílt kommunikációs légkört, ez a minta meghatározó lesz későbbi életükben is, érdeklődők és érzékenyek maradnak a társadalmi jelenségek iránt, mivel ez a hozzáállás akaratlanul is szokásukká válik, majd a szokás a felnőttkor felé haladva egyre tudatosabb felismeréssé alakul.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

Az alkotás a fent említett személyiségfejlesztő hatás mellett akadálymentes kifejezési csatornát jelent a beszéd- és nyelvfejlődési zavarral élő tanuló számára. Ebben a kifejezési módban kompetensnek éli meg önmagát (akár különös tehetséget is mutathat). A csoportos vagy egyéni formában végzett művészeti tevékenységek, komplex művészeti terápia vagy zenei improvizáció a dadogás, a hangképzési zavar kezelésének hatékony módja lehet. A másodlagos pszichés vagy magatartási zavarok oldásában is jelentős szerepet játszik a művészi alkotó folyamat vagy a művészeti alkotások szemlélése. Az ének-zene tanulás a gyakran érintett auditív feldolgozóképeség fejlődéséhez járul hozzá. A művészeti alkotás során jelentkező „flow élmény” segít a kialakult belső feszültségek oldásában, az érzelmi terhelés elengedésében.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A társadalmi integrációban több kompetencia is fontos szerepet játszik, pl. az alapkompentenciák, a személyes és társas, a kommunikációs, a kreatív alkotás, önkifejezés és a tanulási kompetenciák. Ezek fejlődése a munkavállalói kompetencia több területét is megszólítja. A társadalmilag hosszú távon hasznos munkavállaló: kreatív, adaptív, képes az élethosszig tartó tanulásra, gördülékenyen kommunikál, képes használni a digitális rendszereket. Jó problémafelismerő és -megoldó képességgel rendelkezik. Amennyiben a beszéd- és nyelvi zavarral élő tanuló kompetenciáit kiegyenlítetten fejlesztjük, növekszik a sikeres társadalmi integráció esélye.

Az egyes tanulási területekre vonatkozó ajánlások

Függetlenül a tanulási terület jellegétől, a nyelvi zavar specifikuma, hogy átszövi a teljes tanulási-tanítási folyamatot, ezért önmagában hordozza a verbális tanulási zavarok kockázatát. Ennek megfelelően szükséges minden tanulási terület tartalmait preventív készségfejlesztéssel kiegészíteni, valamint mennyiségi és minőségi szempontból megfelelően adaptálni.

Magyar nyelv és irodalom: magyar nyelv és irodalom

A beszéd- és nyelvi/írott nyelvi megértés mint ismeretszerzési eszköz fejlesztése, a beszéd és nyelvi/írott nyelvi produkció mint önkifejezési és ismeretközlési eszköz fejlesztése kiemelt feladat a nyelvi és beszédzavarral küzdő tanulók számára. A populációba tartozó tanulók anyanyelvi teljesítményei között jelentős különbségeket tapasztalunk. A tanulási célokat az egyes tanulók egyéni képességeihez, aktuális nyelvi fejlettségi szintjéhez mérten a logopédussal való konzultáció segítségével szükséges megállapítani. Célszerűen hosszabb időintervallumok (pl. kétéves) kijelölésével is élhetünk. Az alábbi leírásban inkább az egyes területek kiemelt feladatait vesszük számba.

A beszéd- és nyelvi fejlesztés terén kiemelt feladatként kezeljük minden nyelvi szint fejlesztését (beszédhangzók, fonémafeldolgozás, szókincs és szóhasználat, szóelőhívás, toldalékhasználat, mondatalkotás és kontextushoz, szituációhoz kötött nyelvhasználat). Ezek arányát az anyanyelvi fejlesztésben a tanuló képességstruktúrájához viszonyítva határozzuk meg.

Az érintett tanulók esetében kizárólag hézagmentes, evidenciaalapú, preventív, proaktív szemléletű hangoztató-elemző, összetevő olvasástanítás lehet sikeres. Ezt szükség szerint késleltetett írástanítással kössük össze.

A szövegértés fejlesztésének minden esetben párhuzamosan kell haladnia a dekódolás (olvasástechnika) fejlesztésével. Kezdetben a tanulók autobiografikus emléknymoihoz kapcsolható, egyszerű nyelvi felépítésű, a mindennapi életben jellemző szituációkat bemutató szövegeket érdemes feldolgozni. Ezek sikerélményt hoznak, erősítik az olvasottakkal való érzelmi azonosulást, ezáltal az olvasási motivációt. A szövegértés fejlesztésében fokozatosan, a tipikus nyelvi fejlődésű tanulókhoz képest késleltetve tolódik el a hangsúly az egyre összetettebb gondolkodási műveletek felé (pl. explicit és implicit összefüggések átlátása egy bekezdésen belül és több szövegrész között).

A nyelvtani jelenségek feldolgozását mindig egyszerű példákon, kérdőszó alapján való azonosítással, csoportosítással, sok metanyelvi tapasztalat szerzésével kezdjük el. Ebben kellő gyakorlással a nyelvi fejlődésében súlyos elmaradást mutató tanuló is eredményes lehet, míg a leíró nyelvtani definíciók pontos visszaadása szinte megoldhatatlan számára. A nyelvtani szabályok betartásában és a helyesírás terén a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók jelentős elmaradást mutatnak, esetükben a helyes leírás nem válik automatikus készséggé, mindvégig jelentős szerepe van a tudatos hibajavítás megtanításának. Ez mint metakognitív, kompenzáló tevékenység jól fejleszthető. Nyelvi zavar esetén az általános iskolai szakasz végére konzekvens (mindig csak egy szabályt gyakorló), rendszeres, de rövid gyakorlási periódusok esetén is főként az evidenciaalapú és a szóelemzés elvét figyelembe vevő helyesírás várható el.

Az irodalmi alkotások feldolgozásában a mondanivaló különleges, művészi feldolgozása, gazdag konnotációja és esetleg szokatlan vagy régies nyelvezete, a használt költői, írói eszközök megnehezítik a nyelvi megértést, a jelentéstulajdonítást. A szintaktikai feldolgozás és a verbális emlékezet jelentős gyengesége, valamint a szóelőhívás nehézsége miatt tanítványainknak jelentős kihívást okoz rövid memoriterek megtanulása is. Ezért a feldolgo-

zásra vagy megtanulásra szánt művek kiválasztását körültekintően kell mérlegelni, megtanulásukat pedig mnemotechnikai eljárások használatával ajánlott segíteni. Nyelvi zavar esetén nemcsak a feldolgozott irodalmi művek számát és minőségét fontos differenciáltan kezelni, hanem a feldolgozás módszereit és mélységét is. A költői eszközök felismerése, mondanivalójuk megértése hosszú gyakorlást igényel. A képes beszéd megértése és a mondanivaló átvitt értelmezése, a metaforák vagy az idiómák megértése különösen nehéz a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók számára. A kötelező olvasmányok megválasztását és elolvasásának idői ütemezését is igazítani kell a tanuló aktuális olvasási és nyelvi feldolgozó képességeihez és pszichomotoros tempójához. Részesítsük előnyben a hangoskönyvet vagy a rövidített irodalmi változatokat. A műből készült filmet inkább csak az elolvasást és meghallgatást követően, a feldolgozás gazdagításához használjuk. Alkalmazhatunk változatos vizuális és dramatikus feldolgozási módszereket a megértés ellenőrzésére.

Matematika

A matematikai készségek tekintetében a beszéd-/nyelvfejlődési zavart mutató tanulók teljesítménye széles skálán mozog. Némelyek közülük (általában a társult zavarokat nem mutatók) a matematikai szimbólumok és matematikai gondolkodás terén kiemelkedően teljesítenek. A matematikai kompetenciák elsajátítása esetükben a tipikus fejlődésű tanulókéhoz hasonló ütemben haladhat, mélységét az egyéni fejlődési dinamikát figyelembe vevő tehetséggondozás szabja meg. Más nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók átlagos matematikai képességekkel rendelkeznek, a számolás, számfelismerés, a műveletvégzés, a helyi értékek, később pl. az egyenletek, a kombinatorika, a halmazok, az egyenletek és mértani szerkesztések terén is. Azonban a definíciók, fogalmak megtanulásában, felidézésében nyelvi feldolgozási és verbális emlékezeti gyengeségük miatt jelentős hátrányban vannak. Szintén hátrányba kerülnek az órai magyarázatok szeriális-verbális feldolgozásában, ezért többszöri ismétlésre, időszakosan felzárkóztatásra lehet szükségük. Az érintett tanulók előrehaladása tipikusan fejlődő társaikéhoz hasonló ütemben csak akkor biztosított, ha a meghatározásokat, definíciókat inkább a praktikus példákön keresztül való alkalmazás során, és nem a szó szerinti felidézés alapján várjuk el. Minden nyelvfejlődési zavarban érintett tanuló esetében nehézséget okoz a szöveges feladatok megértése, akár szóban, akár írásban jelennek meg. Itt szükség lehet a szöveg nyelvi egyszerűsítésére (akadálymentesítésre). Szintén érdemes gondot fordítani a szöveges példákban gyakran előforduló nyelvi fordulatok gyakorlására, más és más adatokkal való alkalmazására. Csak akkor kaphatunk megfelelő képet a nyelvfejlődési zavart mutató tanuló matematikai készségeiről és tudásáról, ha meggyőződünk arról, hogy megértette a feladatot.

A nyelvi zavarok mellé leggyakrabban a diszkalkulia és a figyelem-, illetve aktivitási zavarok társulnak. Ezekben az esetekben a matematika tanulást az egyéb pszichés fejlődési zavarokkal küzdő tanulók SNI irányelvei alapján célszerű megszervezni.

Történelem és állampolgári ismeretek: történelem, állampolgári ismeretek

A történelem és az állampolgári ismeretek egyes témaköreinek feldolgozásakor nyelvfejlődési zavar esetén előnyben kell részesíteni az aktív tanulást, a szituációkon, dramatikus feldolgozáson, közvetlen tapasztalatszerzésen alapuló ismeretszerzést. Ezek tanulságainak, összefüggéseinek felismerésében a nyelvi zavart mutató tanulók általában nem igényelnek támogatást, ugyanakkor nyelvi feldolgozásuk terén, pl. a törvényszerűségek és az idői egymásutániság kifejezésében több segítségre és hosszabb időre van szükségük. A feldolgozáskor érdemes egyszerű, célzott kérdésekkel segíteni a nyelvi megfogalmazást. A megértést támogatja a történelmi jellemzőkhöz igazodó feldolgozási technikák (pl. idővonal, gondolattérkép) használata is. A tankönyv leckéinek, valamint az eredeti források önálló feldolgozása során gondot okozhat a társadalmi folyamatokat leíró szövegekben rejlő implicit összefüggések felismerése, a lényegi események kiemelése is. Ezt kapcsolódó filmrészletekkel, magyarázó animációkkal és a legújabb kor esetén családi elbeszélések gyűjtésével segíthetjük. Fontos segítség lehet a digitális tankönyv, melyet felolvasóprogram segítségével is feldolgozhat a tanuló, így több csatornán multiszenzorossá tehető az információfeldolgozás.

Erkölc és etika

Az erkölctan tanításában a pedagógusok személyes példaadása, embertársaikkal szemben tanúsított attitűdje legalább annyit nyom a latba, mint az órán elhangzott mesék, történetek. A beszédfigyatelmes tanulók szempontjából nagyon hasznos, ha egy-egy konfliktust, erkölcsi dilemmát szituációs vagy dramatizált játékokkal dolgozunk fel, mivel a gesztusok, téri helyzetek, a hangszín, a hanglejtés nagyban segíti a nyelvi megértést. Emellett az iskolai konfliktusok közösségi megbeszélése, az együttélés mindennapi szituációit felelevenítő drámajátékok, filmrészletek, interaktív színházi előadások segítségével a nyelvi fejlődésükben zavart mutató tanulók az érzelmek és erkölcsi dilemmák átélése útján könnyebben megértik a társadalmi együttélés etikai elveit, írott és íratlan törvényeit, belehelyezkedhetnek mások nézőpontjába. Ezzel válthatjuk ki a számukra nyelvileg nehezen feldolgozható elvont filozófiai magyarázatokat.

Természettudomány és földrajz: környezetismeret, természettudomány, biológia, kémia, fizika és földrajz

A természettudományos ismeretek gyakorlati példákon, kísérleteken át való megélése, majd megértése elsőbbséget kell, hogy élvezzen a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók oktatásában. A jelenségek pontos megfigyelését nemcsak a verbális leírások, hanem rajzok, folyamatábrák, táblázatok és grafikonok, akár rövidfilmek is visszatükrözhetik. Ezek nem befolyásolják a megértés mélységét, viszont megkönnyítik a folyamatok, az ok-okozati összefüggések feldolgozását. Az általánosítás és a jelenségek törvényszerűségeinek absztrahálása nyelvileg nehezebb feladat. A definíciók, törvények pontos nyelvi reprodukálásában jelentősen gyengébben teljesítenek a nyelvi zavart mutató tanulók. Ezek gyakorlása több segítséget igényel, többletidőre és különböző mnemotechnikák alkalmazására van szükség. A törvények alkotó alkalmazásában, az intuitív vagy problémamegoldó gondolko-

dásban azonban kifejezett tehetséget mutathatnak a nyelvi fejlődési hátránnyal küzdő tanulók is. Törekedni kell tehát arra, hogy főként a látható, tapasztalható világ törvényszerűségeit, gyakorlatban is alkalmazható természettudományos ismereteket tanítsunk az általános iskolai szakaszban. Az „anyag alatti világ= és a makrokozmosz közvetlenül nem meg- tapasztalható elméleteit inkább a gondolkodás fejlődésének előrehaladtával, a középiskolai időszakban érdemes megismertetni a nyelvi zavart mutató tanulókkal.

Idegen nyelv: élő idegen nyelvek

A beszédfejlődési zavarral küzdő tanulók a beszédben való gátlásaikon kívül általában nem mutatnak markáns nehézségeket az idegen nyelv tanulása tekintetében (kivéve a beszédfeldolgozásban és a nyelvi képességekben is érintett csoportokat: rezonanciazavar, verbális diszpraxia). Legfeljebb a kiejtésben és a kommunikációs bátorságban térnek el társaiktól. Ezt érdemes középiskolás korban idegen nyelvi közegben oldani, több hetes ott tartózkodást, diákcsereprogramot biztosítani, ami kedvezően hat a motivációra és a beszédfelelem oldására is.

A nyelvfejlődési zavart mutató tanulók az idegen nyelv tanulásában is markáns hátránnyal indulnak, bár a jelenkor nyitott társadalmában és sokszor a szülők igényeinek megfelelően is több nyelvvvel, de főként az angol nyelvvvel a mindennapjaikban is találkoznak. A magasabb szintű idegen nyelvi tudásig (pl. nyelvvizsga) közülük kevesen jutnak el, mindenképpen érdemes azonban legalább egy idegen nyelvet választani, és a mindennapi beszéd készségeit fejlesztve praktikusán használható kommunikációs kompetenciát felépíteni. A nyelvválasztásban a találkozási gyakoriság (vagyis, hogy a mindennapi életben melyik idegen nyelvvvel találkoznak gyakrabban a diákok, pl. a magyar nyelvben is használt idegen kifejezések, idegen nyelvű filmek, popslágerek, számítógépes játékok) mellett az játszik szerepet, hogy a tanuló milyen típusú nyelvi zavarral küzd. A morfológiai-szintaktikai túlsúlyú zavart mutató tanulók számára, valamint a szótalálási nehézséggel küzdők számára például előnyösebb a sekély morfológiájú és sok rövid szóval operáló angol nyelv. Itt a praktikus nyelvi kifejezésig könnyebb eljuttatni tanulóinkat, csak később, a magasabb szinteken találkoznak bonyolult nyelvi szerkezetekkel. A beszédfeldolgozás és -megértés zavarával küzdő tanulók számára esetleg a német nyelv előnyösebb – ahol hosszabb szavak és világos szerkezetek vannak –, mivel ők a sok rövid szóból álló nyelvtani kötőanyagot ritkán tartalmazó közléseket nehezebben értik meg.

Bármelyik élő idegen nyelvet választjuk, az első három évben a nyelvtanulás mindenképpen lassabb haladással, kisebb lépésekre bontva, több gyakorlással valósulhat meg. Az alsó tagozaton döntően szóbeliséggel találkoznak a tanulók; éljék át az adott nyelv vokális jellemzőit: zenéjét, ritmusát, rímelését, csengését. Egyszerű, a mindennapokban jól használható alapszókinccs, néhány mondatos szövegek megtanulására, megértésére érdemes gondot fordítani. A nyelvfejlődési zavart mutató gyermekek szókinccse egészen középiskolás korig folyamatosan fejlesztést igényel. Az idegen nyelvi szókinccs is ennek megfelelően, lassan, sok gyakorlással bővül. A megjegyzést a gyenge verbális munkamemória, a felidézést a szótalálási nehézségek hátráltatják. A multiszenzoros érzékeltetés segít a bevézésben. A mondatalkotást és a párbeszéd kialakítását nehezíti emellett, hogy a nyelvhasz-

nálat – akárcsak az anyanyelven – általában kevés rugalmasságot mutat, nehezen alkalmazkodik a változó kontextushoz. Változatos szituációkban, sokféle párbeszédben érdemes adaptálni a megtanult fordulatokat. A nyelvtani viszonyok megértése a nyelvi zavart mutató tanulók esetében később következik be, ezért inkább a középiskola időszakában válnak képessé a nyelvtan intenzív tanulására. Lényeges, hogy metakogníciójuk, önismeretük fejlődésével a nyelvtanulásban is reális célokat tűzzenek ki maguk elé.

Művészetek: ének-zene, vizuális kultúra, dráma és színház

Alapvetően minden tanulónak minden művészeti ágban az alkotás szabadságát, az önkifejezés sikerét és az alkotó folyamat „flow= élményét a legfontosabb megélni. A nyelvfejlődési zavarral küzdők más kifejezési formákban mutathatnak kifejezett tehetséget; ilyenek általában a vizuális művészetek, a kézműves tevékenységek. Rajzkészségük tipikusan is fejlődhet, ha a nyelvi elmaradáshoz nem társul grafomotoros zavar. Az ének-zene tantárgyban az időbeli egymásutánosság észlelése, a kottaolvasás, a finom akusztikus megkülönböztető készséget igénylő zenei darabok nehézséget okozhatnak a nyelvi fejlődési zavarral vagy az auditív feldolgozási zavarral küzdő tanulók számára. Itt évről évre képességeiknek megfelelő, egyéni célokat kell kitűzni. A dadogóknak és más beszédzavart mutató tanulóknak kifejezetten jót tehet az éneklés, közben általában nem dadognak. Érdemes törekedni rá, hogy az együtt éneklés-zenélés öröme megmaradjon, akkor is, ha más készségekben a nyelvfejlődési zavarral küzdő gyermekek nem érik el tipikusan fejlődő társaik teljesítményét (pl. kottaolvasás). A nehezített verbális tanulási teljesítmények miatt a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulónak oázis lehet, megnyugvást, kilégzést biztosíthat minden művészeti óra, ha befogadó, alkotó légkör uralkodik, ahol mindenki teljesítményét önmagához méri.

Technológia: technika és tervezés, digitális kultúra

A verbalitástól független tanulási folyamatokban tanulóink általában átlagosan teljesítenek. A digitális világ feldolgozása, a problémamegoldó gondolkodás lehet kifejezett erősségük is. A digitális kompetenciák minél jobb elsajátítása nyelvi zavar esetében kiemelkedő jelentőségű, mivel esélyegyenlőséget biztosít. A különböző technológiák segítségével kommunikációs-nyelvi akadálymentesítést érhetünk el (gépírás, felolvasó programok, jegyzetelő programok, digitális átalakító programok), és segíthetjük az önálló tanulás kialakulását.

A megfelelő eszköz kiválasztásában, az eszközhasználat tanításában a gyógypedagógus és az informatikatanár szoros együttműködésére van szükség.

A technológiai lehetőségek kiaknázásával egyenrangúan fontos az etikus és felelősségteljes használat megértése és megvalósítása. További szempont az IKT-használattal kapcsolatban az addiktív magatartásformák elkerülése, a tevékenységrepertoár beszűkülésének megelőzése. Ebben a tekintetben a nyelvfejlődési és a beszédzavarral küzdő tanuló egyaránt veszélyeztetett lehet, ha társas kapcsolatai eleve szűk körűek, kevésbé élők. A tantárgy feladata a biztonságos internethasználat tanítása is. Ezen a területen a tanulók gyenge kommunikációs kompetenciájuk és nyelvi zavaruk miatt szintén veszélyeztetettek.

Testnevelés és egészségfejlesztés: testnevelés

A testnevelés több szempontból is kiemelkedő szerephez jut a beszéd-/nyelvi zavarokat mutató tanulók fejlesztésében. A nagyobb fizikai és szellemi megterhelés miatt fontos a jó erőnlét, a megfelelő állóképesség kialakítása. Az alsó szakaszban a mozgáskoordináció, a testtudat, a téri orientáció és az egyensúly fejlődésének nehézségével küzdő tanulók (pl. verbális diszpraxia, nyelvfejlődési zavarhoz társuló tünetek) mozgásfejlesztésére külön gondot kell fordítani. Érdekes nehézségeikhez adaptált, differenciált feladatadással segíteni a fenti készségek fejlődését, főképp az olvasástanítás időszakában, legalább az első négy osztályban. A verbális diszpraxiás tanulók számára az egyes mozgásszekvenciákat elemi egységekre lebontva, sok ismétlés segítségével érdemes tanítanunk. Várhatóan a megtanult mozgásforma más helyzetre való rugalmas adaptálása is nehézséget jelent az érintett tanulók számára, ezért változatos formában és szituációkban újra meg újra szükséges elővenni a feladatokat.

A rendszeres mozgás segítheti a tanulási helyzetekben felgyülemlett stressz és frusztráció oldását, sikerélményhez juttatva a tanulót, emellett az önértékelés, az önbizalom javulásához is hozzájárulhat.

III. 3. 11. Differenciálás – egyéni tanulási utak – erősségek – fejlesztési területek

A beszéd fogyatékos SNI tanulók csoportján belül majdnem 20 diagnosztikus képet különböztetünk meg. Minden diagnosztikus kép önálló, a többitől részben eltérő fejlesztési szükségleteket vonz, emellett minden tanuló önálló individuum. A képességek, a személyiség egyedi kombinációja és a fejlődési zavar súlyossága is egyénenként változó. Ugyanakkor mindannyiuknak joga van a képességeikhez mért legmagasabb szintű oktatáshoz. A differenciálás lényege, hogy mindenki a szükségleteinek legmegfelelőbb, fejlesztő hatású nevelésben-oktatásban részesüljön. A differenciálás célja, hogy mindenki a saját tempójában, mégis a legeredményesebb fejlődést tudja elérni, teljesítve a személyre szabott követelményeket, fejlesztési célokat.

A differenciálás alapfeltétele a tanuló állapotának részletes megismerése, melyben a szakértői vélemény multidiszciplináris diagnózisa mellett a tanítók, szaktanárok pedagógiai megfigyeléseire is támaszkodunk. Többek között feltérképezésre kerül a tanuló előzetes tudása, temperamentuma, általános aktivitása, önállósága, társas helyzetekben mutatott együttműködési készsége, kommunikációs jellemzői. A tanári megfigyeléseket érdemes a diákkal is átbeszélni, támaszkodva az ő saját megfigyeléseire, tapasztalataira is. Így tudatosan feltérképezve erősségeit és gyengeségeit hatékonyabb kompenzációs lehetőségek tárulhatnak fel.

A differenciálás különböző lehetőségei közül lehet választani: A nyelvi zavarral küzdő tanulók fejlesztésében szinte minden esetben szükséges a tartalom szerinti differenciálás (pl. instrukciók, szövegek egyszerűsítése). Szintén gyakori a folyamat szerinti differenciálás (pl. nyelviileg egyszerűbb vagy összetett feladat adása, a nyelvi feldolgozás vagy a gondolkodási

műveletek különböző szintjei közötti differenciálás). A produktum szerint is fontos differenciálni, hogy a tanulók akadálymentesen tudják megvalósítani feladataikat (pl. esszéírás, képregénykészítés, idővonal-rajzolás, videodemonstráció készítése).

A differenciálás a tanulás szervezése során sokféle formában jelenhet meg:

- különböző módokon lehet segíteni az eltérő nyelvi képességekkel rendelkező tanulóknak (pl. az instrukció felolvasása, a kulcsszóra való rámutatás, önálló olvasás elvárása);
- különböző feladatok alkalmazhatók (mindenki a képességeinek megfelelő feladatot kapja ugyanabban a témában);
- ugyanazt a feladatot különböző tevékenységekkel lehet végrehajtani (az egyik csoport szövegből, a másik grafikomból, a harmadik egy filmből gyűjti be ugyanazokat az ismereteket);
- különböző szociális keretek között valósul meg a feladat (páros, csoportos, egyéni munkákkal is egyidejűleg);
- különböző információs csatornák felhasználásával valósítható meg a tanulás (vannak, akiknek a hallás utáni észlelés, vannak, akiknek a látott dolog mond többet);
- különböző célok tűzhetők ki (az egyik tanuló a legfontosabb adatokat, a másik az összefüggéseket, a harmadik a szerző szándékát emeli ki);
- különböző érdeklődés szerint adható az olvasnivaló szövege (hasonló nehézségű olvasmány, minden tanuló az érdeklődését követve választ);
- különböző értékelési formák alkalmazása lehetséges, vagy maguk a tanulók választanak;
- a tananyag feldolgozása egyik tanulónál a készségek, másiknál az ismeretek megszerzésére fókuszál;
- az egy-egy tanulóra fordított időben valósítható meg a differenciálás.

A legfontosabb, hogy a pedagógus tudatosan válasszon differenciálási formát minden feladathoz, a tanuló képességeihez és a feladat jellegéhez mérten megfelelően.

III. 3. 12. Értékelés (tanulási eredmény)

A NAT tanulási eredményeinek elérésében a beszédfigyelmetkos SNI tanulók csoportján belül nagy változatosságot tapasztalunk. A beszédfejlődési zavarral küzdő tanulók, ha társult zavarokkal nem küzdenek, általában a tipikus fejlődésű tanulókhöz hasonlóan teljesítenek. A nyelvfejlődési zavart mutató tanulók legtöbbször másodlagosan verbális tanulási zavarral is küzd, így tanulási teljesítményük szűrt képességprofiljuk, személyiségjegyeik és megküzdési stratégiáik függvényében változik. Általában elmondható, hogy a nyelvfejlődési zavarral küzdő tanulók számára a verbális tanulási potenciált igénylő tantárgyakban differenciált

tanulási eredmények kitűzése szükséges. Ezek közül a leginkább érintett a magyar nyelv és irodalom, valamint az idegen nyelv.

Ezek értékelése alól általában a szakértői bizottság véleménye alapján mentesítést is kapnak a tanulók. A mentesítés Janus-arcú lehetőség. Egyrészt nem teszi ki a tanulót a differenciálatlan általános ötfokú értékelésnek, hiszen nyilvánvalóan csak adaptált célokkal tud eleget tenni a tantervi követelményeknek. Másrészt azonban lehetetlenné teszi a tanuló továbbhaladását olyan intézményekbe, melyek az adott tantárgyból elvárják az érdemjegyet. Jó, ha ezt már kezdettől tudatosítjuk a szülőknél is.

A szakértői vélemény nyomán intézményigazgatói hatáskörben megszületik az értékelés alóli felmentés. Ez sokszor azt sugallhatja a tanulónak vagy a szülőnek, hogy az adott tantárgyban való helytállás „nem is olyan fontos”. Már az iskolába lépéskor tisztázni kell, ha szükséges, a szülővel kötött pedagógiai megállapodásban is, hogy a tantárgyi értékelés alóli felmentés csak az ötfokú érdemjegy elmaradását jelenti. Ezzel a szaktanár hivatalosan is élhet a joggal, hogy a tanulót kizárólag saját képességeihez mérten, a számára kijelölt tanulási eredmények mentén szöveges fejlesztő értékeléssel segíthesse. Ez azonban a szaktanárra és a velük együttműködő gyógypedagógusra nagyobb felelősséget ró, és megváltoztatja a mérés-értékelés viszonyát.

A gyógypedagógus feladata, hogy a tanulási teljesítmények (olvasás, szövegértés, helyesírás, esetleg matematika) és a nyelvi teljesítmények (fonológiai tudatosság, szókincs, grammatika stb.) terén az évenkénti kontrollméréseket elvégezve, azok mennyiségi és minőségi elemzésével evidenciaalapú fejlesztő diagnózist és fejlesztési tervet állítson fel, majd az eredményeket átbeszélve a pedagógussal a gyermek szükségleteinek és aktuális beszéd-/nyelvi fejlettségének megfelelően az új tanulási célok differenciált kijelölését támogassa.

A szöveges fejlesztő értékelés célja egyrészt az egyéni képességeknek és egyéni előrehaladásnak megfelelő differenciált értékelés, másrészt javaslatokat tartalmaz a továbbhaladásra és a fejlesztés további irányaira vonatkozóan. Mivel a gyermeket támogatja, fontos, hogy a gyermekhez szóljon, számára is érthető legyen a megfogalmazás. A szöveges értékelés jellemzői:

- a konkrét területen elért teljesítményre vonatkozik, sosem minősíti azt, nem címkéz;
- az elért pozitív eredményeket és hiányosságokat egyaránt tárgyilagos formában írja le, nem minősíti azokat;
- viszonyít a kiinduláshoz, az előző teljesítményhez mérten értékeli a fejlődést;
- mindig megjelöli a következő (proximális) fejlődési zónát, a gyermek számára is érthető formában konkrét javaslatokat tesz, és biztat a továbblépésre.

A fejlesztő értékelés kulcsszerepet tölt be a beszéd-/nyelvi zavart mutató tanuló önbizalmának, helyes önértékelésének felépítésében és fenntartásában. Az optimálisan megfogalmazott értékelés serkenti a tanulási motivációt és segíti a tanulói önszabályozást. Ez a fajta visszacsatolás megküzdési erőt ad a tanulónak (ha úgy tetszik, szárnyakat ad az akadályok legyőzéséhez).

Más tantárgyakból a beszéd-/nyelvi fejlődési zavart mutató tanuló minősítő, szummatív értékelést is kap, melynek célja, hogy a tudáspróbák alapján jelezze, vajon elérte-e a tantervben megkövetelt eredményeket. Ugyanakkor világossá kell tenni a tanuló számára, hogy ez az értékelési forma nem mutatja reálisan a befektetett tanulásmennyiséget és energiát. Általában az ismeretsajátítás aktuális szintjét viszonylag durva eszközökkel méri. Mivel a készségek, jártasságok kialakulásának detektálását nem teszi lehetővé, érdemes folyamatdiagnosztikai értékelést is hozzátenni. Fontos, hogy ehhez a (százalékos vagy ötfokú) minősítéshez is legalább szóban, ha tehetjük, írásban formáló, fejlesztő szöveges értékelést fűzzünk, mely kijelöli a további utat, és biztat a fejlődésre.

III. 3. 13. Állapotmegismerés, szakértői vélemény

A szakértői vélemény a szülők kérésére vagy a szülők egyetértésével megtett multidiszciplináris diagnosztikai út végét összefoglaló leírás. Az állapotmegismerés a mennyiségi és a minőségi eredmények leírását egyaránt tartalmazza. Konklúziója a sajátos nevelési igény diagnózisa, mely a beszéd fogyatékos SNI tanulók esetében nemcsak az értelmesség, hanem a kommunikáció, a beszéd- és nyelvi képességek széles spektrumú vizsgálatára is támaszkodik. Az iskoláskorban – még akkor is, hogyha a tanuló már nem beszéd fogyatékos, hanem egyéb pszichés fejlődési zavar diagnózist kap (verbális vagy specifikus tanulási zavar) – továbbra is szükséges az alapprobléma, vagyis a beszéd-/nyelvi készségek kontrollmérése, hiszen minden esetben a tanuló elsődleges zavara szabja meg a fejlesztés alapirányát. A szakértői vélemény az SNI-ellátás alapdokumentuma. Mint ilyennek tartalmaznia kell:

- az intézményes elhelyezésre vonatkozó javaslatot, ezen belül a külön- vagy együttnevelés javaslatát;
- az ellátást biztosító nevelési-oktatási intézmény pontos kijelölését;
- a sajátos nevelési-oktatási követelményeket;
- a fejlesztés területeit;
- a fejlesztés időigényét, óraszámát;
- az ellátó szakember képzettségét;
- az igényelhető többletjogokat, pl. felmentéseket;
- a kötelező felülvizsgálat idejét.

III. 3. 14. Az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció

Az együtt- és különnevelés folyamatában a beszéd fogyatékos SNI tanuló a tanórák mellett a szakértői bizottság javaslatának megfelelő mértékben részt vesz egészségügyi és pedagógiai célú habilitációs, rehabilitációs foglalkozásokon. A foglalkozások megszervezésekor figyelembe kell venni a szakértői bizottság fejlesztési területekre, az ellátó gyógypedagógus szakirányára és tanuló képességstruktúrájára, viselkedési jellemzőire vonatkozó leírását.

A foglalkozások tartalmát a szakértői véleményben megjelölt területeken végzett vizsgálatok és az iskolai gyógypedagógus által végzett kiegészítő vizsgálatok, esetleg a pedagógus által végzett pedagógiai vizsgálatok alapján felállított egyéni fejlesztési terv határozza meg. A rehabilitációs-rehabilitációs ellátást végző logopédia szakos vagy szakirányos gyógypedagógus feladata, hogy összehangolja a gyermek képességeihez mérten a fejlesztési szükségleteket a tantárgyi célokkal, és erről rendszeresen konzultáljon a tanuló osztálytanítójával, szaktanáraival. A rehabilitációs-rehabilitációs foglalkozások megvalósulhatnak osztálytermen belül és kívül, egyéni vagy kiscsoportos formában egyaránt. Az együttműködő felek legalább negyedévente közösen tekintenek rá az egyéni fejlesztési terv megvalósulására, értékelik az elért eredményeket, szükség szerint módosítják a középtávú célokat. A rátekintést mindkét fél a pedagógusok kötelező tanórával nem lekötött óraterhe erejéig végzi el.

Az egyéni fejlesztési terv tartalmazza a tanuló erősségeit, nehézségeit, a vizsgálati evidenciákra támaszkodva megállapított közép- és rövid távú célokat, a hozzájuk vezető út lépéseit, a fejlesztőeszközöket és a fejlesztés helyszínét. A fő fejlesztési területek a beszédfo-gyatékos SNI tanulók számára a beszéd-/nyelvi képességek fejlesztése, a nyelvi készségek-hez szorosan kötődő kognitív funkciók fejlesztése, valamint a tanulási teljesítmények fejlesztése, a reedukáció. Emellett kiegészítésként pszichomotoros, grafomotoros, vizuális és auditív készség-képességfejlesztés fordul elő leggyakrabban. Ide sorolhatók a relaxációs és testtudati technikák, a feszültségoldó művészeti terápiák is. Az eredményes együttműködés és a vizsgálati evidenciáknak megfelelő fejlesztő-terápiás munka hatványozottan növeli a beszéd- és/vagy nyelvi zavarral küzdő tanulók iskolai, később társadalmi integrációjának esélyeit.

A Pedagógia Program az 1. számú melléklettel együtt érvényes.

1 . számú melléklet

Az Szülői Munkaközösség a Pedagógiai Program elfogadásához az alábbi kiegészítéseket kéri:

Amennyiben olyan gyermek kerül felvételre, vagy átvételre iskolánkba, aki olyan Szakértői Véleménnyel rendelkezik, hogy habilitációjához/rehabilitációjához speciális szakember bevonása szükséges, mivel jelen pillanatban az iskola nem áll szerződésben, intézményünk igyekszik szerződést kötni megfelelő szakemberrel. Ameddig nem születik szerződés, addig az iskola nem tudja biztosítani az érintett diák ellátását és jogviszonyát.

Amennyiben iskolánkba jelentkező tanuló felvételi procedúra nélkül jön, illetve átvételét kezdeményezi, akkor az iskola kizárólag 2 hetes próbaidő sikeres teljesítése után hoz döntést a diák felvételéről/átvételéről.

Budapest, 2022. augusztus 24.

Szülői Szervezet

Intézményvezető

Legitimációs záradék

Az intézmény Pedagógiai Programját a szakmai munkaközösségek a szakterületüket érintően véleményezték.

Kelt: Budapest, 2023. augusztus 30.

.....

a szakmai munkaközösség képviselőjében

A Pedagógiai Program készítésében az intézmény nevelőtestülete részt vett, a 2023. augusztus 30-án megtartott ülésén kifejezte, hogy az abban foglaltakat támogatja.

Kelt: Budapest, 2023. augusztus 30.

.....

a nevelőtestület képviselőjében

Az intézmény Pedagógiai Programját a fenntartó a 2011. évi CXCV. tv 83.§ (2) bekezdés g) pontja alapján jóváhagyja.

Kelt: Budapest, 2023. szeptember

.....
Lipcsei János
a fenntartó képviselője

Kelt: Budapest, 2023. szeptember 01.